

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Studijní program: Historie – české dějiny v evropském kontextu

Diplomová práce

Anna Hantáková

**„Staral se o všechno možné, jen o svoji farnost ne.“: Rudolf Horský
(1852-1926) mezi politikou a svou farností**

„He took care of everything possible, but not his parish.“: Rudolf Horský (1852-
1926) between politics and his parish

Praha 2023

Vedoucí práce: doc. PhDr. Magdalena Pokorná, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce paní doc. PhDr. Magdaleně Pokorné, CSc. za odborné rady a připomínky, které mi poskytla při tvorbě práce. Dále bych chtěla poděkovat panu Mgr. Miroslavu Michelovi, PhD. za ochotu poradit s dílčími problémy. Nakonec patří díky panu prof. PhDr. PaedDr. Pavlu Markovi, Ph.D. též za rady a poskytnutí nápomocných materiálů.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Práce nebyla předložena jako splnění studijní povinnosti v rámci jiného studia nebo předložena k obhajobě v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. srpna 2023

.....

Klíčová slova (česky): Katolická církev, Křesťanští sociálové, družstvo Vlast', každodennost, farář, Rudolf Horský, 1852-1926

Key words (in English): Catholic Church, Christian Socials, Vlast' coop, everyday life, priest, Rudolf Horský, 1852-1926

Abstrakt (česky):

Tématem diplomové práce budou vybrané životní problémy Rudolfa Horského, katolického kněze, politika a novináře. Horský byl významnou postavou křesťanského socialismu, formujícího se na konci 19. století. Zatímco Horského politická činnost byla již částečně zmapována, ve své práci se zaměřím na Horského soukromí a každodennost, které odhalí nový pohled na společenské postavení a možnosti politicky činného katolického kněze a může dát odpověď na otázku, zda do jisté míry přispěl k negativnímu obrazu katolíků ve společnosti. Právě Horského soukromý život odhalí některé problémy, kterými byl kněz-politik omezován a frustrován, konkrétněji například otázku svobody projevu kněze, finanční závislost na církvi nebo nedostatek času. Pojednáno bude též o Horského kněžské identitě.

Prameny budou jednak materiály uložené v Národním archivu, především Horského komunikace s nadřízenými, dále Horského korespondence s Jindřichem Šimonem Baarem, uložená částečně v Památníku národního písemnictví a v Muzeu J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem. Cenným pramenem je také Pamětní kniha od kostela sv. Matěje z Archivu hlavního města Prahy a bohatým zdrojem jsou též četné články od Horského i o Horském v dobovém tisku, především v periodikách *Vlast* a *Čech*. Jako poslední zdroj mohou posloužit některá Horského knižně vydaná kázání a články. Výchozím bodem pro zkoumání Horského politické činnosti mi budou odborné práce Pavla Marka nebo M. C. Putny.

Abstract (in English):

The topic of my thesis will be the selected life problems of Rudolf Horský, a Catholic priest, politician, and journalist. While Horský's political activity has already been partially discussed, in my work I will focus on Horský's privacy and everyday life, which will reveal a new perspective on the social position and possibilities of a politically active Catholic priest. Horský was an important figure of Christian socialism, which was forming at the end of the 19th century, but in fact he also contributed in a certain extent to the negative image of Catholics in society. In my work, among other things, I will try to offer some answers to the question of why it has happened so. It is Horský's private life that reveals some of the obstacles by which the priest-politician was limited and frustrated. It is about the overall limitation of the possibilities of a politically active priest. For example, the question of the priest's freedom of speech, financial dependence on the church or lack of time. Horský's priestly identity will be discussed as well.

The sources that I use are, on the one hand, materials stored in the Národní archiv, primarily Horský's communication with his superiors. On the other hand, Horský's correspondence with Jindřich Šimon Baar, partially stored in the Památník národního písmenictví and in the Museum of J.Š. Baar in Klenčí pod Čerchovem. The memorial book from the church of St. Matěj from the Archiv hlavního města Prahy, and numerous articles by Horský and about Horský in the contemporary press, especially in the periodicals *Vlast' a Čech*, offer a rich source of relevant information as well. Some of Horský's book-published sermons and articles can serve as the last and secondary source. The starting point of my investigation of Horský's political activity are the works of Pavel Marek or M. C. Putna.

Obsah

Úvod.....	8
1. Katolická církev v 19. století a vznik křesťansko-sociálních hnutí.....	14
2. Horský na studiích.....	19
3. Družstvo Vlast'.....	23
4. Horský ve Vlasti.....	26
5. Horský na faře.....	32
6. U sv. Matěje.....	34
7. Horského politické názory a charakteristika projevu.....	36
7.1. Nepřátelé.....	39
7.2. Horského vztah k modernistům.....	40
7.3. Téma rodiny a celibátu.....	43
8. Horský v křesťansko-sociální straně.....	47
9. Působení v říšském sněmu.....	53
10. Politika v praxi.....	56
11. Horský a jeho potýkání se s církevní hierarchií.....	59
11.1. Kauza Vrchlický a spor o kritiku kněžského semináře.....	60
12. Na Šárce za války.....	69
13. Horský za první republiky.....	72
13.1. Obdiv k Andreji Hlinkovi.....	77
14. Horského vztah k farníkům.....	79
15. Horského zvyky a životní styl.....	81
15.1. Vizitace a další události.....	84
Závěr.....	87
Seznam zkratk.....	91
Seznam literatury.....	92
Zdroj obrázku.....	96

Úvod

Rudolf Horský sehrál významnou roli při vstupu katolíků do politiky na konci 19. století. Nejenže byl jedním ze zakládajících členů křesťansko-sociální strany, ale podařilo se mu dokonce stát se poslancem říšského sněmu ve Vídni a jeho veřejné působení zanechalo jistou stopu v katolické společnosti 20. století. Svou snahou bránit církev před útoky zvenčí se mu ale podařilo renomé katolíků spíše zhoršit, jeho negativní politika nepůsobila na veřejnost příliš přesvědčivě. Dalo by se říci, že Horský byl svým způsobem ztělesněním toho, proti čemu vystupoval T. G. Masaryk – tedy antisemitismu, nároku církve na dominanci ve společnosti a ve školství nebo lpění na překonaných tradicích. Badatelsky zajímavá může být také Horského životní zkušenost průkopníka politického katolicismu v Čechách. Možnost účasti obyčejných kněží a kaplanů na politickém životě byla koncem 19. století něčím zcela novým a ve své práci se zaměřím mimo jiné na to, jak se Horského angažmá promítlo do jeho běžného života kněze. S tím také souvisí název mé práce „*Staral se o všechno možné, jen o svoji farnost ne.*“¹, jde o údajný výrok jedné z farnic kostela sv. Matěje, který zaznamenal Horského nástupce. Domnívám se, že tato věta výstižně zachycuje Horského kněžský život, kdy kvůli svým veřejným aktivitám zanedbával některé své farářské povinnosti.

Metodologickou inspirací pro mne bude kniha *Kněžské identity v českých zemích (1820-1938)*², jejíž autoři Lukáš Fasora, Jiří Hanuš a Tomáš Pavlíček si vytkli za cíl typizovat významné kněze v českém prostředí podle jejich identifikace s různými ideami, ať již to byla národní myšlenka, sympatie s papežskou politikou neboli ultramontanismus, nebo důraz na charitu případně vzdělání.

Politické působení Rudolfa Horského není půdou zcela neoranou, zabýval se jím především Pavel Marek, který mu věnoval kapitolu v knize o křesťanských sociálech v Čechách,³ dále Horského aktivity popisuje v obsáhlém díle *Český katolicismus 1890-1914*⁴ a v několika

---

¹ *Archiv hl. m. Prahy*. Farní kroniky. Pamětní kniha od kostela sv. Matěje v Dejvicích II., s. 204. [online, cit. 2.5.2023] <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=40478834811011E483C340618694112C>. Dále jen jako *Pamětní kniha*.

² FASORA, Lukáš, Jiří HANUŠ a Tomáš PAVLÍČEK. *Kněžské identity v českých zemích (1820-1938)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

³ MAREK, Pavel. *Čeští křesťanští sociálové: příspěvek k problematice programových a organizačních základů českého politického katolicismu v letech 1894-1938*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011.

⁴ MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914: kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století*. Rosice: Gloria, 2003.

článcích.⁵ Horského osobnosti se věnoval také Michal Pehr⁶ a jeho rolí v prvorepublikové politice se zabýval Miloš Trapl.⁷ Zmíněné práce však sledují striktně Horského politickou činnost v širším kontextu vývoje politického katolicismu. Mou ambicí naopak bude nabídnout komplexnější pohled na Horského osobnost a ukázat, co pro Horského jako katolického kněze znamenalo politické angažmá a jak se promítlo do jeho života nejen na faře. Z Markova díla budu vycházet při charakteristice Horského politické činnosti a v jistých oblastech tyto poznatky obohatím o vlastní bádání, nabídnu kupříkladu detailnější vhled do Horského názorového světa, rozeberu obtíže politické praxe a Horského finančních poměrů a přiblížím i jeho působení v říšském parlamentu ve Vídni. Pokusím se také o analýzu Horského sympatií k Andreji Hlinkovi. Následně prozkoumám Horského každodenních problémů, vycházejících z pozice veřejně působícího kněze, vnesu nové světlo na Horského politiku, protože politické požadavky jsou výsledkem stanoviska, které člověk zaujímá ke světu, společnosti a současným problémům na základě své pozice ve společnosti. Pro pochopení Horského politických postojů je tedy důležité znát i jeho každodenní problémy, se kterými se během svého života potýkal. Svou roli však mohou sehrát i životní zkušenosti z rodiny a z dětství, ty se pak mohou promítnout například do postoje k celibátu nebo k emancipaci žen. Má práce bude tedy svým způsobem i příspěvkem k dějinám každodennosti katolického kněze. Především se však pokusím dokázat, že i zkoumání každodennosti politicky činné osobnosti může přinést podstatné poznatky pro porozumění jejímu politickému působení.

Pokud jde o Horského politické působení, zaměřím se na následující otázky: Jaká byla jeho motivace ke vstupu do politiky? Jaká byla jeho argumentace v prosazování svého světonázoru? Co mu politická činnost přinášela a co brala? V jeho soukromí si pak pološím otázky: Do jaké míry si mohl zvolit svou profesi svobodně a proč si zvolil zrovna kněžskou? Jak náročné bylo skloubit politiku a kněžství? S jakými problémy se musel potýkat od studií až po farářování u sv. Matěje? Jaký byl jeho vztah k církvi? Zde je nutno rozlišit dvojí církevní instituci, jednak

---

⁵ MAREK, Pavel. *V intencích encykliky Rerum novarum: přínos Rudolfa Horského pro řešení sociální otázky*. In: MAREK, Pavel. *Setkání : osobnost v politickém a veřejném životě na přelomu 19. a 20. století*, Olomouc, 2010, s. 249-261; MAREK, Pavel. *Český politický katolicismus na říšské radě ve Vídni v letech 1907-1914*. *Historica* [online]. Palacky University, Olomouc, 2003, (32), 9-18 [cit. 2023-01-30]: [CEEOL - Article Detail \(cuni.cz\)](#); MAREK, Pavel. *Opozice kolem Rudolfa Horského a jeho kritika Šrámkova vedení ČSL*, in: MAREK, Pavel. *"Bílá místa" v dějinách Československé strany lidové : sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*, Olomouc ; Rosice : Centrum dějin křesťanské politiky na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v nakl. Gloria, 2009, s. 54-68.

⁶ PEHR, Michal. *Cestami křesťanské politiky: biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*. Praha: Akropolis, 2007.

⁷ TRAPL, Miloš. *Český politický katolicismus v letech 1918-1938*, in: FIALA, Petr. *Český politický katolicismus 1848-2005*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury CDK, 2008, s. 177-328.

papežskou linii a za druhé místní církevní hierarchii. Dále mě bude zajímat Horského postoj k celibátu nebo vztah k farníkům.

Vzhledem k tomu, že se po Horském nedochovala pozůstalost, je nutné vycházet z různorodých pramenů, roztroušených po vícero institucích. Nové poznatky k Horského osobnosti mohou přinést mimo jiné zkoumáním pramenů, které dosud pro toto téma využity nebyly. Jde především o Horského odeslanou korespondenci Jindřichu Šimonu Baarovi, která je uložena v Muzeu J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem.⁸ Korespondence přijatá se bohužel dochovala jen částečně v Baarově fondu v Památníku národního písemnictví.⁹ Chtěla bych upozornit, že když budu citovat prameny z Muzea J. Š. Baara, budu odkazovat na určitou krabici, nikoliv fond nebo karton a to proto, že Baarova pozůstalost je v muzeu seřazena právě do očíslovaných krabic a takto jsou zde popsány i v inventáři. Druhým nově využitým pramenem je Pamětní kniha z kostela sv. Matěje v Praze-Dejvicích, do které psal Horský, cenné jsou ale také některé poznámky jeho nástupce, kniha je uložena v Archivu hlavního města Prahy.¹⁰ Tyto dva prameny vypovídají o Horského politickém působení, každodennosti, ale i o jeho osobních vztazích v rámci církve. Korespondence s Baarem je výjimečná především proto, že zachycuje Horského konflikt s ordinariátem ohledně cenzurování jeho článků o Jaroslavu Vrchlickém.

Specifickým pramenem bude v mém bádání vzpomínka Emila Dlouhého-Pokorného, vydaná v rámci knihy *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu*.¹¹ Dlouhý-Pokorný měl s Horským mnohé neshody v rámci křesťansko-sociálního hnutí a lze říci, že v jistém období mezi oběma muži panovalo až nepřátelství. Vztahy se trochu zlepšily po odchodu obou mužů z politiky. Vzpomínky Dlouhého-Pokrného jsou však přesto poznamenány jistou nevraživostí vůči Horskému. Na jednu stranu o Horském mluví s úctou a vyzdvihuje jeho nadání a zásluhy o křesťansko-sociální stranu. Na druhé straně uvádí některé velmi nelichotivé informace především o Horského nedodržování celibátu a životním stylu vůbec. Žádný jiný pramen však tyto údaje nepotvrzuje, ale ani nevyvrací. S výpovědí Dlouhého-Pokorného budu tedy zacházet s vědomím této skutečnosti.

Dále budu vycházet z dokumentů týkajících se Horského uložených ve fondu Pražského arcibiskupství v Národním archivu. Zde nutno podotknout, že ač dle inventáře by se v archivu

---

⁸ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5.

⁹ *Památník národního písemnictví*. Fond J. Š. Baara, korespondence přijatá a cizí.

¹⁰ *Pamětní kniha*.

¹¹ MAREK, Pavel, Miroslava FUČÍKOVÁ, Vladimír ČERVENÝ a Jiří LACH. *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu: nástin života a díla Emila Dlouhého-Pokorného (1867-1936), kněze, politika a žurnalisty*. Rosice u Brna: Gloria, 2000.

k Horského osobě měla nacházet celá řada písemností, velká část jich chybí, zvláště od roku 1897 dále. Některé snad mohly být přesunuty do složky *Vlast'*, která je též součástí tohoto fondu. Kde ale skončil zbytek dokumentů je záhadou, mohly se stát obětmi mnohých skartací, které v archivu proběhly ve 20. století. Další archivní prameny k Horskému se nacházejí v archivu KDU-ČSL a to konkrétně ve fondu Tomáše Josefa Jirouška, Horského přítele a kolegy z křesťansko-sociálního hnutí.¹²

Cenným pramenem je tisk, který poskytuje jak články o Horském, tak jeho vlastní texty. Ze článků, jejichž tématem je Horský, jde především o vzpomínky publikované po Horského smrti. Série takovýchto článků sepsali T. J. Jiroušek¹³ a Jan Hudek,¹⁴ oba Horského blízcí přátelé. Zajímavé jsou též parte, zvláště v časopisech *Čech*, kde se k Horského smrti vyjádřil i Andrej Hlinka. Naopak v časopise *Čas*, který byl doménou Horského odpůrců najdeme ostré reakce na Horského články.¹⁵

Co se Horského článků týká, je situace poněkud složitější. Horský totiž během svého života vykazoval velmi bohatou publikační činnost. Psal do celé řady periodik a není snadné určit, které články jsou pro výzkum přínosné. Ve své práci tedy budu rozebírat články, které mají dle mého výběru určitou vypovídající hodnotu o Horského světonázoru, ale i například o jeho charakteru. Rozhodujícím faktorem byla též dostupnost periodik, čerpám především z těch, která byla k dispozici v digitalizované verzi v rámci projektu Kramerius, a to také díky možnosti vyhledávání podle jmen a témat. Články jako pramen využívám spíše pro období, kdy Horský již v aktivní politice nebyl, a to proto, že v tomto časovém úseku se dostával do konfliktů, které souvisely právě s jeho publikační činností. Šlo jednak o konflikt s ordinariátem a po založení republiky o rozpor s ČSL. Zmíním zde alespoň několik časopisů, do kterých Horský dopisoval pravidelně. Pro Horského začátky v družstvu *Vlast'* jsou klíčové jeho články v *Dělnických novinách*¹⁶ a právě v časopisu *Vlast'*,¹⁷ které oba toto družstvo vydávalo. Horský však také téměř celoživotně dopisoval do deníku *Čech*,¹⁸ který se pro něj stal zásadní tiskovou tribunou po odchodu z *Vlasti* kolem roku 1911. Pozornost si též zaslouží časopis *Nový věk*,¹⁹ ve kterém Horský v letech 1912-1913 publikoval své osudné články o Vrchlickém, právě ty

---

¹² Archiv KDU-ČSL. Fond T. J. Jirouška.

¹³ JIROUŠEK, Tomáš. *Msgr. Th. Dr. Rudolf Horský. Vynikající řečník, politik a křesťanský sociolog český*. *Vlast'*, roč. 44, č. 3-12, 12/1927-9/1928.

¹⁴ HUDEK, Jan. *Vzpomínky na Msgr. Dra. Rud. Horského*. *Vlast'*, roč. 43, č. 8-12, 5-9/1927.

¹⁵ *Tartarin z Ružomberka*. *Čas*, roč. 33, č. 16, 21.1.1923, s. 7.

¹⁶ *Dělnické noviny: orgán katolického dělnictva československého*. Praha: Družstvo *Vlast'*, 1891-1900.

¹⁷ *Vlast': časopis pro poučení a zábavu*. Praha: Družstvo *Vlast'*, 1884-1941.

¹⁸ *Čech: politický týdeník katolický*. Praha: Antonín Schmitt, 1869-1937.

¹⁹ *Nový věk: neodvislý kulturní týdeník*. Praha: Josef Myslivec, 1907-1918.

přitáhly nechtěnou pozornost ordinariátu. Horský nicméně dopisoval i do jiných periodik, těch však využiji pouze okrajově.

Dále nelze opominout Horského publikované knihy. Některé jsou vydanými kázáními, jako například *Vlastenecké homilie*²⁰ nebo *Boháč a Lazar*,²¹ ve kterých v podstatě vykládá své pojetí vlastenectví spjaté s katolickou vírou. Pro můj výzkum jsou však mnohem důležitější Horského politické publikace, především *Protokol prvního sjezdu katolického dělnictva československého*,²² nebo *Epištoly díl I.: In causa mea*,²³ které vyšly pravděpodobně roku 1925 a v nichž Horský zpětně popisuje dění v křesťansko-sociálním hnutí. Seznam Horského děl je mnohem delší, často jde jen o krátké brožury, nebo o opakování názorů dříve publikovaných v tisku, rozhodla jsem se proto využít především výše jmenovaná díla.

Práci strukturuji chronologicky, s tím, že se budou pravidelně střídát dvě roviny: ta politická s tou soukromou. Čtenář tak bude neustále v kontaktu s oběma sférami Horského života. V úvodní kapitole uvedu čtenáře do kontextu doby, zaměřím se především na stav církve v 19. a na začátku 20. století. Horského životní běh zahájím kapitolou o studiích v arcibiskupském semináři, jednak je to období, pro které jsou již k dispozici podrobnější prameny, i když pouze z Horského pohledu. Za druhé právě univerzitní studia jsou obdobím, kdy se Horský začal intelektuálně profilovat a navazovat kontakty podstatné pro jeho další působení. V další kapitole představím družstvo *Vlast'*, tento spolek Horskému zprostředkoval vstup do politiky a Horský s ním byl spjat dlouhá léta, zaslouží si proto větší pozornost. Název družstva píše *Vlast'*, dle vzoru Národní knihovny a také pro lepší odlišení od jiných projektů, které mohou nést stejný název právě jako druhá možná verze názvu – *Vlast*. Následně představím Horského působení v rámci *Vlasti*, včetně rozchodu s tímto spolkem. V dalších dvou kapitolách představím Horského kaplanování a nástup na farářský post u sv. Matěje v Šárce, tento moment byl klíčovým pro Horského nástup do politiky, který bude nastíněn v kapitole následující. Kapitola představující Horského světonázor objasní Horského chování a problémy v rámci vedení křesťansko-sociální strany. Následovat bude epizoda o Horského působení v parlamentu, která symbolizuje vrchol jeho kariéry. Následný odchod Horského z politiky umožní v další kapitole shrnout, co vlastně pro něj politické angažmá znamenalo v běžném životě. Následující dvě

---

²⁰ HORSKÝ, Rudolf. *Vlastenecké homilie "sebraných kázání"*. Praha: Vlast', 1906.

²¹ HORSKÝ, Rudolf. *Boháč a Lazar : řeči postní*. Praha: nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské, 1892.

²² HORSKÝ, Rudolf, Tomáš JIROUŠEK. *Protokol prvního sjezdu katolického dělnictva československého kterýž dne 8. a 9. září 1894 konán byl v Litomyšli v exhortním sále městské reálky*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba, 1895

²³ HORSKÝ, *In causa mea*.

kapitoly se budou věnovat Horského střetu s církevními autoritami, který vyvrcholil po Horského odchodu z politiky v roce 1913. V kapitole o světové válce představím Horského významné postavení ve společnosti v tomto těžkém období. Tato pozice se však výrazně zhoršila se vznikem nového státu. O tom, jakou roli hrál Horský v prvorepublikové politice, pojednám v kapitole následující. Zde bude mimo jiné zmíněn Horského vztah ke Slovenské straně ľudové, jejíž název budu psát slovensky, kvůli větší přehlednosti a odlišení od ČSL, užiji i zkráceniny „ľudáci“, kterou nepovažuji za nijak pejorativně zabarvenou. Na závěr své práce se zaměřím na Horského roli faráře, budu se věnovat o jeho vztahu k farníkům, životnímu stylu a farním povinnostem. V závěru shrnu význam Horského osobnosti, klady i negativa politického působení kněze, ale také Horského zhodnotím jako člověka, jehož osud byl do velké míry ovlivněn dobou, ve které žil.

1. Katolická církev v 19. století a vznik křesťansko-sociálních hnutí

19. století představovalo pro církevní představitele krizové období, po francouzské revoluci a napoleonských válkách byla otřesena její pozice ve společnosti. V této době došlo k narušení církevní správy a řeholních řádů. Církev se také musela vyrovnat s novými myšlenkovými směry, které zpochybňovaly její dosavadní dominantní postavení ve společnosti. Kromě rozumově založeného osvícenství šlo především o liberalismus a socialismus. Začalo také docházet k celkové modernizaci společnosti, od té tradiční k občanské, ve které již církev neměla hrát tak významnou roli.²⁴

Katolíci reagovali na novou situaci dvěma způsoby, jedním z nich byl liberální přístup, jehož stoupenec se s novou situací snažil nějakým způsobem vyrovnat a najít v něm své místo. Oproti tomu ultramontanisté modernizaci striktně odmítali a usilovali o návrat ke starým předrevolučním pořádkům. Kapitalismus považovali za zdroj sobectví a nespravedlnosti ve společnosti a byli přesvědčeni, že katolická církev by měla mít nadále ve státě dominantní postavení. Tento papeži oddaný směr nakonec mezi katolíky získal převahu, což dokládá též politika dvou papežů Řehoře XVI. a Pia IX. První z nich se vyjádřil odmítavě vůči modernímu světu již roku 1832 okružním listem *Mirari vos*, Pius IX. na něj navázal roku 1864 vydáním *Syllabu errorum* a encyklikou *Quanta cura*. V těchto dokumentech odmítl většinu současných myšlenkových proudů a postavil se odmítavě proti modernismu a sekularismu.²⁵ Papežský centralismus záhy vyvrcholil na prvním vatikánském koncilu, konaném v letech 1869-1870 vyhlášením dogmatu o papežském primátu a neomylnosti ve věcech víry.²⁶ Období pontifikátů těchto dvou papežů způsobilo, že se církev uzavřela do vlastního světa, to mělo za důsledek, že ztrácela schopnost oslovovat moderního člověka. Dlouho totiž nereagovala na současné problémy, především na problém sociální.²⁷

Pro vztah státu a církve v habsburské monarchii bylo významným uzavřením tzv. konkordátu roku 1855, kterým končily zásahy státu do církevních záležitostí. Církev tímto získala dohled nad manželskými záležitostmi a školstvím, císař naopak právo jmenovat biskupy. Již zde začíná

---

²⁴ HLAVAČKA, Milan. *České země v 19. století: proměny společnosti v moderní době. II.* Praha: Historický ústav, 2014, s. 186-226.

²⁵ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 12-16.

²⁶ JONOVÁ, Jitka. *Papežství, kurie a katolická církev v českých zemích 1820-1918*, in: FASORA, Lukáš, Miroslav KUNŠTÁT a Tomáš PAVLÍČEK. *Papežství a fenomén ultramontanismu v českých zemích*. Praha: Academia, 2018, s. 42-46.

²⁷ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 12-16.

jistá nevraživost ze strany liberálních společenských kruhů vůči církvi, která byla jednak spojována s potlačením revoluce 1848 a dále jí byl vyčítán nepřiměřený vliv ve státě, přičemž sporným byla zvláště dominance katolické církve v oblasti školství. Konkordát byl následně roku 1870 vypovězen. Katolická církev ale nadále zůstávala podstatným pilířem monarchistické moci v zemi.²⁸

Během 19. století s postupující průmyslovou revolucí a s populačním růstem přibývalo v Evropě chudých. Výrazně vzrostl počet dělnických rodin, které se často přesouvaly za prací do měst, kde však přežívaly v nuzných podmínkách. V habsburské monarchii navíc dělnictvo krutě zasáhla hospodářská krize sedmdesátých let, která mnohé připravila o práci, nebo minimálně snížila jejich životní úroveň. V kombinaci s absencí sociálních zákonů na ochranu dělnictva upadalo čím dál více rodin do bídy. V dělnickém prostředí propukala kriminalita, prostituce a alkoholismus. Přes odmítavý postoj papežské kurie vůči dialogu s moderní dobou se někteří katoličtí myslitelé pokusili nabídnout způsob, jak napravit současný neutěšený stav.²⁹

Pro české země byl zásadní vliv německy mluvícího prostředí, ze kterého čeští katolíci později čerpali inspiraci. Nejvlivnější postavou katolického sociálního myšlení pro habsburskou monarchii byl právník a novinář Karl von Vogelsang (1818-1890), který zastával myšlenku, že současný nespravedlivý společenský stav lze napravit nastolením stavovské společnosti. Tento názor byl vlastně v souladu s papežskou politikou, protože požadoval změnu celé společnosti směrem ke stavovské, jako to bylo v minulosti. Vogelsang spolu s dalšími účastníky „sociálních kongresů“ v Lutychu, které probíhaly v osmdesátých letech, takzvanou Lutyšskou školou, považoval za nástroj ke změně pořádků stát. Sám Vogelsang se například podílel na formulaci sociálních zákonů za Taaffeho vlády, jako zákonu o nemocenském pojištění, o úrazovém pojištění nebo o živnostenském inspektorátu. S Vogelsangovými myšlenkami sympatizovali především příslušníci katolicky a konzervativně orientované šlechty. Vogelsang byl považován za průkopníka křesťanského socialismu a na jeho ideách byla roku 1893 založená rakouská křesťansko-sociální strana, jejímž nejvýraznějším představitelem se stal Karel Lueger.³⁰

Dalším významným myšlenkovým ohniskem ještě před vydáním encykliky *Rerum novarum* byla Německá strana středu (Deutsche Zentrumspartei), která prosazovala politiku sociálních reforem v bismarckovském Německu. Jejimi hlavními představiteli byli Franz Hitze nebo

---

²⁸ JONOVÁ, *Papežství*, s. 38-40.

²⁹ KNOLL, Reinhold. *Zur Tradition der christlichsozialen Partei: Ihre Früh- und Entwicklungsgeschichte bis zu den Reichsratswahlen 1907*. Wien: Böhlau, 1973, s. 7-80.

³⁰ Tamtéž, s. 96-149.

Ludwig Windthorst. Dále nutno zmínit aktivity mezinárodního Sdružení katolíků pro sociální a ekonomická studia, které vzniklo ve Švýcarsku roku 1885 pod vedením budoucího kardinála Gasparda Mermilloda. Sdružení umožňovalo spolupráci francouzských, italských, rakouských a německých katolíků na formulaci sociálního programu.³¹ Značný vliv zde měli švýcarští křesťanští sociálové jako Caspar Decurtis, Ernst Feigenwinter nebo Josef Beck. Právě na základě těchto jednání vzniklo memorandum, které bylo podkladem papeži Lvu XIII. k sepsání encykliky *Rerum novarum*.³²

Vydání této encykliky roku 1891³³ znamenalo velký přelom v křesťanském myšlení. Jednak se jím narušilo dlouhé mlčení papežského stolce vůči problémům moderní doby a dále se s ním otevřel prostor pro zakládání křesťansky orientovaných politických stran, které se chtěly zabývat řešením sociální otázky. Lev XIII. tímto respektuje současnou moderní dobu, uznává právo na soukromý majetek občanů, vymezuje se ovšem vůči liberalismu, který má za důsledek vykořisťování dělníků a dále vůči socialismu, který podněcuje k násilí a odvrací se od Boha. Dle encykliky by mělo dojít ke zlepšení životní úrovně dělníků za spolupráce církve, státu a dělnických spolků, k jejichž zakládání tímto papež vyzýval.³⁴ *Rerum novarum* sklidilo pozitivní ohlas především u širších lidových vrstev katolického obyvatelstva, zatímco vyšší církevní hierarchie poznamenaná ultramontánním myšlením byla encyklikou poněkud zaskočena, někteří její příslušníci z rakouských a českých zemí dokonce žádali papeže o odvolání tohoto spisu, avšak marně.³⁵

Další problém přinesla církvi národní emancipace jednotlivých národů v rámci monarchie. Církvi byla vyčítána neschopnost přizpůsobit se národním požadavkům a oddanost státu. Přestože v českém prostředí probíhala národní emancipace zpočátku v souladu s katolickou církví, ke konci 19. století se situace změnila a národní politika, reprezentovaná mladočeskou stranou začala vystupovat proticírkevně.³⁶ Důvodem bylo jak současné sepětí církve s monarchií, kdy vysoké církevní úřady zastávali převážně nadnárodně smýšlející šlechtici, ale také nový negativní výklad historických událostí, jako byla například bitva na Bílé hoře a následná rekatolizace.³⁷

---

³¹ KNOLL, *Zur Tradition*, s. 116-123.

³² MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 21-42.

³³ *Rerum novarum. O dělnické otázce: Encyklika Lva XIII.* vydání II., Olomouc, 1935.

³⁴ KNOLL, *Zur Tradition*, s. 150-162.

³⁵ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 31-32.

³⁶ HROCH, Miroslav. *Na prahu národní existence: touha a skutečnost*. Praha: Mladá fronta, 1999.

³⁷ ZOUZAL, Tomáš. *Ultramontanismus, antiklerikalismus a katolický reformismus v české společnosti 1848-1870*, in: FASORA, *Papežství*, s. 113-142.

Vydání encykliky *Rerum novarum* dalo impulz ke vzniku křesťansko-sociálních stran v Evropě, šlo většinou o strany zaměřené na střední a nižší třídy, což bylo novinkou. České křesťansko-sociální hnutí bylo silně ovlivněno Vogelsangovým učením, ale inspirovalo se i u německého centra. Rakouská křesťansko-sociální strana byla pro tu českou zpočátku vzorem a partnerem, v druhé polovině devadesátých let však došlo k myšlenkovému rozchodu především kvůli národnostní otázce.³⁸ I v českém prostředí měla začínající strana na co navazovat, lidé, zajímající se o sociální problematiku, se sdružovali kolem charitativních spolků a katolických jednot, které vznikaly od konce čtyřicátých let. Významnou roli hrály též spolky katolických tovaryšů, které od padesátých let sdružovaly katolicky smýšlející dělníky. Ve druhé polovině 19. století jich bylo v českém prostředí již přes padesát a od roku 1888 jim předsedal Eduard Jan Nepomucký Brynych, pozdější královéhradecký biskup, který se velmi zasloužil o podporu nově vznikajícího křesťansko-sociálního hnutí.³⁹

Prvním centrem, zabývajícím se sociální otázkou mezi katolíky byl benediktinský klášter v Rajhradě na Moravě. Zhruba od poloviny století zde řada osobností pod vedením kněze Placida Jana Mathona vyvíjela soustavnou literární a vydavatelskou činnost, soustředěnou na řešení sociální otázky a šíření povědomí o této problematice. Nešlo o spolek s politickými ambicemi, zaměřovali se na osvětu dělnictva a vydávání časopisů a literatury. Lze zmínit například periodika *Dělník* nebo *Zprávy Apoštolátu tisku*, které se později pod vedením Pavla Julia Vychodila změnilo na *Hlídku literární*, tribunu katolických literátů. Dalšími centry na Moravě byly také Olomouc a Brno. Moravští křesťanští sociálové se až do vzniku první republiky vyvíjeli převážně odděleně od českého prostředí. K pokusům o navázání spolupráce sice v polovině devadesátých let docházelo, po jistých rozporech s okruhem lidí kolem pražského družstva *Vlast* se však Moravané vydali vlastní cestou. Roku 1899 zde vznikla křesťansko-sociální strana pod vedením Jana Šrámka, která však fungovala jako součást Národní strany katolické na Moravě. To mělo za následek také širší orientaci strany, soustředila se na katolicky smýšlející střední třídu - měšťanstvo, inteligenci, živnostníky dělnictvo zde bylo zastoupeno jen okrajově. Moravané se také na rozdíl od českých křesťanských-sociálů angažovali ve svépomocných spolcích, jako byly záložny, fondy nebo družstva.⁴⁰

Založení křesťansko-sociální strany v Čechách roku 1894 bylo iniciováno především z družstva *Vlast* a myšlenkovým centrem zde byla Praha. Zdejší hnutí se od moravského lišilo především

---

³⁸ MAREK, *Český katolicismus*, s. 50-51.

³⁹ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 43-81.

⁴⁰ Tamtéž, s. 157-174.

větší orientací na dělnictvo a později také větším sepětím se zemědělským prostředím. Čeští představitelé křesťanských sociálů se také více zaměřovali na teorii a agitaci, zatímco Moravané se více věnovali svépomocným organizacím⁴¹. O vývoji křesťansko-sociálních stran v Čechách bude zevrubněji pojednáno v samostatné kapitole.

Vývoj křesťansko-sociálního hnutí v českých zemích byl taktéž poznamenán vznikem Katolické moderny na konci 19. století, jejíž přívrženci usilovali o pozvednutí katolické literatury a umění. Část z nich se však radikalizovala a požadovala jisté změny v církvi jako větší demokratizaci nebo zrušení celibátu. Osobnosti katolického modernismu se angažovaly též v křesťansko-sociálních spolcích, což vyvolávalo mnohé roztržky ohledně směřování tohoto hnutí. Modernisté se sdružovali mimo jiné též v *Jednotě katolického duchovenstva*, pod jejíž záštitou pořádali sjezdy, Jednota byla nakonec rozpuštěna kardinálem Skrbenským roku 1906 a papež Pius X. Katolickou modernu definitivně odmítl encyklikou *Pascendi dominici gregis*.⁴²

Po vzniku republiky došlo ke sjednocení českého i moravského proudu v Československé straně lidové (dále jen ČSL), které však nebylo zcela bez problémů. K sjednocení došlo pod tlakem protikatolické atmosféry v nové republice, pod kterým se představitelé křesťanských sociálů z obou zemí shodli na nutnosti jednotného postupu katolíků v novém státě. Zprvu s ČSL spolupracovala i Slovenská ľudová strana, vedená Andrejem Hlinkou. O situaci politického katolicismu za první republiky bude blíže pojednáno v kapitole *První republika*.

---

⁴¹ Tamtéž, s. 94-101; 157-160.

⁴² MAREK, *Český katolicismus*, s. 279-484.

2. Horský na studiích

Připomeňme nejprve stručně Horského životní příběh. Rudolf Horský se narodil 23. září 1852 v Kyjích u Prahy jako jediný syn pojezdného Václava Horského, o otce však přišel v sedmi letech. Matka musela následně do služby do Prahy, kde sloužila jako kuchařka, Rudolf tedy vyrůstal nejprve u matčina známého a po roce u matčiných chudých příbuzných ve Staré Boleslavi. Když mu bylo jedenáct let, vzala ho matka k sobě do Prahy. U chlapce se od dětství projevovalo studijní nadání a inteligence, proto si ho také všiml kněz z kostela sv. Havla na Starém Městě František Mašek a rozhodl se, že Rudolfovi přispěje na vzdělání. Po absolvování gymnázia nastoupil Rudolf do arcibiskupského semináře a později dosáhl i doktorátu z teologie. Jako kaplan vystřídal celou řadu míst v okolí Prahy, zásadní pro něj však bylo získání stabilního postu faráře u sv. Matěje roku 1897. Veřejně se začal angažovat již během svého kaplanování, psal do novin a následně se roku 1888 stal členem družstva *Vlast'* a záhy i jeho předsedou.⁴³ Skrz *Vlast'* také vedla jeho cesta do politiky, spoluzaložil křesťansko-sociální stranu a stál léta v jejím čele. Přestože se strana rozpadala a měnila své názvy, Horský se udržel na postu předsedy až do roku 1911. Největším jeho politickým úspěchem bylo zvolení do říšského parlamentu, kde působil v letech 1907-1911. Poté, co znovu zvolen nebyl, se Horský z politiky na čas stáhl a do veřejného prostoru začal promlouvat opět po založení republiky.⁴⁴ Aktivně psal do novin až do své smrti 22. prosince roku 1926, zemřel při psaní článku do časopisu *Čech* raněn mrtvicí. Jeho úmrtí bylo hojně zmiňováno v tisku⁴⁵ a na jeho pohřbu promluvily významné osobnosti z katolického prostředí, vzpomínalo se na něj jako na „tatíčka Horského“.⁴⁶

Horský studoval na kněze v arcibiskupském semináři v letech 1872-1876.⁴⁷ O tom, jak si na studiích počínal, se dozvídáme především z jeho vlastních vzpomínek, které uveřejnil v sérii článků *Mé vzpomínky na Vrchlického* v letech 1912-1913.⁴⁸ Jde sice o autobiografické vzpomínky, navíc psané s velkým časovým odstupem, Horský tedy sám sebe jistě vykresluje

---

⁴³ JIROUŠEK, Tomáš. *Msgre. Th. Dr. Rudolf Horský*. *Vlast'*, roč. 44, č. 4, 1/1928, s. 169-173.

⁴⁴ JIROUŠEK, Tomáš. *Msgre. Th. Dr. Rudolf Horský*. *Vlast'*, roč. 44, č. 10-11, 7-8/1928, s. 474-482.

⁴⁵ MYSLIVÉC, Václav. *Msgre Dr. Rudolf Horský mrtev*. *Čech*, roč. 51, č. 307, 23.12.1926, s.1.

⁴⁶ HUDEK. *Vzpomínky*, *Vlast'*, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 407-408.

⁴⁷ JIROUŠEK. *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*, *Vlast'*, roč. 44, č. 4, 1/1928, s. 169-173.

⁴⁸ HORSKÝ, Rudolf. *Mé vzpomínky na Vrchlického I-XVI*, *Nový věk: neodvislý kulturní týdeník*, Praha, 20.9.1912-7.2.1913.

tak, aby vypadal co nejlépe, přesto lze z těchto článků vyčíst některé Horského povahové rysy, které ho charakterizovaly i v jeho pozdějším působení.

Horský údajně projevoval zájem o studium na kněze již jako malý chlapec, když se vracel z kostela sv. Havla, kde kázal farář František Mašek, napodoboval kázání před obecnstvem služek, které obdivovaly jeho nadání. Později si Horského všiml i sám Mašek a rozhodl se finančně podpořit studium tohoto chlapce, jehož matka by mu to nemohla umožnit. Rudolf tedy nejprve nastoupil na gymnázium a poté do arcibiskupského semináře v Praze. Finančně ho podporovala také jeho matka a sám si přivydělával doučováním.⁴⁹

Na tomto místě by bylo vhodné si také položit otázku, co vlastně znamenalo studovat v arcibiskupském semináři? Studium na kněze představovalo v 19. století nejnvýhodnější cestu, jak dosáhnout vysokoškolského vzdělání. Bylo totiž dostupné i pro chlapce z chudších rodin, zároveň povolání kněze přinášelo společenskou prestiž a jistotu uplatnění. Ne každý se ovšem v semináři ocitl ze svého vlastního přesvědčení. Jak již bylo řečeno výše, Horskému se vzdělání dostalo vlastně šťastnou náhodou, možnost výběru však neměl. To, že jako dítě projevoval zájem o kněžské povolání, neznamena, že byl po celou dobu svého studia přesvědčen, že právě tato cesta je pro něj ta pravá. Změnit studium však ale už nebylo možné a mohl být vůbec rád, že se mu dostalo nějakého vzdělání. Pro ilustraci zde zmíním příběhy o volbě povolání dvou Horského přátel – Jaroslava Vrchlického a Jindřicha Šimona Baara.

Otec Jaroslava Vrchlického byl kupec a svého syna svěřil jako čtyřletého do péče svému švagrovi, faráři v Ovčárech u Kolína Antonínu Kolářovi, a jeho matce. Vrchlický později inspirován svým strýcem nastoupil též studium teologie, ovšem zakrátko přestoupil na studium filozofie a dalších humanitních předmětů. Rodina zřejmě s touto volbou neměla problém a mohla si to i finančně dovolit.⁵⁰

Zcela odlišný případ představuje osud Jindřicha Šimona Baara, který pocházel ze selského rodu v Klenčí pod Čerchovem, jeho rodina byla relativně movitá, ovšem v době Baarovy maturity byla zasažena finančními potížemi a rodinnými tragédiemi a mladý Baar musel dle matčina přání nastoupit studium na kněze. V tomto případě hrála svou roli i symbolika této volby, kdy se rodina postižená tragédiemi snaží získat si Boží přízeň tím, že zasvětit život svého syna službě Bohu. Baar však již během gymnaziálních let projevoval zájem o literaturu a přál si studovat

---

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Heslo *Jaroslav Vrchlický* in: OPELÍK, Jiří, Vladimír FORST a Luboš MERHAUT. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Praha: Academia, 1985, sv. 4/II., s. 1512-1525.

filozofii. Odchod do arcibiskupského semináře v Praze byl pro něj hořkou životní zkušeností, mimo jiné proto, že musel opustit milovanou dívku. Později se Baar potýkal s tuhou kázní v semináři a útěchou mu byla především literatura. S rolí kněze byl patrně celoživotně nespokojen, což dokazují jak jeho sympatie k modernistům,⁵¹ tak jeho korespondence s Horským.

Během studií v arcibiskupském semináři se rozvíjel Horského zájem o literaturu a to jak odbornou, tak krásnou. Další jeho zálibou byla hudba, což dokládá například vzpomínka, jak dostal ve čtvrtém ročníku jako prefekt na starost chór, z čehož byl nadšen, ale přitom nezapomněl provokovat:

„Ale panu řediteli způsobil jsem jednou veliké starosti. Stýskalo se nám po smíšeném sboru. Alty jsme měli [...] ale kde vzít soprány? Vzal jsem to zkrátka. Jako bývalý žák Pivodovy pěvecké akademie, došel jsem a přivedl jsem jednou na chor slečinky z Pivodovy školy. Dávali jsme Kaimovu mši do ‚es‘. To se to zpívalo! Ale pan ředitel mne pak ihned zavolal ad audiendum verbum, tohle že nejde, vodit na seminářský chor slečinky.“⁵²

Horský pak do choru získal místo dívek mladé chlapce, kteří zpívali soprán. Jak dokazují i vzpomínky pozdějších Horského známých, měl specifický smysl pro humor a tendenci provokovat. V semináři za své kousky díky benevolenci zvláště pana ředitele nebyl nikdy výrazně potrestán, zřejmě proto, že byl zároveň velmi nadaný student. Dle svých zálib si také vybíral přátele, navazoval kontakt zvláště s inteligentními a talentovanými osobnostmi jako byl například Jaroslav Vrchlický nebo Václav Beneš Třebízský.⁵³ Horský také sympatizoval s národní myšlenkou. Němčinu neměl v oblibě a zvláště nerad viděl, když se v tomto jazyce vyučovalo.⁵⁴ Kardinálovi Bedřichu Schwarzenbergovi (1809-1885)⁵⁵ ovšem neznalost češtiny odpustil, neboť:

---

⁵¹ Heslo *Jindřich Šimon Baar* in: OPELÍK, FORST, MERHAUT., sv. 1 A-G, s. 101-104; TEPLÝ, František. *Ze života J. Š. Baara*. Praha: Novina, 1937, s. 56-137.

⁵² HORSKÝ, *Mé vzpomínky VIII.*, Nový věk, 8.11.1912.

⁵³ HORSKÝ, *Andrej Hlinka XII.*, Čech, roč. 47, č. 324, 26.11.1922, s. 2.

⁵⁴ HORSKÝ, *Mé vzpomínky na VI.*, Nový věk, 25.10.1912.

⁵⁵ Bedřich ze Schwarzenbergu – od r. 1950 arcibiskupem pražským, věnoval se charitě a zasadil se o dostavění chrámu sv. Víta. Byl zemským vlastencem, staročechem, 1861 se přidal k petici s požadavkem na korunovaci Františka Josefa I. Českým králem. Heslo *ze Schwarzenberga* in: *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, sv. 23 Schlessar – Starowolski, Praha: Jan Otto, 1905, s. 89.

„Český lid věděl dobře, že pan kardinál, ač dobře česky ani neuměl, s českým národem cítí, jeho práv ve sněmovně i u koruny se zastává a o korunovaci českého krále usiluje, a proto ten lid s jásotem upřímným na visitacích ho vítal.“⁵⁶

Seminářské vzpomínky také naznačují Horského sklony k nedbalosti vůči předpisům až k jisté aroganci. Na to poukazuje například Horského nedochvilnost, ponocování a následné problémy s ranním vstáváním. Mstivost byla též vlastností, která nebyla studentovi teologie cizí, což dokládá například historka, kdy jakýsi prefekt žaloval na studenty teologie, že neplní své povinnosti. Ti později prefekta přepadli, hodili mu deku přes hlavu a zbili ho. Horský tuto historku uvozuje libováním si, jaká vládla v semináři přátelská nálada, protože nikdo nežaloval.⁵⁷

Horský byl bez pochyby studijním typem, toužícím po vzdělání, to ho také motivovalo ke studiu teologie. V semináři byla dle jeho slov vysoká úroveň výuky a navíc se zde mohl věnovat i své milované hudbě. Nelze ovšem přehlédnout, že přípravu na kněze vnímal Horský spíše jako svou vlastní seberealizaci než jako přípravu na práci s věřícími, péči o jejich duše, případně na charitativní činnost. Ze vzpomínek je také patrná určitá sebelítost, Horský si například stěžuje, že se v pokojích v zimě netopilo, na jiném místě mu zase uklouzla následující poznámka:

„Byl to šťastný rok trpkého jinak života, kdy jsem jako náruživý církevní musik byl ve svém elementu.“⁵⁸

Kněžskou pokorou Horský skutečně neoplýval. Zvláště u významné osobnosti, která se celý život angažovala v politice zasazující se o řešení sociální otázky dělníků, stížnosti na vlastní „trpký život“ překvapí. Čí sociální otázku chtěl Horský vlastně řešit? Tu obyčejných lidí, nebo tu svou, tedy otázku chudého kněze? Odpověď není vždy zřejmá. Nehledě na to, že Horský své vzpomínky na studium psal roku 1913, tedy v době, kdy měl za sebou svou politickou kariéru, dopisoval do několika periodik a byl relativně známou osobností, otázka skutečné chudoby u něj již nepřípadala v úvahu.

---

⁵⁶ HORSKÝ, *Mé vzpomínky VIII.*, Nový věk, 8.11.1912.

⁵⁷ HORSKÝ, *Mé vzpomínky XI.*, Nový věk, 28.12.1912.

⁵⁸ HORSKÝ, *Mé vzpomínky VIII.*, Nový věk, 8.11.1912.

3. Družstvo Vlast'

Družstvo Vlast' založil v září roku 1884 mladý kněz Tomáš Škrdle s ideou vydávat stejnojmenný časopis, bránící církev před veřejnými útoky, kterých proti ní zejména v sedmdesátých letech 19. století přibývalo. V letech osmdesátých byly v českém prostředí spolky hojně zakládány,⁵⁹ ovšem ty katolické se prozatím držely charitativní tematiky, viz například Spolek sv. Vincence z Pauly, v němž se mimochodem též sám Škrdle angažoval.⁶⁰ Vlast' svým způsobem tematicky i personálně navazovala na spolky katolických tovaryšů, ty v Čechách existovaly již od poloviny století. Tyto spolky poskytovaly zázemí a podporu mladým tovaryšům mimo domov a zabývaly se i dělnickou sociální otázkou.⁶¹ Nápad na založení jakési názorové revue s katolickou tematikou, přesahující charitativní činnost a nabízející články z oblasti vědecké, umělecké, ale i politické, orientované na sociální a národní otázku byl v katolickém prostředí něčím relativně novým a představoval šanci na znovuzískání popularity katolické církve, jež během 19. století ztratila mnoho věřících.⁶² Nutno říci, že nejenže se tento cíl nenaplnil, ale Vlast' svým působením společnost spíše rozdělovala, než aby přispěla k tolik potřebné jednotě. Hlavním důvodem bylo apologetické a netolerantní zaměření časopisu, které lze shrnout heslem: Boj proti všem.⁶³ Myšlenkový obsah Vlasti se postupem času vyvíjel, ale stručně ho můžeme označit za konzervativní, byť usiloval o řešení sociální otázky a krize kapitalismu, držel se v tomto směru oficiální církevní linie. Dále můžeme Vlast' označit za protiliberálně, protisocialisticky a antisemitsky orientovanou, hlásila se ovšem k české národní myšlence. Časopis byl orientován na vzdělanější katolické publikum, články byly různé kvality a rušivým dojmem mohla působit skutečnost, že část časopisu zabíraly zápisy ze schůzí družstva.

Vlast' fungovala po finanční stránce na bázi družstva, každý člen měl vložit na splátky 50 zlatých do společné kasy, přičemž tyto peníze mu měly být i s úroky vyplaceny později, až začne družstvo vydělávat. Návratnost však byla pochybná, a to i v pozdějším období, jedinou výhodou členstva byla sleva na časopis *Vlast'*.⁶⁴ Pracovitý a činorodý Škrdle proto urputně sháněl členy, v čemž byl i díky svým kontaktům s vyšší církevní hierarchií velmi úspěšný.

---

⁵⁹ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. Praha: TORST, 1998, s. 196-205.

⁶⁰ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 44-45.

⁶¹ Tamtéž, s. 71-81.

⁶² ZOUZAL, *Ultramontanismus*, s. 113-142.

⁶³ PUTNA, s. 196-205.

⁶⁴ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 64.

Nicméně čelil i nedůvěře a podezření, že si chce jen podvodně vydělat. Škrdleho odhad odbytu časopisu *Vlast'* byl zprvu nadhodnocen, neboť první tři čísla vyšla v nákladu 3000 výtisků, pak se náklad snížil na 2000, což bylo úměrné zhruba 1700 odběratelům. Ohledně prestiže si *Vlast'* výrazně přilepšila, když se jejím členem stal roku 1885 kardinál arcibiskup Bedřich ze Schwarzenberga. Pro družstvo se ovšem nepodařilo získat nikoho dalšího z řad šlechty.⁶⁵ I tak byl časopis relativně vlivný a prestižní⁶⁶.

Vedle Škrdleho patřil k významným členům *Vlasti* také královéhradecký biskup Edvard Jan Nepomucký Brynych (1846-1902). Tato osobnost byla koncem 19. století zosobněním apologetického boje katolíků. Se svým heslem: „Katolíci, nedejme se!“ usiloval o obnovení vlivu katolické církve. Prosazoval národní myšlenku, ovšem ne v Palackého duchu, nýbrž vyzdvihoval slavné katolické osobnosti a význam těch nekatolických naopak relativizoval. Dále se krom charity snažil angažovat též politicky, a to především řešením sociální otázky. Není náhodou, že právě on byl jedním ze zakládajících členů křesťansko-sociální strany, jejíž první sjezd se konal v Litomyšli, na území jeho diecéze.⁶⁷

Za zmínku stojí též angažmá Tomáše Josefa Jirouška (1858-1940) v rámci *Vlasti* a později též v křesťansko-sociální straně. Jde o novináře dělnického původu, který byl nejprve členem sociálních demokratů. Poté, co se s nimi kvůli nesouhlasu s internacionální orientací strany rozešel, našel uplatnění v sociálně-křesťanském hnutí. Tam se dostal také díky členství ve *Vlasti*, do níž roku 1888 vstoupil. Jiroušek byl významnou osobností i z hlediska dokumentace činnosti křesťanských sociálů. Kromě *Dějin sociálního hnutí v zemích koruny české od r.1844 do r. 1909* napsal též životopisné práce mnohých svých přátel z tohoto okruhu.⁶⁸

K dalším významným přispěvatelům časopisu patřili autoři vyšehradského okruhu jako Petr Kopal (1834-1917),⁶⁹ vedoucí roli básníka měl Vojtěch Pakosta (1846-1892),⁷⁰ a dále do *Vlasti* dopisovali méně nadaní básníci jako Antonín Bulant (1862-1926),⁷¹ nebo Vladimír Hornov (1870-1942).⁷² Škrdle získal i některé autory z Moravy, například Jana Halouzka (1857-

---

⁶⁵ POKORNÝ, Jiří. P. *Tomáš Škrdle a družstvo Vlast'*. In: *Sacrum et profanum*, Plzeň, 1998, s. 145-150.

⁶⁶ MAREK, Čeští křesťanští sociálové, s. 315-331.

⁶⁷ Tamtéž, s. 203-212.

⁶⁸ JIROUŠEK, Tomáš. *Dějin sociálního hnutí v zemích koruny české od r.1844 do r. 1909*. díly I-III. Praha: *Vlast'*, 1900-1905; JIROUŠEK, Tomáš. *Tomáš Škrdle. Jeho život, práce a působení ve družstvu Vlast a v katolickém životě v l. 1880-1913*. Praha: *Vlast'*, 1917; JIROUŠEK, *Msgre. Th. Dr. Rudolf Horský*. *Vlast'*

⁶⁹ Petr Kopal – kněz, novinář, redaktor a spisovatel; PUTNA, s. 187-191

⁷⁰ Vojtěch Pakosta – kněz, básník, spisovatel, překladatel z polštiny a srbochorvatštiny, PUTNA, s. 195-196.

⁷¹ Tamtéž, s. 197.

⁷² Tamtéž.

1918).⁷³ Kolem roku 1890 řady Vlasti doplnily osobnosti zabývající se křesťansko-sociální tematikou, mezi nimi i Rudolf Horský a již zmíněný Tomáš Jan Jiroušek.⁷⁴

Působnost Vlasti se postupem času rozšiřovala. V roce 1890 vznikl sociální odbor Vlasti, kroužek zcela zásadní pro další politický vývoj, neboť právě z něj vznikla v roce 1894 křesťansko-sociální strana. Dále obohatila Vlast' svou činnost v roce 1891 o historický kroužek a roku 1896 o tiskovou ligu, která měla za úkol sledovat „nepřátelský tisk“, určovat, které knihy jsou vhodné a které ne, dokonce žalovala některé autory a požadovala opravy v tisku, v jejím čele léta stál právě Horský. Podobně zaměřena byla i literární sekce, vznikla v roce 1898 a usilovala o obranu „dobré literatury“ a diskutovala možnosti obrany před „literaturou zlou a nízkou“. Nezanedbatelná byla i aktivita Vlasti v oblasti vzdělávací, roku 1897 vznikla Jednota katolického učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy, později roku 1908 vznikl dokonce Pedagogický svaz při družstvu Vlast'.⁷⁵ Vlast' vydávala kromě onoho stejnojmenného časopisu ještě několik časopisů dalších, jako například *Vychovatel*, nebo týdeník *Dělnické noviny* (pozdější *Naše listy*), které oba vedl Horský, dále kalendáře *Svatý Vojtěch* a *Štítový* a tzv. „brožurkové časopisy“ jako například *Hlasy svatováclavské*, *Husitství ve světle pravdy* nebo *Obrana víry*.⁷⁶

Družstvo v roce 1898 zakoupilo dům v Žitné ulici a roku 1900 vlastní tiskárnu, která poté představovala hlavní zdroj příjmů Vlasti.⁷⁷ Výdělečná činnost však vyvolávala mnohá podezření, zvláště po aféře s krachem Svatováclavské záložny roku 1902,⁷⁸ během které byly odhaleny nejen podvody, ale i mravní excesy katolických kněží, a tak se pozornost zaměřila na finanční záležitosti i dalších katolických spolků, včetně Vlasti.⁷⁹

---

⁷³ Tamtéž, s. 225.

⁷⁴ Tamtéž, s. 197-198.

⁷⁵ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 97.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ MAREK, *Český katolicismus*, s. 232.

⁷⁸ Tamtéž, s. 485-494.

⁷⁹ *Národní archiv*, složka Vlast', Horský neznámému adresátovi, 1908.

4. Horský ve Vlasti

S Rudolfem Horským se ve Vlasti setkáváme poprvé roku 1888 díky T. J. Jirouškovi, ten ho tenkrát potkal v redakci, jak píše ve svých vzpomínkách. Tyto vzpomínky jsou pro Horského působení ve Vlasti, zvláště zpočátku, jediným zásadním pramenem. Věrohodnost této výpovědi sice nelze ověřit, lze ale předpokládat, že Jiroušek si skutečnost zjednodušoval a příkrášloval ve svůj prospěch. Přesto si i tato výpověď zaslouží pozornost.

Šestatřicetiletý Horský byl tehdy kaplanem v Úněticích nedaleko Prahy a shodou okolností v témže roce úspěšně složil doktorát z teologie.⁸⁰ Okolnosti Horského vstupu do Vlasti podrobně neznáme, je možné, že mu vstup do družstva zprostředkoval farář Karel Otman, působící na Ořechu, u kterého Horský kaplanoval v letech 1881-1885.⁸¹ Dle Horského výpovědi za ním jednoho dne přišel Škrdle do Únětic a vstup do Vlasti mu nabídl.⁸² Každopádně Horský ve Vlasti působil dle Jirouška zprvu spíše pasivně a jaksi nepřesvědčeně. Přitom byl jistě ambiciózní a Vlast' pro něj mohla představovat kariérní cestu. Mladý sečtělý kněz ovládal údajně sedm jazyků a možná právě kvůli Horského intelektuálním kvalitám ho Škrdle vybral za předsedu družstva. Tímto způsobem se Horský dostal do čela Vlasti a dost možná později i do čela křesťanské sociální strany – byl vybrán Škrdlem, aniž by sám projevil nějaké větší ambice nebo aniž by došlo k demokratické volbě v rámci družstva. Volba sice proběhla, ale dle Jirouškova popisu to působí, jako by neměla na výsledek zásadní vliv:

„...Tomáš Škrdle rozhlížel se v okolí pražském, koho by k funkci předsednické přiměl, až cesta vedla jej do Únětic k tamnímu kaplanu Th. Dru Rudolfu Horskému s dotazem, mohl-li by ho dáti, jako předsedu družstva, Vlast' na kandidátku k valné hromadě, která byla svolána na den 12. prosince roku 1888. Dr. Rudolf Horský dal si říci, svolil a na valné hromadě byl zvolen předsedou družstva, Vlast'.“⁸³

Tento moment vypovídá mnohé o tom, jak Vlast' fungovala uvnitř, ale i o Horského budoucí kariéře. Vlast' byla svým způsobem projektem jednoho muže, Tomáše Škrdleho, ten ovšem nechtěl být předsedou, patrně aby si zachoval prostor pro organizaci družstva, nicméně měl na starosti finance. Do čela však potřeboval dosadit někoho seriózního, proto vybral Horského. Jestli můžeme někoho z Vlasti považovat za muže číslo dvě, určitě jím není, alespoň

⁸⁰ JIROUŠEK, Tomáš. *Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. XVI.*, Vlast', roč. 19, č. 6, 3/1903, s. 533-555.

⁸¹ JIROUŠEK, *Msgr. Th. Dr. Rudolf Horský*. Vlast', roč. 44, č. 4, 1/1928, s. 169-173.

⁸² HORSKÝ, *In causa mea*, s. 62.

⁸³ JIROUŠEK. *Msgr. Th. Dr. Rudolf Horský*, s. 169-173.

v počátcích ne, Horský, nýbrž právě novinář Jiroušek, který svým příchodem do Vlasti začal více propagovat zaměření na sociální otázku a po vydání encykliky *Rerum novarum* také inicioval založení politické strany.⁸⁴

Z Jirouškových vzpomínek také vyplývá, že Horský chápal své angažmá ve Vlasti zprvu jinak než například Jiroušek nebo Škrdle. Účastnil se sice schůzí Vlasti, zaměřených na řešení sociální otázky, ze kterých později roku 1894 vznikla křesťansko-sociální strana. Nebyl ovšem tolik zapálen pro politiku, a přestože Vlasti předsedal, nevyvíjel zde žádnou zvláštní aktivitu, ani nepřispíval do nedělní dělnické přílohy *Čecha*, jejíž vydávání bylo jedním z prvních kroků směrem k založení křesťansko-sociální strany, ani na schůzích se nezapojoval do diskuse. Jeho první článek otištěný ve Vlasti pojednával o Ignazi von Döllingerovi,⁸⁵ německém teologovi a církevním historikovi. Taktéž Horského ambice na počátku devadesátých let napsat dějiny filozofie poukazují spíše na jeho orientaci na teorii než na politickou praxi.⁸⁶ Horský patrně chápal svou účast ve Vlasti spíše jako příležitost publikovat texty z oblasti teorie teologie.

Zlom nastal dle Jirouška 14. července 1891. Škrdle si všiml Horského nezájmu a poslal Jirouška, aby Horského pro sociální otázku nadchl. Jiroušek popisuje situaci takto: když dorazil za Horským do Únětic, ten zrovna studoval filozofické knihy, kterých tam měl celé štosity. Horský se zeptal Jirouška, co si myslí o jeho plánech sepsat dějiny filozofie, a ten mu odvětil:

„Tohle budete psát asi pro patnáct lidí, kteří se filosofií rádi obírají a ostatní vaši knihu dají si pěkně do knihovny, až si na ni vzpomenou, když z ní budou něco potřebovat. Vy toho nechte, vy máte jinší schopnosti a pojďte a pusťte se se mnou na pole socialismu a to budete moci psát pro tisíce lidí a k tisícům budete mítí příležitost mluvit. A to bude pro vás a pro nás všechny něco znamenat.“⁸⁷

Horský překvapivě dal na Jirouškova slova, filozofické knihy vrátil do knihovny, předplatil si různé časopisy se sociální tematikou z ciziny i z tuzemska a stal se z něj nadšený politik. Tato pasáž z Jirouškových vzpomínek působí zvláště nedůvěryhodně, protože Horského změna názoru byla jaksi nepřirozeně náhlá. Při takto zásadní změně plánů bych očekávala působení více faktorů, než jen jeden rozhovor. Jirouškovi se však musí přiznat, že vyřkl docela zásadní motivaci pro nadaného člověka, aby vstoupil do politiky. Bude totiž psát pro tisíce lidí a čeká ho velká kariéra. Celý projekt však měl několik nedostatků. Hnutí bylo jako odtržené od reality.

---

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ HORSKÝ, Rudolf. *Dr. Jan Josef Ignac v. Döllinger*. *Vlast'*, roč. 6, č. 6, 3/1890, s. 452-461.

⁸⁶ JIROUŠEK. *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*. *Vlast'*, roč. 44, č. 5, 2/1928, s. 213-216.

⁸⁷ Tamtéž.

Schůzovali, debatovali, inspirovali se v cizině, četli časopisy, ale zdá se, že jim chyběl kontakt s obyčejnými lidmi, jejichž sociální otázkou se chtěli zabývat a o jejichž hlas chtěli později jako politická strana usilovat. Jiroušek neřekl Horskému: „Pojďte dělat politiku, pomůžete lidem“, ale řekl mu: „Pojďte dělat politiku pomůže to našemu hnutí“. Již tento moment napovídá, že Vlast' byla projektem sama pro sebe.

Roku 1893 vydal papež Lev XIII. encykliku *Rerum novarum*, která dala impulz pro zakládání křesťansko-sociálních hnutí v Evropě. V Čechách to byl především okruh kolem *Vlasti*, který si stanovil za cíl založit křesťansko-sociální politickou stranu. Inspiraci hledali tito aktivisté v zahraničí a to především v německy mluvících sousedních zemích. Zásadní je zde vzor z rakouského prostředí, kde roku 1895 vznikla Rakouská křesťansko-sociální strana (*Österreichische Christsoziale partei*), v jejímž čele stál pozdější vídeňský starosta Karel Lueger. Strana programově vycházela z učení sociálního myslitele Karla von Vogelsanga, vymezovala se proti liberalismu, kladla důraz na propojení katolické církve a školství a zaměřovala se na řešení sociálních problémů. Křesťanští sociálové sledovali zájmy vysokého duchovenstva, šlechty a velkých vlastníků půdy, ale zabývali se i problémy drobnějších rolníků, živnostníků a obchodníků. Charakteristický pro ně byl antisemitismus, který využívali jako ekonomický argument – je nutné chránit drobnější podnikatele před židovskou konkurencí.⁸⁸ Pro české křesťanské sociály byl zásadní spis prof. ThDr. Josefa Scheichera *Duchovenstvo a sociální otázka*. Češi se však později s rakouskými křesťanskými sociály myšlenkově rozešli, především kvůli neshodě v národnostní otázce.⁸⁹

Čeští příznivci křesťanského socialismu se inspirovali také v Německu. Za účelem příprav na založení strany podnikl roku 1893 Horský cestu do Německa, aby načerpal inspiraci od tamního křesťansko-sociálního hnutí. Navštívil města Bamberg, Würzburg, Norimberk a Amberg. V Bamberku se zúčastnil mezinárodního křesťansko-sociálního kurzu katolíků a ve Würzburgu říšského katolického sjezdu. Na těchto událostech se seznámil s křesťansko-sociálními mysliteli z různých zemí, z těch německých především s Carlem Friedrichem Augustem Pieperem a Franzem Hitzem.⁹⁰ Později podnikl také obdobnou studijní cestu do Belgie. Horský se vrátil nadšený, inspirován zahraničními trendy, představoval si, že se to v Čechách zařídí jako v Německu. Právě v tomto přístupu tkví jeden z Horského omylů, dosud studoval

---

⁸⁸ MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*, sv. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 485-490.

⁸⁹ MAREK, *Český katolicismus*, s. 50-51.

⁹⁰ JIROUŠEK, Tomáš. *Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny České. V., Vlast'*, roč. 20, č. 12, 9/1904, s. 1084-1090.

socialismus jen z knih a časopisů na teoretické bázi, lidem byl však jaksi vzdálen a neznal specifické poměry ve vlastní zemi.⁹¹

V rámci přípravy na založení strany začal Horský řečnit i na agitačních sjezdech mimo Prahu. Když ho o veřejné vystupování Jiroušek požádal, Horský byl zprvu překvapen, měl totiž za to, že jemu jako kaplanovi, který má své povinnosti na faře, nepřísluší jezdit po schůzích, protože by nutně zanedbal své závazky. Horský měl ovšem štěstí a únětický farář Jakub Ludvík mu výjezdy dovolil.⁹² Jiroušek zdůrazňuje především Horského řečnická utkání na Ostravsku, které bylo baštou sociální demokracie. Horský údajně nad všemi protivníky zvítězil, neobešlo se to však bez šrámů. Například v Moravské Ostravě přednesl Horský referát s názvem: „Proč stojí židé v čele sociální demokracie?“, tato schůze byla následně rozbita rušením a křikem. Jiroušek to vykládá jako zoufalý čin sociální demokracie, která byla na Horského řečnické umění krátká, Horský zase jako výsledek přítomnosti židovských agentů v publiku,⁹³ ale možná mohl způsobit rozruch antisemitský podtón vystoupení⁹⁴.

Horský zůstal předsedou *Vlasti* i v době, kdy byl zároveň předsedou křesťanských sociálů, časopis *Vlast'* hrál roli jedné z tiskových tribun nové strany. Horského členství však nebylo bez problémů, s *Vlastí* se však rozešel až v době, kdy se začal stahovat i z politiky kolem roku 1911. Jiroušek k tomu uvádí, že Horský již nějakou dobu nechodil do schůzí *Vlasti*, byť byl předsedou, proto nakonec Škrdle poprosil Jirouška, zdali by zastal vedoucí pozici družstva místo Horského. Škrdle s Horským byli podle Jirouška proti sobě záměrně štváni jejich nepřáteli, dle Jirouška se však rozešli z důvodů redakčních neshod, nikoliv kvůli osobním svárům.⁹⁵ Jiroušek konflikt popsal velmi korektně, podívejme se ale nyní, jak vykládal svůj spor se Škrdlem sám Horský. Rozpory se zřejmě objevovaly průběžně, jedním z problémů byla skutečnost, že články ve *Vlasti* byly často horší kvality, což čtenáři vnímali a stěžovali si Horskému. Příčinou byla Škrdleho literární neobratnost, na redakční práci se nehodil a Horský dostával podněty, že místo Škrdleho by *Vlast* měl redigovat nějaký literát, který by dokázal shromáždit nadanější přispěvatele a lépe oslovit čtenáře. Navrhováni byli například Sigismund Bouška⁹⁶ nebo Xaver Dvořák,⁹⁷ tedy sympatizanti katolického modernismu. Škrdle však odmítl

---

⁹¹ JIROUŠEK. *Msgre. Th. Dr. Rudolf Horský*. *Vlast'*, roč. 44, č. 7, 4/1928, s. 312-316.

⁹² Tamtéž.

⁹³ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 86.

⁹⁴ JIROUŠEK. *Msgre. Th. Dr. Rudolf Horský*. *Vlast'*, roč. 44, č. 9, 6/1928, s. 423-425.

⁹⁵ JIROUŠEK, Tomáš, *Půlstoletí Družstva Vlast' 1884-1934*. *Vlast'*, roč. 50, č. 5-12, 9/1935, s. 136-144.

⁹⁶ Sigismund Bouška (1867-1942) – benediktínský řeholník, básník, překladatel, příznivec literární katolické moderny: PUTNA, s. 322-326.

⁹⁷ Xaver Dvořák (1858-1939) – profesor náboženství na Vyšší dívčí škole v Praze, básník, sympatizant literární katolické moderny: PUTNA, s. 313-317.

někomu poskytnout své místo redaktora a navrhovatele výměny osočoval z nepřátelství. Horský se ale sám dohodl s Bouškou a Dvořákem, že by mohli vytvořit literární kroužek, takzvaný „Máj“, který by do *Vlasti* dopisoval. Tuto myšlenku uvítali jak literáti, tak valná hromada *Vlasti* a Horský začal vše nadšeně připravovat. Když však Škrdlemu předložil první Bouškovu báseň, redaktor publikaci rázně odmítl s tím, že se mu to nelíbí a do *Vlasti* se to nehodí a celý plán smetl ze stolu.⁹⁸

Na této epizodě je mimo jiné zřejmé, že přestože Horský byl předsedou družstva, reálnou moc měl Škrdle a přes jeho odpor nebylo možné nic prosadit. Horský po této zkušenosti na Škrdleho a na *Vlast* zanevřel, formálně zůstal členem, ba i předsedou, ale jen proto, že ho k tomu Škrdle dotlačil, pod záminkou, že je to otázkou prestiže *Vlasti*, aby byl Horský v čele. Do schůzí ale již nechodil a veškeré své úsilí soustředil do křesťansko-sociálního hnutí. Škrdlemu po právu vyčítal, že vede družstvo despoticky, jako by to byl jen jeho majetek, je vztahovačný, vyhledává nepřátele a nerespektuje názory druhých. Vše vyvrcholilo roku 1911, kdy došlo k ostřejší výměně názorů mezi oběma muži, Škrdle Horskému kromě pasivity v družstvu vytýkal přispívání do *Nového věku* a s ním spojené napadání arcibiskupského semináře – viz Kauza Vrchlický, ale také Horského podporování tiskárny *Veritas*.⁹⁹

Co se katolicky orientovaných tiskáren týká – zprvu byla v rámci Prahy jediná tiskárna, která vydávala katolický tisk a to byla *Cyriometodějská tiskárna* Václava Kotrby, kterou později provozoval jeho syn Václav Kotrba mladší, jejím hlavním periodikem byl časopis *Čech*. Tato tiskárna tiskla i *Vlast'* do roku 1900, kdy si družstvo pořídilo tiskárnu vlastní. Vášně rozdmýchalo roku 1910 založení nové katolicky orientované tiskárny *Československé akciové tiskárny*, zvané též *Veritas*. Založení iniciovali členové křesťansko-sociální strany z nespokojenosti s Kotrbovou tiskárnou a s *Vlastí*, podnik záhy ovládla frakce kolem Václava Myslivce. Následovaly divoké diskuze v tisku, kde se jednotlivé skupiny navzájem napadaly, do sporu se dostali příznivci *Čecha*, *Vlasti* a křesťanských sociálové.¹⁰⁰ Horský sám koupil 10 akcií tiskárny *Veritas*, a když jí hrozila krize, dokonce ji sanoval. Dle Horského při vzniku tiskárny netušil, že způsobí konkurenci a řevnivost především s Kotrbovým podnikem. Představoval si, že tiskárny budou existovat vedle sebe v souladu. Těžko říci, zde byl Horský skutečně tak naivní, nebo zda jde o jakýsi zpětný alibismus. Někteří členové křesťansko-sociální strany však vznik nové tiskárny skutečně vnímali jako vymezení se vůči Kotrbově tiskárně, roku 1910 totiž

---

⁹⁸ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 62-66.

⁹⁹ Tamtéž, s. 66-68.

¹⁰⁰ MAREK, *Český katolicismus*, s. 276-278.

začal kolovat leták, ve kterém vedení strany jménem Emila Jungra a právě Horského vyzývá k podpoře tiskárny *Veritas* s tím, že dosavadní tiskař, zřejmě Kotrba, straně škodí. Horský se však následně od letáku distancoval, údajně ho nepodepsal a nevěděl o něm.¹⁰¹ Ať je pravda kdekoliv, toto jen potvrzuje, že strana nejednala vždy jednotně. Horský považoval tiskárnu především za podnik strany, které věnoval značnou část svého života, proto považoval za svou povinnost podpořit tiskárnu, když jí hrozil krach. Horského angažmá v tiskárně však definitivně ukončilo vztah se Škrdlem, který roku 1911 odmítl Horského jmenovat předsedou *Vlasti*.¹⁰²

---

¹⁰¹ *V zájmu pravdy*. Čech, roč. 35, č. 208, s. 4.

¹⁰² HORSKÝ, *In causa mea*, s. 67.

5. Horský na faře

O tom, jak si Horský počínal jako farář, se dovídáme ze vzpomínek jeho přátel, především jeho kolegy z křesťansko-sociálního hnutí Tomáše Jirouška a katechety od sv. Matěje Jana Hudka, ale také třeba ze vzpomínek Emila Dlouhého-Pokorného, se kterým neměl vždy dobré vztahy. Další informace nám nabízí například kronika kostela sv. Matěje, psaná samotným Horským a v neposlední řadě i Horského korespondence s J. Š. Baarem. Tyto zdroje nám předkládají několik různých pohledů, které si často protirečí, proto není snadné poodhalit, kde leží pravda. Vzhledem k tomu, že Jirouškovy a Hudkovy vzpomínky byly publikovány k příležitosti Horského úmrtí, lze předpokládat, že se řídí pravidlem „o mrtvém jen v dobrém“, přesto i ty často odhalí některé Horského nešvary. Naopak vzpomínky Dlouhého-Pokorného mohou být poznamenány myšlenkovým rozchodem obou mužů, tedy lze předpokládat, že jsou naopak zaměřeny na negativní rysy Horského povahy. Z dopisů Horského Baarovi můžeme vyčíst problémy, se kterými se Horský potýkal, zahrnují však především období, kdy Horský v politice již nebyl aktivní.

Od roku 1877 působil Horský jako kaplan postupně v Jílovém u Prahy, ve Staré Boleslavi, v Netvořicích a v Ořechu. Roku 1885, kdy začal studia doktorátu teologie, působil jako kaplan krátce v Praze v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně, hned roku následujícího byl ovšem přeložen do Únětic, kde kaplanoval jedenáct let, během kterých v roce 1888 úspěšně doktorát dokončil.¹⁰³ O období Horského kaplanování není mnoho známo, sám Horský na tyto období vzpomíná jako na náročná léta chudoby:

„Tenkrát byla kongura kněží velmi bídná, já sám to zakusil. Po svém vysvěcení přišel jsem za kooperátora do Jílového a měl jsem ročního platu 16 zlatých 33 krejcarů. Pravým výslovně: ročního platu. (...) Příjem ze štoly byl pranepatrný, takže jsem si přišel měsíčně tak na šest zlatých, tedy asi tolik, jako měla děvečka sloužící u židů. A takových ubožáků kaplanů byly tehdy celé řady.“¹⁰⁴

Kaplanování bylo mnohdy náročné i fyzicky:

„Bylo to v roce 1891, kdy jsem kaplanoval v Ouněticích, a tenkrát bylo mi nařízeno excurrendo obstarávat půl druhé hodiny vzdálenou farnost Tuchoměřice. Na obou osadách jsem měl na starosti jenom dvanáct tříd a každou neděli a svátek dvoje služby Boží s kázáními;

¹⁰³ JIROUŠEK, *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*, *Vlast*, roč. 44, č. 4, 1/1928, s. 169-173.

¹⁰⁴ HORSKÝ, *Mé vzpomínky VIII.*, *Nový věk*, 8.11.1912.

tedy tak zvanou binaci mimo duchovní správu. A k tomu jsem literárně pracoval. Půl roku jsem to vydržel, ale pak jsem klesl, stížen tak strašnou nervosou, že jsem omdlíval.“¹⁰⁵

Horský byl následně léčen u profesora Josefa Thomayera a z nemoci se dostal i bez dovolené. Jak si léčbu Horský mohl dovolit? Buď lze předpokládat, že zažádal arcibiskupství o příspěvek v nemoci, stejně jako to za Horského udělal jeho farář Jan Kohout roku 1880, když Horský působil jako kaplan ve Staré Boleslavi a nakazil se neštovicemi od jednoho farníka. Horský tenkrát tři týdny ležel a arcibiskupství doporučilo místodržitelství, aby mu vyplatilo 80 zlatých, což byla suma, která přesahovala tehdejší Horského roční plat, který činil pouze 63 zlatých¹⁰⁶. V případě nemoci z roku 1891 je ale také pravděpodobné, že Horský využil svých konexí s Vrchlickým nebo s Baarem, kteří se oba s lékařem Thomayerem dobře znali a léčbu mu mohli zprostředkovat.¹⁰⁷

Jak již bylo zmíněno, bylo pro Horského čím dál obtížnější vykonávat funkci kaplana a zároveň působit ve *Vlasti*, nejen kvůli dlouhým cestám do Prahy a zpět, což se týkalo především období, kdy působil v Úněticích, ale také kvůli nedostatečné finanční dotaci na kaplanském postu. Když se tedy uvolnilo roku 1897 místo faráře u sv. Matěje na Šárce, bylo pro Horského velmi důležité toto místo získat, pokud chtěl pokračovat ve svém působení ve *Vlasti*. O tom vypovídá také skutečnost, že kromě toho, že Horský sám podal na tento post žádost, se za něj na ordinariátu přimlouval též František Blažko, farář v Noutonicích a také příznivec křesťanského socialismu. Z jeho přimluvy se mimo jiné dovídáme, že Horskému bylo již dříve nabídnuto místo faráře, které ovšem odmítl, právě z důvodu velké vzdálenosti od Prahy. Příznivé podmínky pro Horského politickou činnost jsou také jedním z Blažkových argumentů pro přijetí Horského k sv. Matěji.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ HORSKÝ, *Mé vzpomínky X.*, Nový věk, 13.12.1912.

¹⁰⁶ NA, fond arcibiskupství, inv. č. 7814.

¹⁰⁷ Heslo *Jaroslav Vrchlický* in: OPELÍK, FORST, MERHAUT, s. 1512-1525.

¹⁰⁸ NA, složka Vlast, Blažko kníž. arcibiskup. Konzistoři, 7.7.1897.

6. U sv. Matěje

Horský byl nakonec vybrán ze čtyř kandidátů na místo faráře do kostela sv. Matěje. V mnohém si tedy polepšil, zkrátila se mu cesta do Prahy na zhruba hodinu a zlepšila se i jeho finanční situace. Padly na něj ovšem mnohé povinnosti, které dříve neměl. Musel totiž pečovat o svou farnost i hmotně a s tím ho čekalo další úřadování. Kdykoliv potřeboval ve své farnosti něco opravit nebo koupit, musel se obracet na svého patrona, neboli probošta metropolitní kapituly sv. Víta, který měl na starost hospodaření dané oblasti.¹⁰⁹ Hned zkraje svého působení se Horský potýkal s patáliemi. Žádal totiž patrona o výstavbu zdi kolem fary, ten sice svolil ale s tím, že polovina se postaví roku 1898 a ta druhá v roce následujícím. Ovšem patron mezitím zemřel a Horskému zůstala nedostavěná zeď. Horský nakonec nechal zeď dostavět na vlastní náklady, z čehož mu byla později proplacena jen část. Nový patron probošt Mons. Antonín Hora totiž zdaleka nebyl tak vstřícný jako ten předchozí, kterým byl Eduard Tersch. Roku 1906 nechtěl například Hora zaplatit opravu zdi kolem hřbitova, což Horského velmi rozzlobilo. Situace se přece obrátila v Horského prospěch, když patron náhle zemřel a bylo rozhodnuto zaplatit tuto zeď z jeho pozůstalosti, Horský ve farní kronice neskrývá radost nad tím, že „pan probošt musil alespoň po smrti dáti to, co nechtěl dáti dobrovolně za živa“.¹¹⁰

Hospodaření farnosti nebyla zdaleka malicherná záležitost. S kostelem byly často velké výdaje a probošt nebyl vždy ochoten vše zaplatit, Horský nechtěl financovat kostelní výdaje ze svého podle něj nuzného platu. Vymyslel proto způsoby, jak proboštovo odmítnutí obejít a výdaje přesto zafinancovat z eráru. Bylo možné například oslovit s danou záležitostí přímo účetního pro danou oblast a ten požadavek vyřídil bez vědomí probošta. Dalším způsobem bylo při vyúčtování běžných věcí uvést více drobnějších jednotek o trochu draž, než odpovídalo skutečnosti, a tím větší výdaj nenápadně rozpočítat mezi ty menší.¹¹¹ Tyto triky prozradil svému příteli J. Š. Baarovi a nabádal ho, aby jich také využíval. Finanční odměny byly také ukazatelem přízně či nepřízně vyšších míst. Jednou psal Horský Baarovi, že všichni kněží ve vikariátu obdrželi peněžní příspěvek, jen Horský a Baar a noutonický farář ne. Horský to chápal jako jasný signál nepřízně vyšších míst, se kterými měli oba v té době neshody.¹¹²

---

¹⁰⁹ *Pamětní kniha*, s. 128.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 127-137.

¹¹¹ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1273.

¹¹² Tamtéž, inv. č. 1289.

Dalším problémem, s nímž se Horský musel potýkat, byli zloději, kteří několikrát kostel skutečně vykradli. Horský se proti nim ovšem vyzbrojil, spával běžně s revolverem u postele, a když v noci slyšel nevíтанé hosty, střílel do vzduchu a oni prchali. Roku 1916 uvádí Horský, že u něj byli zloději za dvacet let již šestkrát. Poprvé roku 1903 vykradli kostel, zloděj byl dopaden a odsouzen na šest let.¹¹³ Tentýž zloděj měl na svědomí i některé z pozdějších vyloupení fary, kdy zloději Horskému sebrali, co mohli, ale dokonce i snědli a vypili, co našli. Takto popisuje jednu ze zlodějských návštěv právě v roce 1916:

„Přišli na slepice. Naštěstí krátce před tím jsem si dal zříditi elektrické vedení. Poplašný zvonek mne vzbudil a já rychle vyskočiv, popadl jsem s vedle postele stojícího nočního stolku revolver a pistol dvojku (...) vyběhl jsem na schody a oknem po zlodějích střílel. Mohl jsem snadno je zastřelit, ale střílel jsem nad ně. Letělo nad nimi patnáct ran. Utekli a na místě nechali dvě pěkné hole.“¹¹⁴

Pozornost zlodějů ovšem přitáhla hlavně skutečnost, že fara byla často prázdná. Během Horského působení v říšském parlamentu ho na faře zastupoval kaplan Vrabec, když ale roku 1911 Horský již znovu zvolen nebyl, kaplan se odstěhoval. V té době na faře nepobývala už ani hospodyně, zůstala jen služka, ale i ta brzy odešla a Horský pak hospodařil na faře sám. Zlodějské návštěvy začaly právě v této době.¹¹⁵

---

¹¹³ *Pamětní kniha*, s. 132.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 154.

¹¹⁵ HUDEK. *Vzpomínky*, *Vlast*, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 413.

7. Horského politické názory a charakteristika projevu

Než přistoupím k Horského působení v křesťansko-sociálních stranách představím na tomto místě jednak jeho politické názory, které se většinou příliš neměnily po dobu jeho veřejného působení. Dále se pokusím charakterizovat způsob jeho komunikace s veřejností, vysvětlím Horského vztah k hnutí Katolické moderny, pro které je důležitý i Horského názor na rodinu, potažmo celibát.

Horského světonázor lze stručně popsat jako katolicky konzervativní a zároveň vlastenecký. Jeho vlastenectví je v tomto smyslu nahlíženo z katolického hlediska, respektuje národní emancipační snahy, ale jen potud, pokud neútočí na katolickou církev. Na přelomu 19. a 20. století, kdy se národní politika čím dál více odkazovala na husitské kořeny českého národa, se vztah mezi jednotlivými vlasteneckými skupinami vyostřil a Horský se spolu s konzervativním katolickým táborem stal kritikem národní politiky vedené mladočechy. Horský je zastáncem názoru, že katolické náboženství sehrálo významnou roli v českých národních dějinách, a tudíž je naprosto v souladu s vlastenectvím. Hlavní okamžiky národních dějin vnímal pohledem katolíka, klade tedy důraz především na katolicky orientované osobnosti jako je například sv. Václav nebo Karel IV., vyzdvihoval sv. Jana Nepomuckého, zatímco nekatolíky, případně kritiky církve, jako například mistra Jana Husa, vnímal problematičtěji.¹¹⁶ Především v Husově případě se Horský odkazoval na kněze a katolicky orientovaného historika Antonína Lenze (1829-1901),¹¹⁷ který vykresloval Husa hlavně jako proticírkevního buřiče a zpochybňoval jeho mučednictví.¹¹⁸

Horského politické smýšlení je apologetické, tedy reaguje na kritiku namířenou proti katolíkům a snaží se církev obhajovat. Při tom se však drží ultramontanismu, tedy oficiální linie církve. Za první republiky například ve svém spisu *Vatikán a stát* kritizuje stát a jednoznačně se staví na stranu papežské politiky.¹¹⁹ Horský byl značně inspirován učením Rakušana Karla von Vogelsanga, podle kterého by ideálně mělo dojít ke zrušení kapitalismu a nastolení stavovské společnosti.¹²⁰ Horského názory na řešení sociální otázky lze shrnout následovně. Svět je

---

¹¹⁶ Řeč vdp. dra. R. Horského na táboru katol. Lidu na Král. Hradčanech 16. května 1910. Čech, roč. 35, č. 136, 20.5.1910. s. 2-3.; HORSKÝ, Rudolf. *Poměr katolíkům českých k oslavám Husovým*. Vlast, roč. 19, č. 12, 9/1903, s. 1117-1128.

¹¹⁷ Th. Dr. P. Antonín Lenz. Zlatá Praha, roč. 6, č. 8, 11.1.1889, s. 96.

¹¹⁸ LENZ, Antonín. *Čtyři historické nepravdy o Husovi*. Praha: Vlast, 1902.

¹¹⁹ HORSKÝ, Rudolf. *Epištoly: sbírka úvah náboženských, sociálních a politických. III., Vatikán a stát*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1926.

¹²⁰ KNOLL, s. 96-149.

zasazen nemocí liberalismu, který je původcem všeho zla a způsobil industriální krizi. Kapitalismus přerostl do nepřijatelné podoby, kdy jsou dělníci vykořisťováni zaměstnavateli a kvůli nízké mzdě žijí v nedůstojných podmínkách. To má za důsledek příklon k ateismu a socialismu. V socialismu ovšem řešení není, neboť volá po násilném řešení a zatlačuje význam náboženství. Nemoc společnosti způsobil dle Horského odklon lidí od základních zásad křesťanství, jde tedy vlastně o morální krizi. Východisko vidí v návratu k náboženským hodnotám, lásce k bližnímu, důvěře v Boha a dodržování Desatera. Jedině skrze proměnu společnosti směrem ke křesťanství bude znovu nastolena rovnováha¹²¹.

Horský byl také v rámci strany výrazným zastáncem poměrného volebního systému, který vnímal jako spravedlivější než ten všeobecný. Podle něj by měl být parlament zmenšeninou společnosti, tedy každý společenský stav by zde měl mít své poměrné zastoupení. Všeobecné volební právo však toto nezaručuje. Při pohledu do zahraničí – Francie, Itálie, Německo – je Horskému zřejmé, že například dělníci nevolí své dělnické zástupce, ale spíše své zaměstnavatele – kapitalisty, kteří je vykořisťují. Horský také neuznával volební právo pro ženy, kterým údajně nepřísluší zasahovat do politiky, neboť jejich místo je v domácnosti. Všeobecné volební právo považoval za zlo a trik sociální demokracie, jak způsobit chaos ve společnosti.¹²² Horského neústupnost v této otázce způsobila mnohé hádky mezi pravou a levou frakcí ve straně roku 1897. Paradoxem je, že Horský byl později zvolen do parlamentu právě na základě všeobecného hlasovacího práva pro muže, to však Horského názor nezměnilo a dále byl přesvědčen, že po neblahé zkušenosti s fungováním všeobecného volebního práva se společnost přece jen uchýlí k tomu poměrnému.¹²³

Horský svůj světonázor vyjadřoval ve svých článkách, ty však četlo spíše vzdělanější publikum. Obyčejní lidé se mohli setkat s Horského názory spíše na některém z jeho četných veřejných vystoupení, na politických sjezdech nebo na táborech lidu. Horský byl totiž údajně velmi charismatický a obratný řečník. Na širší publikum mohly působit hlavně Horského myšlenky o zachování starých katolických hodnot a obviňování jiných ze současné nešťastné sociální situace. Není nic snazšího než říci, že se na úkor chudých obohacují židé, zednáři, socialisté, mladočeši, nebo případně kdokoliv další, dle potřeby. Tímto způsobem lze také dobře maskovat nedostatky vlastní, respektive církevní. Horský však zřejmě nebyl zcela přesvědčen ani o dokonalosti církve, se kterou se dostal do křížku především roku 1913.

---

¹²¹ HORSKÝ, JIROUŠEK. *Protokol*, s. 224-234.

¹²² Tamtéž, s. 107-113.

¹²³ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 90-92.

Horský obdržel během svého života řadu vyznamenání a čestných úřadů. Sám se ale hlásil jen k titulu biskupského konsistorního rady královéhradeckého, který mu udělil roku 1899 biskup Edvard Jan Nepomuk Brynych, a k úřadu libockého vikáře, kterým ho zvolili faráři z libockého vikariátu v čele s Jindřichem Šimonem Baarem. Papežský kříž „Pro Ecclesia et Pontificie“, který mu udělil papež Pius X. roku 1907, údajně na přímluvu arcibiskupa Lva Skrbenského, Horský dle vlastního výkladu nikdy nepřijal a toho titulu ani neužíval. V článcích o Horském je však tento titul vždy zmiňován.¹²⁴ Stejně tak byla Horskému během jeho života nabízena různá významná místa v církevní hierarchii, jako například post vyšehradského kanovníka, profesora nebo titul arcibiskupského notáře. Ani jednu z nabídek však nepřijal, což je občas vykládáno jako důkaz Horského skromnosti.¹²⁵ Pravým důvodem ale může být odpor vůči kariéře v rámci církevní hierarchie, kde byla vyžadována přísná loajalita vůči monarchii, zatímco na postu faráře toho Horský neměl tolik co ztratit.

---

¹²⁴ JIROUŠEK, *Msgre. Th. Dr. Rudolf Horský*. Vlast', roč. 44, č. 12, 9/1928, s. 510; HORSKÝ, *In causa mea*, s. 57-58.

¹²⁵ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 57-58.

7.1. Nepřátelé

Slovem „nepřátelé“ Horský ve svých článcích vůbec nešetřil, takto jsou skoro vždy označováni především židé a zednáři. Židé jsou pro Horského nepřátelé číslo jedna, usilují totiž o zničení katolíků a jsou navíc hrabiví a jde jim jen o vlastní zisk a ne o morální hodnoty. Obdobná obvinění slyšíme u zednářů, neboli „freimauerů“, kteří nedbají morálních zásad ani práva a neštítí se ani nejhorších zločinů ve svém honu za mocí a ziskem.¹²⁶

Dalším sokem jsou pochopitelně sociální demokraté, potažmo komunisté a to hlavně proto, že odmítají náboženství a chtějí řešit sociální problém násilnou cestou. V Horského očích socialisté usilovali o materiální uspokojení, nikoliv o křesťanskou lásku. Kromě toho podle Horského pod heslem svobody a dalších ušlechtilých ideálů ve skutečnosti páchají podvody pro vlastní obohacení.¹²⁷ Dále Horský považuje za své rivaly také evangelíky, vidí v nich totiž odpadlíky od víry. Zvláště, když se koncem 19. století začala česká společnost hlásit k husitským kořenům, se Horského nevráživost vůči evangelíkům ještě vyostřila.

V této souvislosti stojí za zmínku například Horského komentář k plánovanému postavení pomníku mistra Jana Husa na Staroměstském náměstí u příležitosti položení základního kamene v roce 1903.¹²⁸ Uznává sice Husův význam pro český národ, jeho náboženské názory však jednoznačně odsuzuje. Hus podle něj označil církev za Antikrista a v Kostnici toto tvrzení popíral, a proto byl odsouzen. Celý Horského článek je provázen agresivním bojovným tónem, jemu vlastním:¹²⁹

„Husovy oslavy, třebaš se jim dával nátěr pouze národní, jsou dobře promyšleným plánem našich nepřátel na podryvání katolické Církve v Čechách. My nesmíme pouze k nim přihlížeti, nýbrž bdělým okem pozorovati každé hnutí pseudohusitů a na každý útok odpověděti ráznou odvetou.“¹³⁰

Takto se dostáváme k další straně, kterou Horský odsuzoval. Pseudohusity jsou zde totiž myšleni především mladočeši, kteří se za pomník nejvíce zasazovali, reprezentovali totiž stranu, která prosazovala odkaz husitství v české společnosti. Horský je obviňuje z rozdělování národa, přitom sám podněcuje k boji se svými krajany.

¹²⁶ HORSKÝ, *Obrana kláštera a stanoviska historie, rozumu a práva*. Vlast', roč. 17, č. 7, 15.4.1901, s. 626-636.

¹²⁷ *Th. Dr. Páter Horský*. Sociální demokrat, roč. 4, č. 22, s. 5-6.

¹²⁸ GALANDAUER, Jan. *6.7. 1915: pomník Mistra Jana Husa*. Praha: Havran, 2008.

¹²⁹ HORSKÝ, Rudolf. *Poměr katolíků českých k oslavám Husovým*. Vlast', roč. 19, č. 12, 9/1903, s. 1117-1128.

¹³⁰ HORSKÝ, Rudolf, *Poměr katolíků českých k oslavám Husovým*. Vlast', roč. 19, 9/1903, s. 1117-1128.

Příkladem typického nepřítele Horského, a tedy i církve, byl profesor Masaryk. Hlavní svár mezi těmito dvěma muži představovala otázka odluky školy od církve. Školství bylo tématem, kterým se Horský zvláště zabýval. Jakožto kněz samozřejmě také vyučoval ve škole a měl na výchovnou problematiku jasný názor, navíc byl léta odpovědným redaktorem časopisu *Vychovatel: list věnovaný zájmům křesťanského školství*,¹³¹ který vydávalo družstvo Vlast'. Podle Horského je nutné, aby děti byly vychovávány v křesťanském duchu, aby jim byly vštípeny správné morální zásady již v útlém věku. Co by se ovšem stalo, kdyby škola byla skutečně na církvi nezávislá, to již neuvádí. Jasno má ovšem v tom, že každý, kdo volá po nezávislém školství, je nepřítel církve. Považuje to především za útok proti církvi a naprosto ignoruje oponentovy argumenty.

Masaryka navíc očerňuje v osobní rovině, vyčítá mu, že si změnil jméno z Masaříka na Masaryk, čímž se v Horského očích vzdal svého národa. Dále ho označuje za odpadlíka od pravé, tedy katolické víry, v tomto ohledu argumentuje příslovím „poturčenec horší Turka“. A následují další stereotypní obvinění, například, že se Masaryk bratříčkuje s židy, přičemž mu není zapomenuta účast v hilsneriádě a je vysloveno i tvrzení, že je zednářem.¹³²

7.2. Horského vztah k modernistům

Složitější byl vztah Horského k modernistům. Přestože *Vlast'* jako taková se s modernisty definitivně rozkmotřila zhruba v polovině devadesátých let, Horského vztah k modernistům zdá se ambivalentní. Důvodem tohoto přístupu Horského může být také nejednotnost a roztržiténost

---

¹³¹ *Vychovatel: list věnovaný zájmům křesťanského školství*, Praha: Vlast', 1885-1934.

¹³² *Projev výboru družstva Vlast' proti prof. Masarykovi*, Vlast', roč. 22, č. 52/1906, s. 448-459.

modernistů v českých zemích. Dodnes se v historiografii vedou spory, zda lze na české modernisty nahlížet jako na jednotnou skupinu, nebo zda je nutné rozlišovat mezi literární Katolickou modernou a mezi politicky zaměřenou reformní skupinou.

Modernismus byl evropským fenoménem, který reagoval na zaostávání poměrů v církvi vůči realitě současného života. Modernisté usilovali o reformu církve, zaktualizování církevního učení pro moderního člověka, především vyjádření postoje církve k sociální otázce. Dále usilovali o demokratizaci církevní hierarchie, zkvalitnění výuky bohoslovců, někteří myslitelé prosazovali i zrušení celibátu nebo emancipaci žen.¹³³

Začátky tohoto hnutí v českých zemích se projevovaly nejprve snahou o povznesení katolické literatury, pomocí které byly postupně artikulovány požadavky na reformu církve. Centrum takto orientovaných kněží-literátů vzniklo v Brně začátkem devadesátých let kolem časopisu *Hlídky literární*, v čele s osobnostmi Sigismunda Boušky a Karla Dostála-Lutinova. V polovině devadesátých let se hnutí rozšířilo i do Prahy, především do levicového křídla křesťanských sociálů, toto křídlo zastupoval například Emil Dlouhý-Pokorný. Zde také nastává zásadní moment zneprátení Katolické moderny a okruhu kolem *Vlasti*, které kopíruje též stejný rozkol v křesťansko-sociální straně na přelomu století. Redaktor *Vlasti* Tomáš Škrdle zaujal vůči modernistům nekompromisní postoj a obvinil je, že jejich snahy vedou k odklonu lidu od církve. Role Rudolfa Horského se zdála však zprvu smířlivější, snažil se otevřít modernistickým básníkům cestu k publikaci prací ve *Vlasti* roku 1894, vše však ztroskotalo na neshodě se Škrdlem¹³⁴. Tímto bylo nepřátelství mezi modernisty a *Vlastí* zpečetěno. Nikoliv však pro Horského. Ten si velmi vážil nadaných literátů, osobně se znal s J. Vrchlickým, J. Š. Baarem, S. Bouškou nebo X. Dvořákem, zdá se, že uznával časopis *Nový život*, kde někteří z výše jmenovaných působili. Jinak však přistupoval k modernistům-aktivistům, kteří se snažili formulovat politické požadavky na reformu církve a někteří se dostali i do křesťansko-sociálních stran. Horský je nazýval „příznivci falešné Moderny“, již tím naznačuje, že tou „pravou Modernou“ jsou pro něj zřejmě literáti, které respektuje. Proti „falešné Moderně“ ostře vystupoval, šlo především o radikálnější skupiny jako byli tzv. rozvojisté, uskupení kolem časopisů *Rozvoj* a *Pod bílým praporem*, které vedl Emil Dlouhý-Pokorný. Horského averze vůči některým modernistům byla také posílena konfliktními vztahy, které panovaly mezi příznivci modernismu v křesťansko-sociální straně a konzervativci. Například roku 1905 Horský

---

¹³³ MAREK, *Český katolicismus*, 279-294.

¹³⁴ Tamtéž, 313-325.

dokonce uvedl, že František Kroiher (1871-1948),¹³⁵ příznivec Katolické moderny a původně i křesťansko-sociálního hnutí, v této době ale již člen agrární strany, se pokoušel narušit a oslabit družstvo Vlast' mimo jiné vydíráním skrze domnělé finanční nesrovnalosti uvnitř družstva, které však Horský popřel.¹³⁶ Radikálnější modernisté se postupně potýkali s nepřízní církevních špiček, což vedlo například k zákazu *Rozvoje* v roce 1902, modernisté dávali zákaz za vinu *Vlasti* a napadli za to především Horského.¹³⁷ Vydávání periodika *Pod bílým praporem* se udrželo až do roku 1906 a modernistické hnutí jako takové bylo oficiálně zakázáno až roku 1908 papežem Piem X. v podobě encykliky *Pascendi dominici gregis*.¹³⁸ Po zákazu se Horský vyjádřil k celému modernismu odmítavě, tvrdil, že církev je nadčasová, nepotřebuje tedy aktualizaci, navíc zdůraznil nezpochybnitelnou roli papeže, proti kterému vystoupit je nepřijatelné.¹³⁹

Po Horského odchodu z politiky se jeho vztah k literárním modernistům ještě prohloubil, Horský se totiž spřátelil s Jindřichem Šimonem Baarem, který začal roku 1909 kaplanovat v Horského vikariátu, konkrétně na Ořechu. Není jisté, zda se znali již dříve, ale zdá se pravděpodobnější, že se sblížili až právě díky svému sousedství. Prvním dopisem z jejich společné korespondence totiž vítá Horský právě příchozího kaplana Baara v Ořechu a dopis působí neosobně a oficiálně oproti pozdější důvěrnější konverzaci.¹⁴⁰ Z korespondence Horského a Baara je zřejmé, že oba muži byli naladěni na stejnou vlnu, svěřovali se navzájem s útrapami, které museli snášet ze strany církevních úřadů kvůli vyjadřování svých názorů ze strany církevních úřadů. U Horského šlo zejména o kauzu Vrchlický, o které bude ještě řeč, a Baar si naopak stěžoval na omezování své literární činnosti.¹⁴¹ Spojovalo je především kritizování poměrů v církvi, ke kterému v této době dospěl už i Horský, dříve neotřelý zastánce konzervativního katolicismu. V jistých názorech se sice s Baarem neshodli, to ale nepředstavovalo zásadní problém pro jejich přátelství, v tisku se navzájem nenapadali. Podivuhodná je i výpověď Emila Dlouhého-Pokorného, který tvrdí, že přes dřívější nepřátelství s Horským přece jen zřejmě v posledních několika letech Horského života navázali kontakt.¹⁴²

---

¹³⁵ MAREK, Pavel. *Senátor agrární strany František Jan Kroiher*, In: Osobnosti agrární politiky 19. a 20. století: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 24.-25. května 2006. Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 2006, s. 107-112.

¹³⁶ NA, složka *Vlast'*, Horský neznámému adresátovi, 9.8.1905.

¹³⁷ MAREK, *Český katolicismus*, s. 359-373.

¹³⁸ *Encyklika J. S. Papeže Pia X Pascendi Dominici gregis o učení modernistův*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1911.

¹³⁹ MAREK, *Český katolicismus*, s. 368-369.

¹⁴⁰ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1262.

¹⁴¹ PNP, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence odeslaná: Baar Horskému, 8.1.1913.

¹⁴² MAREK, FUČÍKOVÁ, ČERVENÝ a kol. *Od katolické moderny*, s. 126.

Zde je vidět Horského schopnost získat odstup od politiky a vnímat své politické soky lidsky. Po nepříjemných zkušenostech z politiky a po vlastní zkušenosti ze střetu s církevními autoritami byl schopen porozumět i svému největšímu odpůrci a pozvat ho na kávu. Horského střety s politickými odpůrci často vypadaly na první pohled nesmiřitelnější, než ve skutečnosti byly.

7.3. Téma rodiny a celibátu

Horského články jsou často mravokárné, poukazují na zkaženost současné doby a ideál správného chování nachází kdesi v minulosti. Za morální vzor často předkládal spíše asketické učence než běžnou rodinu. Jeho vyzdvihování asketického života, zasvěceného Bohu a vědě,

muselo na příznivce křesťanského socialismu působit jaksi podivně, například citát Buddha skoro působí, jako by Horský kritizoval rodinu:

„Buddha pravil: ‚Větší jest nebezpečnoství spoutaného dítkami a ženou než jest nebezpečnoství toho, kdo jest ve vězení řetězy a pouty svázán jest, neboť náhodou šťastnou z nebezpečnoství žaláře vyváznouti může; ti však, co na dětech a ženě lpí, jsou jak v hrtaně tigra a nemohou, když neopatrně tam vstoupili, vysvobození býti.‘ Proto se nedivme sv. Pavlu, který ačkoliv manželství jmenoval ‚velikou svátostí‘, přece si přál, aby dokonalejší křesťané byli jako on, neboť ‚kdo nemá ženy, pečuje snáze o to, což jest Páně a kterak by se líbil Bohu, ale kdo jest s ženou, pečuje o to, co jest tohoto světa, a kterak by se líbil ženě a rozdělen jest.‘“¹⁴³

Co se tím vlastně snažil Horský čtenáři sdělit? Neměl by se snad jako příznivec křesťanského socialismu snažit obhájit význam katolické víry v moderní době, vysvětlit, co víra může přinést chudým lidem, ohroženým vzestupem kapitalismu? Že by snad důvěra v církvev měla pozvednout mysl věřících a povzbudit je v těžkých dobách k dodržování křesťanských zásad? A jestliže za hlavní pilíř křesťanské společnosti byla považována rodina, nebylo snad cílem kněze nejen podporovat jednotu ve společnosti, ale především udržet pohromadě rodinu a to hlavně tu rodinu nejchudší, dělnickou?¹⁴⁴ Po přečtení těchto řádků by čtenář mohl nabýt dojmu, že rodina je jakási past, ze které není úniku, která brání člověku v cestě k Bohu a tím pádem je něčím nežádoucím. A jak teprve by si tyto řádky vykládala žena, matka rodiny?

Horský zdá se, neměl příliš pochopení pro rodinu a ani pro ženskou emancipaci. Odmítal také volební právo žen, které podle něj Bůh předurčil k jinému úkolu než politickému. Žena již svou fyziologickou a morální povahou byla určena pro péči o domácnost. Kdyby byla přípuštěna k rozhodování o politice, udělala by v ní chaos a nutně by zanedbala i svou domácnost, o kterou by se měla starat primárně.¹⁴⁵ Přitom koncem 19. století již nebyla podpora ženské emancipace zas tak neobvyklá, připomeňme jen, že za práva žen v české společnosti vystupoval zejména Vojtěch Náprstek (1826-1894) již od roku 1858 a tuto myšlenku dále prosazoval Tomáš G. Masaryk zvláště od osmdesátých let, kdy působil na pražské univerzitě.¹⁴⁶

Přestože Horský nepodporoval ženskou emancipaci a neměl ani příliš pochopení pro rodinu, ženy se mu líbily. Jisté náznaky nacházíme již v jeho vzpomínkách na studium, kdy přizval do

---

¹⁴³ HORSKÝ, *Obrana kláštera a stanoviska historie, rozumu a práva*. Vlast, roč. 17, č. 10, 15.7.1901, s. 953-956.

¹⁴⁴ HORSKÝ, JIROUŠEK. *Protokol*, s. 79.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 113.

¹⁴⁶ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Paseka, 2004, s. 125-134.

sboru děvčata.¹⁴⁷ Horský byl také údajně skvělým tanečníkem, jak vzpomíná Horského katecheta Hudek, když přišla na faru na návštěvu stará teta Horského hospodyně, Horský pustil gramofon a s tetou tančil.¹⁴⁸ I když šlo evidentně o jakýsi Horského vtípek, tančit se někde musel naučit, což u faráře možná ani nebylo obvyklé.¹⁴⁹ Další informace nám poskytuje Dlouhý-Pokorný, který tvrdí, že Horského podezřele krátké kaplanování v Praze u sv. Mikuláše, kam byl na své přání přesunut, aby mohl pohodlněji dokončit svůj doktorát z teologie, bylo ukončeno kvůli celibátní aféře. Z Prahy byl přesunut do Únětic, kde dle Dlouhého-Pokorného navázal vztah se služkou nebo neteří místního faráře, která se jmenovala Marjánka. Když se však ujal farářského postu u sv. Matěje, začal navštěvovat jakousi „vnadnou vdovu“ po důstojníkovi Elišku Šmídovou a Marjánce koupil dům ve Staré Boleslavi, kam ji „vystrnadil“.¹⁵⁰

Zda je výpověď Dlouhého-Pokorného pravda, nevíme, Dlouhý-Pokorný k Horskému zřejmě i přes pozdější zlepšení vtaů cítil stále zášť, možná také proto, že Horský o něm šířil podivnou historku. Horský šel údajně jednou po Praze se svým přítelem, mužem, který byl považován za svatého, a potkali Dlouhého-Pokorného. „Svatý muž“ se prý náhle zastavil a vyřkl jakési proroctví, aby se Horský od Dlouhého-Pokorného držel dál, protože špatně skončí. Horský to později považoval za předzvěst vystoupení Dlouhého-Pokorného z církve a tuto historku dále rozšiřoval. Důvodů, proč by Dlouhý-Pokorný chtěl Horského pošpinit, může být více, přesto zkusme jeho výpověď rozebrat. Vyvolává totiž mnohé otázky. Například, jak si mohl Horský ze svého údajně nuzného farářského platu dovolit koupit dům ve Staré Boleslavi a proč ho Marjánce kupoval? To by možná ukazovalo na to, že s ním měla nějaké děti a on ji musel zaopatřit. Každopádně Dlouhý-Pokorný ve svých vzpomínkách toto neuvádí bezúčelně, celý text zakončuje tím, že Horský je jedním ze tří kněží, kteří takto žili a přitom neusilovali o zrušení celibátu, což jim Dlouhý-Pokorný vyčítá. Ten naopak celý život prosazoval zrušení celibátu, a když se mu to nedařilo, vystoupil z katolické církve, aby se mohl oženit a řádně se starat o svou rodinu, což chápal jako svou morální povinnost. Naopak kritizoval stav, kdy kněží oficiálně rodinu mít nesměli, ale přesto měli milenky a děti, o které se nestarali. O Horském a dalších dvou kněžích takto prohlásil, že by byli dobrými otci a manželi, ale „celibát je zkazil“.

---

¹⁴⁷ HORSKÝ, *Mé vzpomínky VIII.*, Nový věk, 8.11.1912.

¹⁴⁸ HUDEK, *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 406-407.

¹⁴⁹ HUDEK, *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 8, 5/1927, s. 349.

¹⁵⁰ MAREK, FUČÍKOVÁ, ČERVENÝ a kol. *Od katolické moderny*, s. 126.

Dlouhý-Pokorný chápal celibát jako jakési alibi kněží, aby na sebe nemuseli brát rodinné závazky.¹⁵¹

Diskuse o zrušení celibátu se průběžně objevovaly již po staletí, pro 19. století je v tomto smyslu zásadní vznik modernistického hnutí v devadesátých letech. Již od počátku bylo jedním z jeho požadavků zrušení kněžského celibátu, které mělo přispět k zlepšení životních podmínek kněze. Argumentem bylo mimo jiné tvrzení, že celibát se stejně nedodrzuje, ale brání kněžím, aby se řádně postarali o svou rodinu. Na druhé straně diskuze stál konzervativní názor, že kněz zasvětil svůj život Bohu, tedy by měl zůstat po celý život neposkvrněn, navíc rodina by ho rozptylovala v jeho duchovním poslání kněze.¹⁵²

Když se pokusíme analyzovat, jak na problematiku celibátu pohlížel Horský, zjistíme, že se přikláněl spíše k tradičnímu výkladu a zrušení celibátu nepodporoval. Svému příteli Baarovi roku 1919 v této záležitosti napsal spíše vyhýbavou odpověď:

„Otázka celibátu se přetřásala v každém století a měla a má své zástupce i odpůrce. Klecanda je pro celibát – Holeček proti. Otázka ta vynořila se i dnes, ale myslím, že dnes, kdy se jedná o bytí a nebytí katolicismu v Čechách, měla [by] zatím ustoupiti do pozadí a duchovenstvo [by] mělo celou energii věnovati zachování naší Sv. víry. Slyšel jsem již výčitky: Jedná se o evangelium a vy myslíte na ženění.“¹⁵³

Horský zde svůj názor na celibát nevyjádřil, buď se chtěl otázce vyhnout, nebo ji skutečně nepovažoval za aktuální v situaci, ve které se církev nacházela za první republiky. Také je možné, že se nechtěl přit se svým přítelem, o kterém věděl, že je pro zrušení celibátu. Je zde však patrný jistý posun od roku 1901, kdy psal články v nichž adoroval starodávné poustevnictví, s ním spojené panictví a život zasvěcený bádání a rozjímání.¹⁵⁴ Přesto právě tento přístup k životu, kdy se muž ničím nerušen věnuje své duchovní nebo intelektuální práci byl Horskému nejbližší. Dle mého názoru ze dvou důvodů. Za prvé Horský jako nadaný a inteligentní člověk si vážil, že se mu vlastně štěstím dostalo vzdělání, možná to i chápal tak, že to k údělu vzdělance/kněze patří, vzdát se nároku na rodinu. Možná se vlastně oprávněně domníval, že by ho péče o rodinu brzdila v intelektuální a politické činnosti. Druhým důvodem může být Horského vlastní zážitek z rodiny. Otec mu zemřel v sedmi letech a s matkou zažil jen živoření, několik let s ní vlastně vůbec nežil, protože byl v péči příbuzných. Vyrůstal vlastně

---

¹⁵¹ MAREK, FUČÍKOVÁ, ČERVENÝ a kol. *Od katolické moderny*, s. 126-127.

¹⁵² MAREK, *Český katolicismus*, s. 339-344.

¹⁵³ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1287.

¹⁵⁴ HORSKÝ, *Obrana kláštera a stanoviska historie, rozumu a práva*, *Vlast*, roč. 17, č. 7, s. 627-636.

bez otce a tak před sebou ani neměl nějaký otcovský vzor, jeho vzorem byli faráři. Jaký tedy mohl být jeho vztah k rodině? Možná také tušil, jak vrtkavé je kolo osudu, člověk založí rodinu a pak může náhle zemřít a zůstanou po něm opuštění členové rodiny. Zda Horský milenky měl nebo ne, je otázkou, ale domnívám se, že i kdyby byl zrušen celibát, Horský by se do ženění nehrnul.

8. Horský v křesťansko-sociální straně

Jak již bylo řečeno, přípravy na založení křesťansko-sociální strany se konaly od začátku devadesátých let, prvním zásadnějším krokem ke vzniku strany byl 1. sjezd delegátů katolického dělnictva z Čech, Moravy, Slezska a Dolního Rakouska v Litomyšli, konaný 8. - 9. září 1894. Není zřejmé, zda na tomto sjezdu došlo k založení politické strany jako takové, nebo zda byly jen stanoveny kroky, vedoucí k založení strany, protože po sjezdu nezačaly probíhat aktivity vedoucí k organizování strany, což bylo mimo jiné způsobeno vnitřními rozpory, ale také problémy s vyšší církevní hierarchií, která se z iniciativy arcibiskupa Schönborna snažila křesťansko-sociální hnutí omezovat. Největším úspěchem litomyšlského sjezdu bylo vytvoření hlavních programových tezí křesťanského socialismu, na kterém se podílel Rudolf Horský jako hlavní teoretik. Šlo především o odmítnutí národnostního a sociálního útlaku, požadavek rovnoprávného postavení dělníků ve společnosti, odmítnutí liberalismu a označení katolicismu za hlavní pilíř budování státu a společnosti. Z těchto požadavků dále vyplývala potřeba reformy volebního práva, jako ideální bylo sjezdem shledáno volební právo, kdy každá skupina společnosti měla volit odpovídající počet zástupců do parlamentu podle své početnosti. Volit by směli všichni muži od 24 let. Na sjezdu byla stanovena organizační struktura, kdy byl důraz kladen na zakládání katolických dělnických spolků a odborových organizací. Spolky měly být zastřešeny zemskými sbory důvěrníků pro Čechy, Moravu a Slezsko a vrcholem hnutí byla porada právě těchto zemských zástupců.¹⁵⁵ Sedmičlenné sbory důvěrníků však byly zvoleny až s časovým odstupem a pro Moravu pravděpodobně nevznikly vůbec, v českém prostředí byl pochopitelně krom dalších zvolen také Horský a Jiroušek, právě oni byli později napadáni za pasivitu hnutí.¹⁵⁶

V Litomyšli měli hlavní slovo Jiroušek a Horský, přednesli také nejvíce referátů. Jednotlivé referáty byly většinou myšlenkově v souladu, nevedly se tedy nějaké zásadní diskuze o znění programu. Horský sám mohl být spokojen, neboť program naprosto odpovídal jeho vlastní představě. Organizátoři také využili příležitosti, že na sjezdu byli nejvzdělanějšími a zároveň nejzkušenějšími řečníky, drtivá většina účastníků sjezdu byli řemeslníci, dělníci, nebo drobní rolníci.¹⁵⁷ To se však napříště mělo změnit, do hnutí totiž přibýly intelektuálně zdatnější osobnosti, případně se někteří dělníci postupně vyprofilovali, jako například Václav Myslivec. Horský se však i v pozdějším období striktně držel programu z Litomyšle a jakoukoliv debatu

---

¹⁵⁵ MAREK, Pavel. *Politické programy českého katolicismu 1894-1938*. Praha: Historický ústav, 2011, s. 41-44.

¹⁵⁶ MAREK, *Český katolicismus*, s. 51.

¹⁵⁷ HORSKÝ, JIROUŠEK, *Protokol*, s. 134-138.

o změně jednotlivých bodů nepřipouštěl. Neuvědomil si přitom, že strana se rozrostla a některé záležitosti je nutné přehodnotit, aby byla zachována demokracie ve straně.

Tento problém se projevil hned na následujícím sjezdu v září roku 1896 v Praze. Průběh jednání se již zásadně lišil, nešlo o jednohlasný souhlas s návrhy, ale bylo vysloveno více názorů a debatovalo se. Horský již nehrál prim a více se projevovali dělníci jako Josef Hovádek nebo Václav Myslivec, výrazné byly také výstupy kaplana Emila Dlouhého-Pokorného, který zpochybňoval požadavek volebního práva založeného na poměrném zastoupení, které mělo být nejasně určeno „morální vahou“ té které skupiny.¹⁵⁸

Jak již bylo naznačeno, místo nadšeného startu nové strany však nastaly problémy. *Vlast'* i křesťanští sociálové se při vstupu do politiky záhy dostali na tenký led, který byl dán jejich podřízeností autoritám. Církevní hierarchie v českých zemích se na novou sociální politiku Říma, reprezentovanou encyklikou *Rerum novarum*, dívala s nedůvěrou, ostatně stejně jako ta rakouská. Rozvoj křesťansko-sociálního hnutí pro české a rakouské církevní špičky představoval nebezpečí, protože mohl narušit stávající církevní hierarchii demokratickými prvky. Pražský arcibiskup František Schönborn dokonce spolu s dalšími rakouskými církevními představiteli žádal papeže Lva XIII. o odvolání této nové politiky, ale neuspěl.¹⁵⁹

Tím ovšem snahy v omezování činnosti křesťanských sociálů ze strany episkopátu neskončily. Pražský arcibiskup usiloval o ovládnutí křesťanských sociálů pomocí Družiny pro katolickou organizaci, jejímž vedením pověřil svého bratra Vojtěcha hr. Schönborna. V této instituci byli shromážděni všichni významní církevní činitelé, včetně křesťanských sociálů. Cílem této skupiny bylo založit konzervativně zaměřenou katolickou politickou stranu pro české země. Přičemž účelem bylo také zabránit samostatnému vzniku křesťansko-sociální strany, která by svým vlivem konkurovala vysoké církevní hierarchii. Družina deklarovala založení Národní strany katolické v Čechách před volbami do říšské rady roku 1897. Tato strana měla zajistit společný politický postup katolických představitelů ze všech stran politického spektra a se vznikem strany byl založen také volební výbor, který měl za úkol připravit agitační kampaň a vybrat vhodné kandidáty.¹⁶⁰

Se vznikem této strany zprvu ku podivu souhlasili i příznivci křesťanského socialismu, přestože vzniknuvší strana se sociální politikou nesympatizovala, nehledě na to, že neměla ani

---

¹⁵⁸ *První zemský sjezd delegátů katolického dělnictva*, Čech, roč. 28, č. 222, 29.9.1896, s. 1-2.

¹⁵⁹ MAREK, Čeští křesťanští sociálové, s. 128-130.

¹⁶⁰ MAREK, *Český katolicismus*, s. 49-72.

odpovídající organizační strukturu a byla v podstatě řízena Družinou pro katolickou organizaci. Sympatizanti sociální politiky byli podřízeni katolické hierarchii a zprvu zkrátka postrádali síly se církevním nadřízeným postavit na odpor. Toto platí především pro konzervativní pravé křídlo křesťanských sociálů, jako byli Rudolf Horský, Tomáš Škrdle a Tomáš Jiroušek. Nutno poznamenat, že svou roli sehrál i myšlenkový rozchod s rakouskými křesťanskými sociály, vedenými Karlem Luegerem. Rakouská strana byla dlouho pro české křesťanské sociály vzorem, ale roku 1894 se neshodli především kvůli národnostnímu právu a skutečnost, že Luegerova strana v té době upadla v nemilost církevní hierarchie, způsobila větší semknutí pravé frakce kolem *Vlasti* právě s církevními špičkami.¹⁶¹

V levém křídle mladších křesťanských sociálů byli více zastoupeni laici a příznivci modernismu, jako již jmenovaní Myslivec, Hovádek nebo Dlouhý-Pokorný. Právě ti začali naopak proti fúzi ostře vystupovat, s Národní stranou se ideově neztotožňovali a ve společném politickém postupu spatřovali podvod. Tento protest vyústil v rozpad volebního výboru a odchod celé skupiny křesťanských sociálů z Družiny. To nutně přililo olej do ohně již předtím rozdmýchaných sporů mezi pravou a levou frakcí křesťanských sociálů. Levé křídlo kritizovalo okruh kolem *Vlasti* kvůli nedostatečným aktivitám strany, podvolení se církevní hierarchii a ideové zkostnatělosti. Poté, co se do vedení levé frakce dostal Emil Dlouhý-Pokorný, pomyslné nůžky mezi ideami levé a pravé frakce se začaly rozevírat, což se projevovalo například jednáním levého křídla bez vědomí toho pravého, veřejným kritizováním konzervativců, zakládáním vlastních časopisů a dalšími rušivými činy ze strany mladých.¹⁶² Předmětem svárů byly jednak osobní animozity, ale také neshody ohledně programu, za nejvýraznější lze označit spor o všeobecné rovné hlasovací právo, které prosazovala levá frakce, pravá ho ovšem ostře odmítala a preferovala poměrný volební systém, kde by si každá společenská třída volila svého zástupce do parlamentu. Horský se v tomto sporu výrazně angažoval jako zástupce poměrného hlasovacího práva.

Až do smrti arcibiskupa Schönborna roku 1899 spolu ve straně zápolila dvě křídla. Na jedné straně to konzervativnější, které podléhalo tlakům církevní hierarchie, a tvořili jej převážně faráři. Na druhé naopak křídlo, které iniciovalo radikálnější postupy v sociální oblasti, směřovalo více k levici a bylo zastoupeno laiky, kteří byli na církevní hierarchii nezávislí. Tím vznikly v hnutí četné rozpory, nehledě na to, že ani s rokem 1899, kdy ostatně zanikla Družina,

---

¹⁶¹ Tamtéž, s. 49-51.

¹⁶² Tamtéž, s. 49-72.

boj s církevní hierarchií zdaleka neskončil.¹⁶³ Vždyť existence křesťanských sociálů byla na toleranci ze strany arcibiskupství závislá, bez souhlasu arcibiskupa nemohli sociálové ani svolat schůzi, nehledě na to, že většina členů strany byli kněží, jejichž osud závisel na rozhodnutích církevních špiček.

Rok 1899 byl pro křesťanské sociály zásadní, protože se zbavili závislosti na Národní straně katolické, pod kterou dosud fungovali, a založili si vlastní stranu, jež nesla název Československá strana křesťansko-sociální, v jejímž čele stál Horský. Dále se zcela odpojili křesťanští sociálové z Moravy a Slezska, ti se vydali vlastní cestou.¹⁶⁴

Strana v Čechách se však velmi záhy rozpadla na tři proudy: křesťansko-sociální stranu lidovou, křesťansko-sociální stranu a stranu katolicko-národní. Horský stál nadále v čele křesťansko-sociální strany, ve které zůstali především přívrženci konzervativnějšího smýšlení kolem *Vlasti*, zatímco mladší levicoví myslitelé se po odchodu Dlouhého-Pokorného z politiky a církve dále rozštěpili na zbylé dvě strany. Přes vzájemné útoky v tisku však tyto tři frakce navázaly spolupráci u příležitosti voleb do říšské rady roku 1901, a plánovali společnou kandidaturu. Volby však pro ně skončily neúspěchem a žádný z kandidátů, nevyjímaje Horského, zvolen nebyl. Všechny tři strany na neúspěch reagovaly zklamáním a utlumením aktivit. Další výraznější událostí bylo opětné sjednocení stran v jednu roku 1906 pod názvem Strana katolického lidu v Čechách, v čele opět s Horským.¹⁶⁵ V této formaci se podařilo uspět ve volbách do říšského sněmu roku 1907. To už platilo všeobecné hlasovací právo, které bylo mezitím ustanoveno nezávisle na křesťanských sociálech. Volební právo bylo jedním z klíčových problémů, který rozdělával stranu uvnitř, ani po jeho vyřešení však k jednotě nedošlo. Zvolen byl Rudolf Horský a dalších šest členů strany, kteří ale patřili do nově zformované frakce křesťansky orientovaných zemědělců v čele s Václavem a Josefem Myslivcovými. Na úspěchu měla také podíl podpora agrárníků v užším kole voleb, s nimiž se katolíci ale brzy rozhádali, a tak toto spojení nevydrželo. Horský, reprezentující konzervativní křídlo strany, se v parlamentu ocitl osamocen mezi bojovnějšími členy levicové frakce. Tento trend se projevil i obecně ve straně, přestože Horský zůstal ve vedení, stranu fakticky řídili příznivci progresivnějšího proudu strany, zejména osobnosti jako Emil Jungr, Gustav Mazanec a bratři Myslivcové. Strana byla roku 1910 přejmenována na Českou stranu

---

¹⁶³ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 128-130.

¹⁶⁴ MAREK, Pavel, *Počátky českého politického katolicismu v letech 1848-1918*, in: FIALA, Český politický katolicismus, s. 54.

¹⁶⁵ MAREK, *Český katolicismus*, s.72-93.

křesťansko-sociální v Čechách, která fungovala až do roku 1916. Konzervativně orientované křídlo však stranu opustilo hned roku 1911 a vytvořilo Katolicko-národní stranu konzervativní.

Zde končí éra Horského předsednictví a začíná jeho pozvolné stahování se z politiky. Důvodů pro to bylo několik, jedním z nich byl neúspěch ve volbách roku 1911. Horský ale především přestal pro stranu představovat vhodného vůdce, naplno se totiž projevila jeho politická neobratnost. Byl sice charismatickým řečníkem, uměl zaujmout, jinak byl ale spíše typ intelektuála a teoretika. Pro praktickou politiku neměl příliš nadání, nedokázal manévrovat a nebyl ani dostatečně autoritativní a rozhodnou osobností. Byl také trochu odtržen od reality, nikdy například nepůsobil v charitě a ani v mládí se neangažoval v katolických spolcích na nejnižší úrovni, což by se u kněze, který se zabýval sociální otázkou, očekávalo. Do čela se hodil jako reprezentativní a vzdělaný muž, stranu však uvnitř reálně ovládal vždy někdo jiný. Když mu začaly docházet síly a jeho dosud dobré vztahy s církevní hierarchií začaly ochlazovat, přestal být vhodným vůdcem.¹⁶⁶ Horský na své angažmá ve straně vzpomínal spíše s hořkostí. Do politického úsilí vložil část svého života a místo úspěchu a uznání mu přineslo spíše nepříjemnosti, pokažené vztahy a podezřívavost.¹⁶⁷

---

¹⁶⁶ MAREK, *Čeští křesťanští sociálové*, s. 153-157.

¹⁶⁷ HORSKÝ, *In causa mea*.

9. Působení v říšském sněmu

Horského zvolení předcházela intenzivní volební kampaň, kdy Horský veřejně vystupoval. Již tři měsíce před volbami začal s výstupy a posledních čtrnáct dní se do místa své kandidatury dokonce přestěhoval, na Šárce ho zastupoval kaplan Jan Biskup.¹⁶⁸ Řečnil prý až pětkrát denně a na jeho hlase bylo ke konci již cítit vysílení. Stejně na tom však byli i jeho volební protivníci. Kampaň doplňovaly i podpůrné články ve spřáteleném tisku, například v *Čechu*.¹⁶⁹

Úspěch ve volbách roku 1907 otevřel křesťanským sociálům poprvé cestu do říšského parlamentu a to hned sedmi poslancům z Čech a deseti z Moravy. Tito pak v parlamentu vytvořili společnou koalici katolicko-národní. Vstup do parlamentu představoval velkou šanci pro katolíky zasáhnout a ovlivnit dění v zemi, zdá se však, že si počínali podobně, jako dříve v regionální politice, tedy sami proti všem. Jinak zastávali specifický způsob prosazování českých zájmů přimknutím k vládě. Podle nich Češi nemají dosahovat svých cílů v opozici, pomocí obstrukcí, ale měli by spolupracovat s vládní stranou a v rámci té se snažit získat co nejvíce výhod pro Čechy. Další problém byl, že nebyli schopni dlouhodobě spolupracovat s žádnou další stranou. V podstatě všem českým stranám vyčítali, že jsou zaměřeny proti církvi, a raději navazovali hlubší vztahy s jihoslovanskými křesťanskými poslanci, což bylo v souladu s myšlenkou slovanské vzájemnosti.¹⁷⁰

Dalo by se očekávat, že Horský, který byl léta předsedou křesťansko-sociálních stran, zaujme v parlamentu opět pozici vůdce katolíků. Předsedou katolicko-národní koalice se však stal Moravan Mořic Hruban a Horský se musel spokojit s pozicí místopředsedy.¹⁷¹ Lze předpokládat, že Moravané, kteří byli v koalici v přesile, spíše udávali směr. Horský měl s moravskými křesťanskými sociály společné spíše konzervativnější zaměření, zatímco čeští levicově zaměřeni katolíci se s těmi moravskými shodli na rolnicko-zemědělské orientaci. Bez spolupráce s dalšími stranami v rámci parlamentu však katolíci neměli příliš velkou šanci ovlivnit výsledky jednání. Ze začátku se sice spojili s agrárníky a mladočechy v Národním klubu poslanců, kooperace však dlouhodobě nefungovala. Důvodem byly jak neshody ohledně postavení českých poslanců v opozici, nebo na straně vlády, tak také rozdílné pohledy na

---

¹⁶⁸ HUDEK, *Vzpomínky*, *Vlast*, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 411.

¹⁶⁹ *Volební ruch. O 43. okresu*. Čech, roč. 32, č. 128, 12.5.907, s.2.

¹⁷⁰ MAREK, *Český politický katolicismus na říšské radě*.

¹⁷¹ Tamtéž.

náboženské otázky, například v oblasti školství. Proto se katolíci s národním klubem rozešli fakticky již roku 1908.¹⁷²

Neshody s jinými českými stranami nic neměnily na tom, že Horský chtěl v parlamentu prosazovat české zájmy, což deklaroval například i nošením čamary na parlamentární zasedání.¹⁷³ V zásadních věcech se držel politiky udávané svým klubem, výrazněji se projevoval například v otázce odluky školství od církve. Během projevu T. G. Masaryka v parlamentu na přednášejícího Horský pokřikoval nesouhlasné poznámky, Masaryk se následně vyjádřil k osobě Horského, že je kazatel planých řečí a že mu nestojí za to se s ním dohadovat.¹⁷⁴

K Horského působení v říšském parlamentu patřilo i zprostředkování aktuálního jednání v parlamentu domácím prostředí. Horský tedy musel opravdu pendlovat, o dění v parlamentu totiž pojednával převážně osobně na různých katolických sjezdech.¹⁷⁵

Horskému účast v parlamentu příliš štěstí nepřinesla, především to pro něj byla povinnost navíc do jeho již tak nabitého časového rozvrhu. Vzhledem k tomu, že Horského záskok u sv. Matěje byl nedokonalý, pobýval přes týden ve Vídni a v sobotu v noci se vracel do Prahy, aby obstaral některé své farářské povinnosti. Dále musel trávit určitý čas ve svém volebním okrsku, za který byl zvolen, což byl Náchod-Nové Město nad Metují. Ve Vídni si žil podobně jako v Praze, a to především skromně. Ubytování si našel v klášteře milosrdných bratří.¹⁷⁶ O fungování parlamentu se ve své kronice vyjádřil skepticky, popisuje v ní nefunkčnost českého národního klubu, který přirovnává k holubníku, strany z něj odcházely a zase přicházely, jak se jim zachtělo. Dále kritizoval chaos mezi českými poslanci, kdy podle něj nejednají ve prospěch národa, ale jen ve prospěch svých stran. Zvláště si Horský vůbec neuvědomoval, že k nejednotě v českém táboře lvím dílem přispívali právě katolíci, kteří jako jediní se nebyli schopni přizpůsobit společnému postupu.¹⁷⁷

---

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ JIROUŠEK. *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*. Vlast, roč. 44, č. 10-11, 7-8/1928, s. 477.

¹⁷⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue, Martin KUČERA, Zdeněk KÁRNÍK, Veronika DUDKOVÁ a Bratislav DOUBEK. *Parlamentní projevy 1907-1914*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2002, s. 48-80.

¹⁷⁵ *Organizační věstník*. Čech, roč. 33, č. 148, 31.5.1908, s. 10-11.

¹⁷⁶ HUDEK, *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 412.

¹⁷⁷ LUFT, Robert. *Parlamentarische Führungsgruppen und politische Strukturen in der tschechischen Gesellschaft: tschechische Abgeordnete und Parteien des österreichischen Reichsrats 1907-1914*. München: Oldenbourg, 2012.

Parlament byl nakonec rozpuštěn ministerským předsedou Richardem Bienerthem,¹⁷⁸ který nebyl schopen sestavit funkční vládu především kvůli národnostním rozporům a častým obstrukcím ze strany českých poslanců.¹⁷⁹ Horský to komentoval tak, že rozpuštění bylo namířeno především proti neústupným českým poslancům, čímž chtěl naznačit, že katolíci usilovali o spolupráci s Bienerthem a jeho německo-centralisticky namířenou politikou, ale ostatní české strany to považovaly za nepřijatelné, a to byla chyba. V následujících volbách se skutečně především agráři a mladočeši postarali, aby křesťanští sociálové již zvoleni nebyli, Horský to považoval za spiknutí a především agráři obviňoval z podvodů při volbách, dokonce dva agráři zažaloval za urážku na cti, za což byli skutečně odsouzeni, podvody při volbách však prokázány nebyly. Horský si po těchto zkušenostech nakonec oddechl, že do říšské rady znovu v roce 1911 zvolen nebyl.¹⁸⁰

Podivuhodná je možná také skutečnost, že Horský hned roku 1908 kandidoval i do českého zemského sněmu.¹⁸¹ Jak si představoval, že by obě politické funkce skloubil, se již nedozvíme, ve volbách totiž neuspěl. Zdá se však, že se předvolební kampani příliš nevěnoval, možná byl na kandidátku napsán jako výrazná osobnost křesťanských sociálů a své měla zřejmě sehrát skutečnost, že jeho jméno již bylo známé.

---

¹⁷⁸ Richard von Bienert-Schmerling (1863-1918) – v letech 1908-1911 předseda předlitavské vlády, předtím ministr kultu a vyučování a ministr vnitra; Heslo *Bienert-Schmerling, Richard Gf.* in: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 1.* Wien: [s.n.], 2003-2011. [online, cit. 29.7.2023]: biographien.ac.at/oeb1?frames=yes.

¹⁷⁹ LUFT, *Parlamentarische*.

¹⁸⁰ *Pamětní kniha*, s. 137-144.

¹⁸¹ Není zřejmé, ve které obci se Horský ucházel i zvolení, v seznamu kandidátů před volbami byl uváděn jako kandidát za město Plzeň, při výčtu výsledků je ale psán jako kandidát v Rychnově nad Kněžnou; *Volební ruch. Z Lukavice*. Čech, roč. 33, č. 41, 11.2.1908, s. 2; *Kandidátní listina k volbám za skupinu měst*. Čech, roč. 33, č. 56, 26.2.1908, s. 1; *Výsledek voleb*. Čech, roč. 33, č. 51, 21.2.1908, s. 1-2.

10. Politika v praxi

Vládnout perem i slovem, to byl jistě důležitý předpoklad pro politika 19. století, neboť komunikace s voliči probíhala především prostřednictvím tisku a pak na příležitostných přednáškách nebo veřejných debatách osobním projevem. Tyto dvě dovednosti podle všeho Horský dokonale zvládal,¹⁸² ale když sledujeme jeho působení, zjistíme, že tehdejší politika v praxi byla mnohem náročnější.

První problém souvisí právě se skutečností, že tehdejší politické debaty probíhaly buď osobně na různých sjezdech nebo ve veřejných debatách, kde Horský své oponenty znal, viděl je a mohl s nimi diskutovat tváří v tvář. Druhým způsobem vyjadřování politických názorů byl tisk, který byl mnohem problematičtější, protože pisatel se pod svým článkem nemusel podepsat skutečným jménem, ale například pseudonymem, nebo byl text anonymní. Horský tedy často nevěděl, kdo na něj vlastně skrz tisk útočí a zda se nejedná dokonce o někoho, kdo se na oko vydává za jeho přítele. Horský byl z útoků anonymů natolik zmaten, že dokonce jednou podezíral svého přítele spisovatele Jindřicha Šimona Baara, že napsal právě jeden z takovýchto útočných článků proti němu. Horský tuto mylnou informaci zaslechl z rozhovoru jiných politiků, Baar to ovšem vyvrací. Horský se Baarovi zároveň omlouvá v případě, že se spletl, a popisuje své pocity v této záležitosti takto:

„Uznáte zajisté, jak těžké jest postavení moje v duševním zápase, kdy já, na otevřeném kolbišti stoje, brániti se musím proti celé armádě anonymů, mezi nimi hledati Vás nikdy, ani ve snách by mi bylo nenapadlo, kdyby náhodou zaslechnutý rozhovor v Král. Hradci mne byl na to neupozornil.“¹⁸³

Největší problém patrně představovalo časté cestování. Ať cílem byl stranický sjezd, veřejné přednášky v rámci propagace programu strany, cesta za inspirací do zahraničí, nebo účast na zasedání říšské rady v případě, že byl dotyčný zvolen poslancem. Pro Horského, který pobýval nedaleko od Prahy, nejprve v Úněticích a později v Šárce, bylo dlouhé cestování častým údělem. Jiroušek uvádí ve svých vzpomínkách, jak Horský cestoval, když se vracel například ze sjezdu mimo Prahu domů do Únětic:

„Nám pražským bylo při odjezdu na venek „hej“. Nasedli jsme a jeli, a když jsme se vrátili, byli jsme doma. Koňská tramvaj nás za 5 krejcarů dovezla kamkoliv na předměstí. Ale dr. Horský,

¹⁸² JIROUŠEK. *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*. Vlast', roč. 44, č. 9, 6/1928, s. 423-425.

¹⁸³ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1258.

*když přijel večer nebo v noci z venkova do Prahy? Musil čekat na státním nádraží v Hybernské ulici, až vlak k Roztokům vyjel o půl 11. hod. nebo o půl 12. hodině v noci a v 11. nebo ve 12. hodin byl v Roztokách a z Roztok do Únětic polmi měl přes hodinu cesty pěšky. Domů přišel ztrmácen až po 1. hodině po půlnoci.*¹⁸⁴

Takto v letech 1894-1900 navštívil přes čtyřicet českých a také několik moravských měst a Vídeň, přičemž některá města navštívil i několikrát. Když roku 1897 přesídlil na Šárku, trochu si polepšil, cesta z kopce do Prahy mu trvala pěšky asi hodinu, ale cesta zpět do kopce zabrala přes hodinu chůze.¹⁸⁵ Za zmínku stojí také skutečnost, že Horský si výlohy za cesty musel hradit do značné míry ze svého, od družstva Vlast' dostával za své předsednictví 200 korun ročně, což zcela nepokrylo ani předplatné na všechny Horským odebírané časopisy. Z agitačních výjezdů v rámci Vlasti byla proplácena pouze cesta, ubytování a stravu si řečník musel platit sám. Financování křesťansko-sociální strany bylo dlouho hrazeno Vlastí, i tak ale peněz nebyl dostatek, například náklady na vydání litomyšlského programu tiskem zafinancoval Horský ze svého, protože na něj již nezbyly prostředky¹⁸⁶.

Další problematickou záležitostí v politickém působení byly výjezdy za účelem propagace křesťansko-sociálního hnutí, které vyžadovaly značnou dávku odvahy. Přednášející si totiž nemohl být jistý přízní publika a vzhledem k nedostatečné policejní ochraně hrozilo vystupujícímu mnohdy i riziko zmlácení, kterému občas ani Horský neunikl.¹⁸⁷

Je nutné vzít také na zřetel, že Horský byl knězem, který měl samozřejmě také povinnosti ve své farnosti. Již od začátku jeho politického angažmá bylo třeba, aby ho po dobu jeho nepřítomnosti někdo zastupoval. V Úněticích měl Horský krom povinností v kostele také na starosti dvě školy – jednu místní a druhou v nedalekých Horoměřicích. Při výuce ho občas zaskakoval starý farář Jakub Toman.¹⁸⁸ Ovšem na Šárce to již se zastoupením nebylo tak snadné. Když se Horský věnoval předvolební kampani před volbami do říšské rady roku 1907, zastával za něj duchovní správu jeho katecheta Jan Hudek.¹⁸⁹ Ale poté, co byl Horský zvolen říšským poslancem, nastaly občas skutečně kuriózní situace:

„Poněvadž jako říšský poslanec jsem musil většinu roku strávit ve Vídni a na svém vzdáleném volebním okrese, byl sem na Šárku dán kaplan, placený z náboženské matice, se služným z 700

---

¹⁸⁴ JIROUŠEK. *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*. Vlast', roč. 44, č. 8, 5/1928, s. 375.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 15.

¹⁸⁷ HUDEK, Jan. *Vzpomínky na Msgr. Dra. Rud. Horskýho*, Vlast', roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 406.

¹⁸⁸ JIROUŠEK. *Msgre Th. Dr. Rudolf Horský*. Vlast', roč. 44, č. 8, 5/1928, s. 375.

¹⁸⁹ HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast', roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 411.

korun na 1200 korun zvýšeným. Od 1. října 1907 ustanoven byl sem za kaplana v[elebný] p[án] Jan Biskup diecése Králové-Hradecký, který třináct měsíců byl na léčení v pražském blázinci a přímo z blázince sem byl přidělen. Nejd[ůstojnější] K[nížecí] a[cibiskupská] Konzistoř pražská mi sdělila, že pro nedostatek kněžstva jiného mi k výpomoci a zastoupení dáti nemůže.

V[elebný] p[án] Biskup byl podivín a leckdy se na něm duševní poruchy projeví. Nesměl jsem ho pustiti na kazatelnu, aby něco neprozřetelného neprovedl, nesměl jsem ho mši sv. sloužiti v hodinu pozdější, poněvadž od 4. hodiny ranní již míval hrozný hlad, nesměl jsem mu svěřiti vedení duchovní správy, poněvadž s lidmi se křičel. A tak mi byl málo platným. Musíval jsem v sobotu v noci jezdit z Vídně domů a často pro zpoždění vlaku sotva jsem domů dorazil včas, abych mohl konati farní služby Boží.

Ve škole vyučoval nešťastný ten pán ve čtyřech třídách, s učitelstvem však míval stálé hádky a různice. S okresní školní radou se dohnali až k zemské školní radě a konec konců byl ten, že musil vyučování ve škole zanechat a mě ke všemu mému namáhání přibylo vyučovati 8 hodin týdně ve škole.

Mé prosby za odvolání jeho byly marné až teprve po více než energickém zakročení byl přesazen do své diecéze... Odešel koncem září 1909. Bylo mi toho ubožáka líto: měl dobré srdce a zřejmě byl i zbožný.¹⁹⁰

Zda bylo duchovních skutečně nedostatek, nebo se jednalo spíše o nevraživost úřadů vůči Horského osobě, není zřejmé. Nicméně Horského častá nepřítomnost se podepsala také na stavu šárecké farnosti.

---

¹⁹⁰ Pamětní kniha, s. 139-140.

11. Horský a jeho potýkání se s církevní hierarchií

Jedním ze způsobů, jak se vyrovnat s omezeným manévrovacím prostorem, který byl Horskému vzhledem k jeho pozici kněze-politika dán, bylo nepřekračovat hranice stanovené Římem v oblasti sociální politiky. Zdá se, že Horský zprvu neměl ambice tuto hranici překračovat, s oficiálními politickými cíli Říma byl natolik ztotožněn, že klást si vyšší cíle neměl zapotřebí. Z Horského působení je zřejmé, že se ve své politice držel především encykliky *Rerum novarum*.¹⁹¹ Volba této strategie sice umožňovala Horskému zůstat knězem a zároveň dělat politiku v souladu s ideologií katolické církve, přinášela s sebou ovšem také mnohá znevýhodnění. Horský si nemohl dovolit veřejně kritizovat církev jako instituci a už vůbec ne arcibiskupa jako její hlavu, přitom sám byl součástí této instituce a svým způsobem ji reprezentoval. Když tedy v rámci své politiky lid nabádal kupříkladu k upevnování víry a odrazoval od konverze k jiným vyznáním¹⁹² a přitom měl za to, že arcibiskup je protivný člověk a církevní instituce nefungují podle jeho představ,¹⁹³ trochu si protiřečil a mohl na voliče působit nedůvěryhodně. Prolomit kritikou hranice nedotknutelnosti církve mohlo být pro kněze skutečně likvidační, jak ukáže „kauza Vrchlický“.

---

¹⁹¹ MAREK, *V intencích*, s. 249-261.

¹⁹² *Pamětní kniha*, s. 194.

¹⁹³ *Tamtéž*, s. 161.

11.1. Kauza Vrchlický a spor o kritiku kněžského semináře

„Kauza Vrchlický“ je asi nejvýraznějším příkladem Horského střetu s církevními autoritami. Jak již bylo řečeno, v politice se Horský striktně držel v hranicích vymezených církví, tím takovými střetům do jisté míry předcházet, „kauza Vrchlický“ se ovšem netýká politické oblasti, ale oblasti spíše literární. Přesto má i politický přesah, protože právě osoba Jaroslava Vrchlického byla začátkem devadesátých let 19. století předmětem sporů mezi Katolickou modernou a *Vlastí*. Šlo o to, zda může být Vrchlický považován za katolického literáta, což *Vlast* a konzervativní katolíci odmítali, protože Vrchlický byl dle nich panteista. Moderna naopak usilovala o uznání Vrchlického přínosu pro katolickou literaturu.¹⁹⁴ Nemůže být tedy Horského výběr tématu vzpomínky na Vrchlického právě v době, kdy se sám již s *Vlastí* rozešel jakousi provokací? Nebo šlo o vyvrcholení dlouhodobějších konfliktů mezi Horským a arcibiskupem Skrbenským? Horský si totiž stěžoval, že útlak ze strany arcibiskupa pociťuje již tři roky.¹⁹⁵ Kauza mimo jiné vypovídá o hranicích toho, co si farář ve svém veřejném působení mohl dovolit říci a co již ne.

Po smrti spisovatele Jaroslava Vrchlického 9. září 1912¹⁹⁶ začaly Horskému vycházet v časopise *Nový věk* na pokračování vzpomínky na Vrchlického.¹⁹⁷ Protože Horský byl v té době šéfredaktorem tohoto křesťansko-sociálně orientovaného týdeníku, je pravděpodobné, že mohl otiskovat své články více méně svobodně. Ostatně je patrné, že v *Novém věku* mnoho dalších dopisovatelů krom Horského nebylo. V jednom čísle například nalezneme vícero Horského článků, ovšem podepsaných různými jeho pseudonymy, zřejmě za účelem vyvolání zdánlivé plurality.¹⁹⁸ Horský ale přece jen vydávání svých vzpomínek s někým konzultoval, a to s Jindřichem Šimonem Baarem, korespondence těchto dvou mužů nám také umožňuje nahlédnout hlouběji do této kauzy.¹⁹⁹

Horský se s Vrchlickým setkal během svých studií v arcibiskupském semináři, kde studoval v letech 1871-1873. Vrchlický, vlastním jménem Emil Frída, pak ovšem přestoupil na Karlo-Ferdinandovu univerzitu v Praze a věnoval se dále studiím dějepisu, filozofie a románské

---

¹⁹⁴ MAREK, *Český katolicismus*, s. 318.

¹⁹⁵ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1265.

¹⁹⁶ Heslo *Jaroslav Vrchlický* in: OPELÍK, FORST, MERHAUT, s. 1512-1525.

¹⁹⁷ HORSKÝ, Rudolf. *Mé vzpomínky na Vrchlického I-XVI*, *Nový věk*: neodvislý kulturní týdeník, Praha, 20.9.1912-7.2.1913.

¹⁹⁸ MAREK, *Český katolicismus*, s. 251-252.

¹⁹⁹ *PNP*, fond Jindřicha Šimona Baara, korespondence odeslaná; *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č.5.

filologie.²⁰⁰ Horského vzpomínky se tedy týkají období studentských let obou mužů. Horský na toto období vzpomíná s radostí a připomíná především mladické rozmařilosti a vtípky, které společně prožívali. Mimo jiné také to, jak se studenti teologie vtipně vypořádávali s nekomfortem v semináři, především s bídou stravou a zimou. Připomínání jsou též někteří vyučující, přičemž u těch oblíbených nebylo možné vynechat, že přivírali oči nad alotriemi budoucích kněží. Naopak ti neoblíbení jsou líčeni v negativním světle.

Horský patrně neměl v plánu svými vzpomínkami provokovat, nebo někoho záměrně poškodit, problém ale spočíval v tom, že popisoval prostředí semináře. Navíc alotrie prováděli budoucí kněží. Hned v prvním díle například popisuje, že v semináři dostávali třikrát týdně ne příliš chutné knedlíky, kterým říkali „bolavé hlavy“:

„Ty knedlíky nás nemálo dopalovaly. Nechávali jsme je stát, nejedli jich, ale nic platno, v liché dny v týdnu přišly „bolavé hlavy“ na stůl zase. Několik z nás se na to rozčertilo tak, že jsme těmi knedlíky jednou bombardovali dvěře kuchyně. Trichter vylítl ven, podívat se, co se to děje, a vtom knedlík, šikovnou rukou hozený, plácl mu do obličeje, jen to bouchlo, takže hned se koncentroval na zad za dvěře kuchyňské.“²⁰¹

Přestože se vzpomínky týkaly období před čtyřiceti lety, vzbudily pohoršení ve vyšších církevních kruzích. Jako první se Horskému hned 30. září ozval knížecí arcibiskupský sekretariát v Praze, který mu v osobě sekretáře Františka Hrubíka sděloval výtku od arcibiskupa, kterým byl tehdy Lev Skrbenský. Na Horského vzpomínkách vadilo především, že „působí dojmy nepřívětivé o kázni seminářské tehdejší“, přičemž následují příklady konkrétních vzpomínek. Šlo například o negativní vykreslení některých osobností:

„Např. vzpomínka, že † v[ele]d[ůstojný] p[án] kap[itulní] Děkan blahé paměti dr. Hrádek, jsa vicerektorem ‚sám rád vyspával‘ a když dohlížel ‚jen mezi dveřmi se ukázal...“²⁰²

Dále arcibiskupství vadily příhody, které vypovídaly o tolerované nekázni v semináři:

„Vzpomínka, že jste dlouho do noci bděli a druhého dne až ve ¾ na 8 vstali a tak i ranní modlitby a zvl. mši svatou zaspali, čtou-li to bohoslovci, působí to na ně dojem zvláštním.“²⁰³

Dopis je velmi uctivý a pro Horského nevyvozuje žádný trest, ani mu nezakazuje pokračovat v psaní, pouze ho upomíná, aby v následujících částech již podobné vzpomínky nezmiňoval.

²⁰⁰ Heslo Jaroslav Vrchlický in: OPELÍK, FORST, MERHAUT, s. 1512-1525.

²⁰¹ HORSKÝ, *Mé vzpomínky I.*, Nový věk, 20.9.1912, s. 1-3.

²⁰² PNP, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence cizí: Knížecí arcibiskupský sekretariát Rudolfa Horskému.

²⁰³ Tamtéž.

Arcibiskupství také konstatuje, že zveřejňování takovýchto příhod není ke cti Vrchlickému ani Horskému.²⁰⁴

Zde je vhodné poznamenat dvě podstatné skutečnosti, první z nich představuje stav církve v období kolem roku 1913, kdy pražská arcidiecéze trpěla zoufalým nedostatkem kněží, což bylo překážkou v realizaci plánů na pozvednutí úrovně církve. Arcibiskup Lev Skrbenský, který zastával tento úřad v letech 1899-1916, tedy logicky usiloval o nápravu tohoto stavu. Je tedy přirozené, že cokoliv, co mohlo veřejně poškodit pověst semináře, bylo pro arcibiskupství nežádoucím. Dalšími problémy, se kterými se v té době arcibiskup potýkal, byly národnostní spory mezi Čechy a Němci a odchod lidí z katolické církve, především v německém prostředí pod vlivem hnutí *Los von Rom*.²⁰⁵ Vedení arcibiskupského semináře si na druhou stranu muselo být vědomo, že studium teologie je pro některé studenty jedinou možností vysokoškolského studia, mělo tedy pocit, že by tito měli být vděční, že se jim alespoň tohoto vzdělání dostalo. Proto kritiku ze strany bývalých studentů neslo těžce a považovalo ji za jakousi zradu.

Za druhé je třeba zmínit, že s arcibiskupem Skrbenským měl Horský konflikty již dříve, v roce 1911, kdy byl Horský říšským poslancem, jak sám popisuje ve farní kronice:

„Mně samotnému byl kard. Skrbenský velice příznivý a vyznamenával mne všelijak. Přízeň jeho však obrátila se v naprostou nepřízeň, kdy jako říšský poslanec a tehdejší politický vůdce Katolického lidu jsem mu prohlásil: „v politice vás poslouchat nebudu“. On totiž měl již připraveno nařízení, že v každé naší i politické organizaci bude jmenovati svého zástupce a ten že bude míti plnou moc anulovati všechna usnesení i výboru i valných hromad. Proti takovému diktátu jsem se co nejrozhodněji postavil a provedení jeho zamezil. Od těch dob jevil kard. Skrbenský ke mně až nápadnou nepřízeň, ano nepřátelství, obklopil mne svými vyzvědači, kteří mu referovali, co doma činím, s Kým mluvím, Koho hostím, ano nevraživost jeho vůči mně šla tak daleko, že mermomocí, ano i násilím chtěl mne vyštvať do pense. Tentokrát ale můj vikariátní klérus se spisovatelem Jindřichem Baarem se mne tak rázně zastal, že Skrbenský od svého upustil.“²⁰⁶

Nutno poznamenat, že Skrbenský byl sám v tomto ohledu v překérní situaci, byl totiž zodpovědný za činnost církevních spolků, okamžitě tedy pocítil výtky v případě, že se aktivity kněží v českých zemích vymkly oficiální církevní politice. Jakým způsobem se Horskému

---

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ JONOVÁ, Jitka. *Kapitoly ze života Lva Skrbenského z Hříště pohledem svatého stolce*. Uherské Hradiště: Historická společnost Velehrad, 2013.

²⁰⁶ *Pamětní kniha*, s. 161.

podarilo arcibiskupovi vzdorovat, není jasné, mnohé ovšem nasvědčuje tomu, že Skrbenský jako arcibiskup neměl příliš velkou autoritu a vykonávání arcibiskupského úřadu mu znesnadňovaly zdravotní problémy a častý pobyt v lázních.²⁰⁷

Nové světlo do vztahu Horského se Skrbenským také vnáší vzpomínka Emila Dlouhého-Pokorného, který uvádí, že Horský neměl Skrbenského rád především proto, že Horskému zakazoval vztah s jakousi vdovou. Tuto výpověď je ovšem nutné brát s rezervou, neboť Dlouhý-Pokorný je jediný zdroj, který tuto informaci uvádí.²⁰⁸ Pokud ovšem připustíme, že Dlouhý-Pokorný nelže, celý konflikt již není tak černobílý, jak se ho Horský snažil prezentovat. Je možné, že Horský narušoval církevní image na více frontách než jen na té publikační. Dále se zdá, že Horský a Skrbenský byli povahou dosti odlišní. Arcibiskupovi, který dbal na řád a péči o věřící, mohlo vadit Horského zanedbávání kněžských povinností kvůli veřejnému angažmá.²⁰⁹

Pravděpodobně však nešlo jen o konflikt mezi arcibiskupem a Horským, sám Horský se domníval, že za celou kauzou stojí Tomáš Škrdle z Vlasti a generální vikář Jan Sedlák (1854-1930).²¹⁰ Škrdle by se patrně mstil Horskému za jeho rozchod s Vlastí, zatímco Sedlákovým motivem by kromě rozepří z minulosti bylo dlouhodobé nepřátelství vůči křesťansko-sociálnímu hnutí.²¹¹

Celá záležitost se vzpomínkovými články však zdaleka neskončila také proto, že Horský v psaní pokračoval. 3. ledna 1913 byla Horskému poslána další upomínka, tentokrát od Knížecího arcibiskupského ordinariátu v Praze. Horský je tentokrát krom vykreslování arcibiskupského semináře ve špatném světle obviňován také z fabulace:

„Avšak výklady Vaše v dotčených feulletonech zabývají se s poměry v ústavu duchovním, jednajíce o ovzduší v kníž[ecím] Arcib[iskupském] Seminári v Praze, a sice v určité době, líčí události a osobnosti, které jsou přesně označeny bez ohledu na skutečnou pravdu, - jak pamětníci oněch časů dosvědčiti mohou -, a sice zhusta způsobem takovým, že obraz o kázni a pořádku v seminári, o plnění povinností, jak představených tak i alumnů, se jeví velmi nepříznivým, místy až urážlivým.“²¹²

---

²⁰⁷ JONOVÁ, Kapitoly, s. 33.

²⁰⁸ MAREK, FUČÍKOVÁ, ČERVENÝ a kol. *Od katolické moderny*, s. 126.

²⁰⁹ JONOVÁ, Kapitoly.

²¹⁰ Heslo *Sedlák Jan*, in: HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury CDK, 2005, s. 132.

²¹¹ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1266.

²¹² Tamtéž, č. 48, Kníž. Arcib. Ordinariát Horskému, 3.1.1913.

Dopis je uvozen konstatováním, že ordinariát nemůže omezovat svobodu slova kněží, Horský ovšem tím, co jakožto kněz píše, škodí celé církvi, neboť nejen, že vrhá špatné světlo na seminář, poškozují zároveň i pověst Vrchlického a podkopává autoritu kněží v očích veřejnosti. Ordinariát Horskému neuložil žádný trest ani mu nezakázal pokračovat v literární činnosti, opět šlo jen o napomenutí a výzvu, aby v budoucnu podobné pasáže vynechal. Horský další postup konzultoval s Baarem, který sice sdílel Horského rozhořčení, ale zároveň věděl, že vzpouzet se nadřízeným, na kterých je člověk bytostně závislý, není legrace:

„Z dopisu posledního, který podepsal pan kancléř Kašpar [...] je cítit, že se Vám klade nůž na krk alespoň jako vikáři. Záleží teď na Vás; chcete-li ještě dále setrvat v úřadě jako vikář a farář – rozhodně musíte přestat psát své memoiry. [...] Pakliže však jste syt radostí vikářských a farářských, finančně dost silný a známostmi ve Vídni jist, že dostanete nejvyšší penzi – pak bych si z těchto dvou listů udělal bengál – třeba rudý, kterým bych osvětil svůj odchod do předčasné pense. Otisk bych to doslova – a šel bych.

Věřte mi Reverendissime, kdybych neměl matku, šel bych hned do pense. Ale té ohnuté babičce nechci a nemohu způsobit bolest...“²¹³

Baar tady radil Horskému buď přestat psát, pokud chce být dále farářem, nebo pokračovat, pokud si je jist, že dostane vysokou penzi, což bylo tenkrát dle Baara alespoň 1000 zlatých.²¹⁴ Horský ovšem zvolil jakousi střední cestu v podobě obranného dopisu, který zaslal ordinariátu, viz níže. I tento krok konzultoval s Baarem, který Horského apologii schválil jako „mužnou a pravdivou“ a ujistil Horského, že za tuto odpověď ordinariátu Horskému nic nehrozí. Svou obhajobu Horský uvedl takto:

„Připis ze dne 3. ledna čís. 48 až do duše mne roztrpčil a těžce urazil, poněvadž mne stigmatizuje za lháře, který „líčí události a osobnosti bez ohledu na skutečnou pravdu“ a za naučivtrhače, který píše vědomě tak, „že tím pověst a památka zemřelých představených trpěti musí.“

Jsem proto povinnen své cti, abych se vší rozhodností se hájil.“²¹⁵

Následuje obhajoba, ve které se Horský odvolává na své zápisky z mládí. Horského výpověď také prý koresponduje s Vrchlického dopisy, které ze semináře psal svým příbuzným. Dále autor vyzývá ke konfrontaci s pamětníky odlišného názoru atp. Ve svém věku se navíc kněz cítí

---

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž, korespondence odeslaná: Baar Horskému, 16.1.1913.

²¹⁵ NA, složka Vlast', č. 54: Horský Ordinariátu.

být zodpovědným člověkem, který dokáže sám vyhodnotit, co je vhodné publikovat, a cítí se uražen, když je napomínán jako dítě. Také argumentuje tím, že na své články dostal mnohé pozitivní ohlasy jak od laiků, tak od duchovních.²¹⁶ Horský ale již tušil, že za smělý dopis může následovat trest, počítal s možným odnětím vikariátství, nebo s uložením povinnosti své články předem posílat ke schválení.²¹⁷ Na vše byl připraven a podporován Baarem²¹⁸ ve své činnosti pokračoval a další díl svých *Vzpomínek na Vrchlického* uvdil podobně jako svůj rozhořčený dopis Ordinariátu.

Mezitím se do celé záležitosti vložil ředitel semináře Říhánek. Ve svém psaní Horskému z 20. ledna 1913 přirovnává církev k rodině, která člověku dala svou péči, a proto se o ní má mluvit jen v dobrém. Mluvit o svých mladických kouscích považuje vůbec za nevhodné:

„Mnohý laik-intelligent vyvedl v mládí chlapecké kousky, ale dnes se za ně stydí a nedával by je do veřejnosti a nevypravoval by je ani o poutní hostině – nanejvýš někde v intimním kroužku, a ještě by dal na jevo, že je odsuzuje.“²¹⁹

Horský opět záležitost konzultoval s Baarem, který kritizuje ředitele semináře Říhánka:

„Pan ředitel Říhánek trpí snad „fixní ideou“ – aby maistři nebyli „pohoršeni“ vymetl ze semináře celou českou literaturu a uzamkl českou knihovnu – slídí po literar[ní] činnosti kněží a udává chlupy, které najde.“²²⁰

Baar vůbec nešetří kritikou vůči Říhánkovi a vůči poměrům v semináři, ale i v církvi vůbec. Domnívá se, že veřejnost má právo znát poměry v semináři. Dále hodnotí celou kauzu pro Horského pozitivně, protože se mu díky ní dostalo pozornosti a otázka poměrů v semináři se začala probírat i veřejně.²²¹

Říhánek si ale navíc na Horského stěžoval ordinariátu. Celá kauza vyvrcholila ostrou odpovědí Horskému z ordinariátu. Dle dopisu si Horský zřejmě neuvědomil, jak špatně jeho články musí působit na křesťany a zvláště na rodiny, které by své syny chtěly dát studovat na kněze. Zvláště v současné době, kdy je kněží nedostatek, Horského článek církvi vyloženě škodí. Dále je

---

²¹⁶ Tamtéž

²¹⁷ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1269.

²¹⁸ *PNP*, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence odeslaná: Baar Horskému, 16.1.1913

²¹⁹ Tamtéž, korespondence cizí: Říhánek Horskému, 18.1.1913.

²²⁰ Tamtéž, korespondence odeslaná: Baar Horskému, 16.1.1913.

²²¹ Tamtéž, korespondence odeslaná: Baar Horskému, 24.1.1913.

v dopise Horský obviňován z nevděku vůči semináři, díky kterému se stal knězem. Závěr je následující:

„Avšak nyní se táži: Komu se prospěje onými články? Co získá dobrá věc z nich? Dle mého soudu zní odpověď následovně: Nikomu neprospějí, naopak nemálo škodí. Kněží dobrého smýšlení jsou nad nimi zarmouceni, že památka vaší role a osobnosti trpí, katolíci lepšího smýšlení jsou trapným podivem naplněni nad pořádkem v duchovním domě panujícím, nepřátelé mají však zrovna zbraň proti nám, proti „klerikalismu“, který prý na oko ctnost a kázeň hlásá, sám však opak toho provozuje.“²²²

Horský se ovšem nechtěl svého psaní vzdát. Začátkem února arcibiskupství Horského opět upomínalo. V dalším díle svých vzpomínek chystaných k vydání totiž Horský popisoval, jak si studenti dělali legraci ze školního rady a proslulého germanizátora českého školství Johanna Maresche (1806-1879), který velmi sympatizoval s Němci a vůči Čechům byl nepřátelský.²²³ Arcibiskupství Horskému doporučilo ani tyto vzpomínky nepublikovat, neboť i Maresch byl kněz, a proto není vhodné ho zesměšňovat.²²⁴ To už i Baar své původní rady přehodnotil a tentokrát radil Horskému články dále neuveřejňovat, ale psát je dál „do šuplíku“ a vydat je, až přijde vhodná doba, spolu s kárnými dopisy, které mu přišly od nadřízených, což bude pro Horského zadostiučiněním.²²⁵

Definitivně však Horského psaní skončilo následovně. Schůzi „Piova spolku“,²²⁶ který hrál roli katolického tiskového ústředí, navštívil arcibiskupův sekretář a apeloval na Gustava Mazance (1873-1938),²²⁷ který zasedal ve vedení tiskového družstva *Nový věk*, aby Horského vzpomínkové články již nebyly publikovány. Mazanec arcibiskupově přání vyhověl.²²⁸

---

²²² NA, složka Vlast', Ordinariát Horskému, 25.1.1913.

²²³ Heslo *Maresch Johann*, in: LIŠKOVÁ, Marie. *Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách 1861-1913*. Praha: Státní ústřední archiv, 1994, s. 192.

²²⁴ PNP, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence cizí: Kníž. Arcib. Ordinariát Horskému, 16.2.1913.

²²⁵ Tamtéž, korespondence odeslaná: Baar Horskému, 2.2.1913.

²²⁶ Piův spolek měl podporovat katolický tisk v Čechách, pořádat různé akce, přednášky, podporovat knihovny, nebo třeba i zajistit penzi vysloužilým novinářům. Členem se mohl stát kdokoli, musel však pravidelně přispívat na činnost spolku; *Stanovy Piova spolku ku podporování českého katolického tisku v Čechách*. Praha: Tiskárna družstva Vlast', 1909.

²²⁷ Gustav Mazanec – před 1. světovou válkou křesťanský sociál, sympatizoval však s levým křídlem strany a Katolickou modernou. Za 1. republiky byl poslancem ČSL, kritizoval ovšem Šrámkovo vedení strany. Ve vztahu k Horskému stojí za zmínku, že přestože v kauze „Vrchlický“ ukončil Horského psaní článků do *Nového věku*, později se oba politici opět udobřili. Shodli se především na kritice Šrámkova vedení ČSL, zároveň byli i blízkými přáteli; Heslo *Mazanec Gustav*, in: PEHR, *Cestami*, s. 166-167.

²²⁸ Muzeum J. Š. Baara, krabice č. 5, inv. č. 1269.

Co tato kauza vypovídá o možnostech katolického kněze v rámci veřejného vystupování? A co vypovídá o Horském a jeho vztahu k církevním institucím? Kauza Vrchlický ovšem vypovídá mnohé i o Horského předchozím politickém působení. Byl-li člověk farářem a chtěl jím také zůstat, nemohl si dovolit veřejně ani v nejmenším kritizovat církev. V době vydání článků platila pro římskokatolickou církev v oblasti cenzury konstituce Lva XIII. *Officiorum ac munerum* z roku 1897. Podle ní směli kněží publikovat pouze se svolením ordinariátu.²²⁹ Dle Horského bohaté publikační činnosti je zřejmé, že buď svolení měl, nebo nebylo nutné o něj žádat a nařízení se zde doslovně nedodržovalo. Mnohem více ovšem v praxi fungovala přítomnost mocných církevních úřadů, jako autorita, se kterou kněží nechtěli mít problémy. Proto si radši dávali pozor, aby neprovokovali. Vezměme tedy v potaz, že toto pravidlo musel Horský dodržovat po celou dobu svého politického působení. Byl patrně frustrován, že nemůže požadovat reformu nebo alespoň změnu poměrů v církvi. K těmto záležitostem musel nutně mlčet, také proto, že by podkopával autoritu sám sobě, jako knězi, který je taktéž reprezentantem církve.

Nutno také poznamenat, že Horský vyvázl ze střetu s autoritami ještě relativně bez úhony. Nepostihl ho žádný trest, ani mu nebyla zakázána literární činnost jako taková. Naproti tomu jiné duchovní v téže době postihla církevní cenzura fatálním způsobem, jak ukazuje příklad Jakuba Demla, kterému byla postupně kvůli kritice církevních poměrů zakázána publikační činnost, a nakonec byl zbaven i farářských pravomocí, například možnosti sloužit mši.²³⁰

Dále je také zřejmé, že Horský ani Baar se neztotožňovali s církevní ideologií, kterou předestírají ve svých kárných dopisech ordinariát i Říhánek. Dle této argumentace je kněz jakousi nedotknutelnou postavou v očích věřících. Užívá důstojnosti a autority, která nesmí být narušena. Právě proto nebylo vhodné se veřejně vyjadřovat o soukromém životě kněží, nehledě na to, zda vyřčené bylo pravda, či nikoli. Dle Říhánek byl kněz součástí církve, jako by to byla jeho rodina, cokoliv nevhodného kněz udělal, mohlo poškodit pověst celé rodiny. Horský ani Baar se s tímto patrně neztotožňovali. Necítili se být součástí nějakého společenství, které si pěstuje společnou image. Svě kněžské poslání chápali zřejmě jinak. Projevuje se u nich jakýsi individualismus, kdy svou práci faráře považují za zaměstnání, pomocí kterého se mohou intelektuálně seberealizovat a vyvíjet. Blaho věřících pro ně však bylo až na druhém místě. To,

---

²²⁹ IWASHITA, Daniela a Šárka KOŘÍNKOVÁ. *Už jste hotovi s Apokalypsou? Jakub Deml ve střetech s cenzurou brněnské konzistoře v letech 1905-1913*. in: WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře*. Praha: Academia, 2015, svazek I., s. 663-678.

²³⁰ Tamtéž.

co bylo Horskému vyčítáno v dopise ze dne 25. ledna 1913²³¹ nebylo od věci: Komu svými články Horský prospěje? Proč se vlastně za své články tolik bije? Nešlo v nich o obranu cti nebo o zastání se někoho druhého. Můžeme je považovat nejvýše za jakýsi boj proti cenzuře. Šlo o publikaci vzpomínek z mládí, které skutečně mohly zmíněným osobám pouze uškodit. Horský tedy bojoval především za sebe a za to, aby on mohl svobodně psát, bez ohledu na to, jaký to má dopad na pověst církve nebo na zmíněné osoby.

---

²³¹ NA, složka Vlast', Ordinariát Horskému, 25.1.1913.

12. Na Šárce za války

Když vypukla první světová válka, Horský již nezastával vysoké funkce v politice, trávil tedy více času na faře. Odtud sledoval dění politické, ale i místní. Horský například ve farní kronice vypuknutí války komentuje tím, že by začala i bez sarajevského atentátu, neboť

„světová atmosféra byla naplněna válečnou elektrinou, všeobecné, šílené zbrojení na suchu, na moři i ve vzduchu, pak jasně ukazovalo k tomu, že začne světový zápas o nadvládu, nikoliv pouze v Evropě, nýbrž v celém světě.“

Dále přirovnává Berlín k starověkému Římu, který usiloval o ovládnutí celého světa. Další příčinou byla dle Horského Hegelova filozofie, dle které je německý národ nadřazen těm ostatním.²³²

Horský v kronice zevrubně popisoval průběh války a nešetřil kritikou vůči Rakousku-Uhersku, vadilo mu především nedostatečné zásobování, rekvírování všeho možného včetně zvonů z kostela a vůbec arogantní chování monarchie vůči českým zemím.²³³ Němcům dle Horského schází láska, spravedlnost a vděčnost, protože si neváží zásob, kterými je české země zásobují, a také bojového nasazení, jež český národ válce obětuje. Zdá se, že záznamy psal Horský do kroniky skutečně průběžně, daný text je vždy uvozen rokem a není důvod pochybovat o pravdivosti tohoto údaje vzhledem k tomu, že podobné názory se zřejmě Horský nebál vyslovovat ani veřejně, jak dokazuje mimo jiné i Hudkova výpověď:

Při všem strádání humoru stejně nepozbyl, ale na válku zle ‚hubačil‘. Říkal: ‚Mně budou musít i po smrti jazyk zastřelit!‘ Ve svých kázáních tak neohroženě mluvil, že po kázání často mi říkal. ‚Jestli po dnešním kázání nebudu zavřen, to bude moc!‘“²³⁴

Krom toho, že se Horský svou veřejnou kritikou vystavoval nebezpečí, zmiňme ještě jedno jeho výraznější angažmá. Roku 1916 již přišel skutečný hlad, obce již nesměly samostatně nakupovat potraviny, a co měly nakoupeno, to bylo zrekvírováno k přerozdělování „ústřednám“, ty však byly nespravedlivé a lid je nazýval „ústřední zlodějny“. Nedostatkovým zbožím byl také chléb, na který se stály dlouhé fronty i přes noc, ten byl špatné kvality –

---

²³² Pamětní kniha, s. 147-148.

²³³ Tamtéž, s. 147-155.

²³⁴ HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 11-12, 8-9/1927, s. 485.

z namleté slámy a pilin. Lidé po něm byli nemocní, někteří umírali. Nespokojenost byla tak vysoká, že jednoho dne se rozhodly protestovat i dejvické ženy, jindy velmi pokorné:

„Ženy se usnesly, že v celých zástupech půjdou na hejtmanství smíchovské demonstrovat a dvě z nich ke mně přišly na radu, jak to nejlépe provést. – Odpověděl jsem jim, že by demonstrační průvod odtud na Smíchov nedošel, poněvadž policie by ho rozehnala a že by došlo snad i k zatčení některých a přísnému potrestání. Radil jsem, aby asi tři ženy zvoleny byly jako deputace a já, že s nimi na hejtmanství půjdu. Stalo se. Na hejtmanství se mnou šlo pět žen a celou hodinu jsme vykládali místnímu hejtmanu Pokornému, který mimochodem řečeno jest renegut a v špatném slova smyslu byrokrat – o panující nouzi a žádali jsme za pomoc. Nevlídně se na nás osopoval a hrubě nám odpovídal. Odešli jsem s nepořízenou.

Sotva jsme vyšli z budovy hejtmanství, obklopilo nás na sta žen z naší farní osady, které zatím se tam sešly a žádaly zvědět, jak jsme pořídili. Řekl jsem jim to krátce a slíbil intervenovati u místodržitelství a spolu jsem radil rozejít se, aby nás nerozehnali. Poslechly mne.“

Cestou zpět Horského zajali policisté a odvedli ho na policejní komisařství do Bubenče, kde musel celou záležitost vysvětlit vrchnímu komisaři Knahlovi. Ten měl naštěstí pro protestující více pochopení, pochválil Horského, že předešel demonstraci a přislíbil, že pomůže.²³⁵ Dále se Horský o záležitosti již nezmiňuje, není tedy jasné, zda se ženám pomoci nakonec dostalo.

Horský měl za války ve své osadě důležité postavení, byl jedním z mála mužů, kteří zůstali doma, proto se na něj také ženy obrátily. Díky své autoritě se Horskému podařilo vzpouru odvrátit a předejít tak potížím, do kterých by se tak ženy dostaly.

Roku 1918 již na Šárce vládl hlad a bída, Horský popisuje, jak lidé trpěli podvýživou, i on sám zhubl během války 28 kg, někteří zhubli i 40 kg. Člověk se najedl a stejně měl hlad.²³⁶

K válečné politice patřila i výměna arcibiskupa, umírněného Skrbenského nahradil přísný Pavel Huyn. Horský se domníval, že Skrbenský zbaběle odešel na lepší místo do Olomouce, a dle jeho zápisu zřejmě tato domněnka vládla ve společnosti obecně. Ve skutečnosti byl ale Skrbenský odvolán na příkaz z Vídně, protože byl příliš benevolentní a místo něj byl dosazen ráznější Huyn, který dříve působil v Brně.²³⁷ Ani nového arcibiskupa si Horský příliš neoblíbil, předcházela ho špatná pověst, která se záhy potvrdila:

---

²³⁵ Tamtéž, s. 152-153.

²³⁶ *Pamětní kniha*, s. 157-160.

²³⁷ JONOVÁ, *Kapitoly*, s. 52-66.

„Ve dvojím však pochybil: Předně, že za to měl, všechno, co dosud existovalo, jest nedokonalé a on že jediný dle svých plánů „obrodí klerus a lid“ a za druhé, že novoty své a vůbec celé řízení arcidieceze a kleru zvláště prováděl nikoliv taktikou apoštolskou, nýbrž jako syn vojenského generála taktikou vojenskou a tato přísně vojenská taktika a kategorická jeho ordonance učinily ho v kleru neoblíbeným, jak na Brněnsku, tak i u nás.“²³⁸

---

²³⁸ *Pamětní kniha*, s. 162.

13. Horský za první republiky

Vznik republiky Horský vítal, protože během války se ještě prohloubil jeho odpor k Rakousku, navíc byl vždy českým vlastencem. Není tedy divu, že byl jedním z prvních farářů, kteří po válce vyvěsili u kostela trikoloru. V neděli 29. října 1918 slavnostně oznámil v kostele vznik republiky a nevyhnul se při tom dojetí. Následně vyzval ke společnému zpěvu písně *Kde domov můj?* O něco méně se mu již zamlouvalo, že prezidentem se stal Masaryk, odvěký nepřítel katolíků. Po vzniku republiky se ale zvedla vlna nevole vůči katolické církvi, ta byla označována za spolupracovníci Habsburků a rakouského státu. V tomto ovzduší se Horský cítil ukřivděně, neboť se necítil být spolupracovníkem Habsburků, naopak vždy vystupoval vlastenecky a byl přesvědčen, že nový stát by měl být budován v souladu s církví. Proto ho velmi dráždilo například odstraňování křížů a jiných katolických prvků ze škol. Podobně založení Církve československé husitské považoval za útok na katolíky a tuto církev označoval za odpadlickou sektu.²³⁹

Za první republiky měl Horský již svůj věk, roku 1918 mu bylo 66 let, i to charakterizuje jeho přístup k novému státu. Měl za sebou pestrou politickou kariéru a v katolických kruzích byl nadále velmi vážený jako „tatiček zakladatel“ křesťanských sociálů. Ale k reálnému vykonávání politiky již v rámci Československé strany lidové připuštěn nebyl, což byl jeden z důvodů, proč se po vzniku republiky projevoval zahořkle až agresivně.²⁴⁰ Na realitu v nové republice pohlížel kriticky, a svou kritiku se nebál vyjadřovat v tisku. Tak činil v podstatě až do své smrti. Jeho hlas měl údajně takovou váhu, že hrál svým způsobem opoziční roli v rámci Československé strany lidové, byť se v ní již aktivně neangažoval.

Historik Pavel Marek mluví o opoziční frakci v rámci katolického tábora vůči ČSL.²⁴¹ Existence organizované opozice se však zdá více problematická, na následujících řádcích se pokusím tuto myšlenku vyvrátit. Je například otázkou, do jaké míry spolu kritici ČSL komunikovali a nakolik byli názorově jednotní. Oni sami označení opozice odmítali a považovali se za konzervativní křídlo ČSL, ovšem Horský, z jehož článků především Marek vychází již ve straně aktivní nebyl.²⁴² Marek uvádí kromě deníku *Čech* jako další opoziční

---

²³⁹ Pamětní kniha s. 164-165, 192-196.

²⁴⁰ VAJS, V. *Dr. Rudolf Horský*. Čech, roč. 50, č. 282, 18.10.1925, s. 2-3.

²⁴¹ MAREK, *Opozice*, s. 54-68.

²⁴² Tamtéž, s. 63.

periodika *Nový věk*²⁴³ a *Vlast*. Týdeník *Nový věk* ale v letech 1918-1927 vůbec nevycházel a měsíčník *Vlast* se zdaleka nevyjadřovala tak radikálně k politickým záležitostem jako *Čech*. Dále Marek zahrnuje do podporovatelů opoziční frakce osoby velmi různorodé, od vysokých církevních hodnostářů jako Vojtěcha hrabě Šönborna po poslance ČSL Václava Myslivec.²⁴⁴ Je otázkou, zda nešlo spíše o zástupce nejrůznějších názorů, kteří se shodli pouze na tom, že politika ČSL jim nevyhovovala. Sama ČSL kritiku ze strany Horského převážně ignorovala, považovala ho totiž za již odepsaného politika, s nepatrným vlivem.²⁴⁵

Marek považuje Horského za jakéhosi mluvčího této skupiny, což vyvozuje z toho, že mu byl v *Čechu* poskytnut největší prostor pro vyjádření a také ze skutečnosti, že na jediném oficiálním setkání této „frakce“ roku 1925, sjezdu pražských katolíků byl zvolen předsedou Rady katolického konzervativního křídla Československé strany lidové. Nevíme však, nakolik Horského názory akceptovali i ostatní kritici ČSL, například jeho vřelý vztah k Andreji Hlinkovi, v českém prostředí spíše ojedinělý,²⁴⁶ jistě budil kontroverze. V této skupině konzervativců se však Hlinka patrně těšil jisté oblibě, neboť byl na sjezdu pražských katolíků též přítomen.²⁴⁷ Z osobností, které Marek uvádí jako opozičníky v rámci ČSL, byli jistě Horskému blízcí Tomáš Jiroušek nebo Václav Myslivec, neznáme však jeho vztah k dalším osobám z tohoto výčtu, je tedy problematické považovat za jednotný politický tábor lidí z nejrůznějších katolických kruhů, od příznivců Katolické moderny až po vysoké církevní hodnostáře.²⁴⁸ Horský, ač nebyl již ve straně aktivní, pronesl proslov u příležitosti oslavy třicátých narozenin strany roku 1924 na Žofině, ČSL se totiž považovala za pokračovatelku křesťansko-sociálních stran a za zakládající sjezd byl považován ten litomyšlský z roku 1894. Horský tedy se stranou musel být alespoň trochu za dobře, jinak by si ho nepozvala jako váženého „tatíčka zakladatele“ na svou oslavu. Pravda, z Horského proslovu číselna ukřivdřenost, neustále upozorňoval na to, jak on a další zakladatelé strany pro ni obětovali tolik práce, v současnosti nedocenené.²⁴⁹

---

²⁴³ *Nový věk*: neodvislý kulturní týdeník. Praha: Josef Myslivec 1907-1918: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002200497&local_base=NKC; *Nový věk*: křesťansko sociální týdeník. Praha: Československá akciová tiskárna, 1927-1941: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000790741&local_base=NKC.

²⁴⁴ MAREK, *Opozice*, s. 66.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 66-67.

²⁴⁶ Z českého prostředí přátelil s Hlinkou také například kněz a politik Alois Kolísek (1868-1931); RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914-1992*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, s. 79.

²⁴⁷ *Z Rady katol. konzervativního křídla ČSL, Čech*, roč. 50, č. 291, 27.10.1925, s. 5.

²⁴⁸ MAREK, *Opozice*, s. 66.

²⁴⁹ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 80-100.

Pokusím se nyní rozebrat hlavní body Horského kritiky vůči ČSL. Prvním trnem v Horského oku bylo přijetí tzv. malého školského zákona roku 1922, dle kterého se stalo náboženství na školách relativně povinným, tedy rodiče modly své děti z náboženství odhlásit na okresních úřadech.²⁵⁰ Tento zákon ČSL podpořila, zatímco Horský v něm viděl ohrožení výuky náboženství na školách. Na školskou otázku byl Horský zvláště háklivý, již za Rakouska-Uherska se jasně vyslovoval proti vytržení školství z vlivu katolické církve, je tedy přirozené, že protestoval. Horský si vůbec představoval, že ČSL by měla důrazněji bránit práva katolíků v parlamentu a dával jí za vzor bojovnější Slovenskou ľudovou stranu. Pro Šrámka a vedení ČSL bylo však zásadní udržet se v tzv. pětce, tedy pětici vládních stran, a podílet se na moci, pro to byl však nutný kompromis s ostatními politickými stranami.²⁵¹

Dalšími body konfliktu mezi ČSL a jejími kritiky bylo vytvoření vlastního stranického časopisu *Lidové listy*,²⁵² což bylo gestem odvratu strany od Kotrbova *Čecha*. Někteří to považovali za tříštění názorových platforem strany a distancování se od konzervativnějších členů.²⁵³ Horský na vznik *Lidových listů* nepohlížel zprvu vůbec odmítavě, dokonce *Lidovým listům* hned po jejich vzniku nabídl své služby. Ty však byly odmítnuty a konflikt začal, až když se *Lidové listy* a *Čech* začali vzájemně napadat.²⁵⁴ Horský však nadále považoval i *Čecha* za tribunu ČSL, což vysvětloval existencí vícero názorových proudů v rámci ČSL a zásluhami, kterými se *Čech* v minulosti zasloužil o vzestup strany. Námitky, že kritika ze strany *Čecha* narušuje jednotu strany, Horský, sám vyzývající k jednotě, ignoroval.²⁵⁵ Zde ovšem nutno uvést na pravou míru, že Horský neprotestoval proti založení *Lidových listů* z principu, naopak, cenil si plurality katolického tisku. Proti *Lidovým listům* se vymezoval až po vlastním názorovém střetu s tímto periodikem.

Podstatou Horského kritiky byla však námitka, že ČSL neprosazuje dostatečně zájmy katolíků ve státě a že má zájem jen na tom, aby si udržela moc. Horský vždy zastával nekompromisní politiku, což je také jedním z důvodů jeho politického neúspěchu, neměl tedy pochopení pro politické taktizování a kompromisy. Za vzory si bral nekompromisní politiky, jako například

---

²⁵⁰ TRAPL, *Český politický katolicismus*, s. 194.

²⁵¹ TRAPL, *Český politický katolicismus*, s. 227.

²⁵² *Lidové listy: ústřední orgán Československé strany lidové*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1922-1945: <https://zam.opac.nm.cz/records/a210aaaa-58f9-4cec-ac67-77455d02d198>.

²⁵³ MAREK, *Opozice*, s. 56.

²⁵⁴ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 72.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 34-35.

reprezentanta katolického Centra z dob Bismarckových Ludwiga Windthorsta,²⁵⁶ nebo právě svého současníka Andreje Hlinku, či Benita Mussoliniho.

Horský vždy odmítal socialismus a zvláště komunismus a sympatizoval s nacionalismem, samozřejmě katolicky laděným. V období první republiky lze Horského nacionalismus vyčíst jednak z jeho názoru na německou a maďarskou menšinu ve státě. Nesouhlasil s podílem těchto menšin na vládě a vyzýval k ostražitosti vůči nim. Sudetské Němce považoval za iredentisty, kteří nikdy nepřestanou usilovat o připojení k velkému Německu. Roku 1926 vyslovil nutnost, přizvat do vlády luďáky, aby bylo dosaženo výrazné většiny v parlamentu, než připustit podíl na vládě Němcům a Maďarům. Dle něj se Slované musí spojit proti těmto nebezpečným skupinám a to bude možné jedině s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou a udělením autonomie Slovensku.²⁵⁷ O Horského obdivu k Hlinkovi bude zevrubněji pojednáno v následující kapitole.

Horský se také zabýval myšlenkou fašismu, otevřeně obdivoval Benito Mussoliniho a to ze dvou důvodů. Jednak Mussolini dokázal odstranit zkorumpovanou vládu Židů a zednářů a nastolit vládu ve prospěch lidu. A za druhé kvůli diktátorově pozitivnímu vztahu ke katolické církvi, který byl součástí fašistického režimu.²⁵⁸ Horský sice Mussolinimu vytýkal například příliš ostré zásahy proti odpůrcům a snahy podřídit církev režimu, celkově ale k tomuto muži vzhlížel. Fašismus je dle Horského přirozenou reakcí na komunismus, který spojoval s židovstvím, proto považoval za pravděpodobné, že se podobný fašistický režim může rozvinout i v ČSR. Dokonce přirovnával stoupence českého fašismu k Palackému a Riegrovi, právě na základě jejich vroucího vlastenectví.²⁵⁹ Adorací fašismu svým způsobem Horského politický vývoj končí, protože půl roku po vydání těchto článků zemřel. To, že Horský během svého života myšlenkově dospěl až k sympatiím s fašismem, není ničím překvapivým. Dle jeho představ by ideální stát měl v sobě nést katolickou myšlenku, dalším podstatným bodem by mělo být vlastenectví, v Horského případě laděné do antisemitismu. Horskému by nakonec nemusel tolik vadit ani autoritativní režim, neboť v demokracii zdá se, příliš nevěřil, vzhledem

---

²⁵⁶ Ludwig Windthorst (1812-1891) – německý politik katolického Centra a významný odpůrce Bismarcka; Heslo *Ludwig Windthorst* in: Biographischen Lexikon (Biolex) des Österreichischen Cartellverbandes (ÖCV)[cit. 30.7.2023]: [ÖCV - Staatsmin. a.D. MdR MdL Dr.h.c. Ludwig Windthorst \(oecv.at\)](https://www.oecv.at/lexikon/lexikon.php?lexikon=Ludwig%20Windthorst).

²⁵⁷ HORSKÝ, Rudolf, *Bez Hlinky to nepůjde*. Čech, roč. 51, č. 3, 3.1.1926, s. 1-3.

²⁵⁸ HORSKÝ, Rudolf. *Mussolini*. Čech, roč. 51, č. 146, 17.6.1926, s. 1.

²⁵⁹ HORSKÝ, Rudolf. *Má fašismus u nás budoucnost?* Čech, roč. 51, č. 166, 11.7.1926, s. 1-2; Týž. *Fašismus Italský*, Čech, roč. 51, č. 149, 20.6.1926, s. 1-2; Týž. *Fašismus český*, Čech, roč. 51, č. 155. 27.6.1926, s. 1-2.

k tomu, že byl velkým odpůrcem rovného hlasovacího práva, upřednostňoval by vládu inteligentních elit.

Jak vidno, Horského názory byly velmi specifické, než aby se s nimi bez výhrady ztotožnila větší část katolické společnosti. Časopis *Čech* byl jedním z mála českých periodik, která jednoznačně podporovala Hlinku. Fašismus měl sice v české společnosti více sympatizantů než Hlinka. V té době se autoritativním režimům v Evropě dařilo na rozdíl od těch demokratických efektivně řešit některé hospodářské nebo sociální problémy.²⁶⁰ V katolickém táboře se Mussoliniho obdivovatelů našlo více, například člen ČSL a též kritik Šrámkova vedení Václav Myslivec,²⁶¹ nebo katolický novinář a politik Jan Scheinost.²⁶² Přesto bych se neodvážila z Horského článků vyvozovat program opoziční frakce ČSL. Domnívám se, že Horský mohl veřejně vyjadřovat i extrémnější názory právě díky své pozici mimo politiku a i z jeho svérázného stylu psaní lze usoudit, že o nějaké ustálení opozičního programu s dalšími kritiky ČSL patrně ani nestál. Dle mého názoru šlo o specifické politické názory jednoho muže, se kterými se mohla ztotožňovat určitá společenská skupina, neměly však ambici proměnit se v konkrétní politický program.

---

²⁶⁰ ŠEBEK, Jaroslav. *Za Boha, národ a pořádek*. Praha: Academia, 2016, s. 124-139.

²⁶¹ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad. 1. Hrad a Pětka (1918-1926)*. Praha: Nakladatelství Tomáš Krsek, 2017, s.366.

²⁶² ŠEBEK, *Za Boha*, s. 124-139.

13.1. Obdiv k Andreji Hlinkovi

Horský se stal za první republiky velkým obdivovatelem Andreje Hlinky, osobně se s ním sice znal jen letmo, ale od jisté doby pravidelně četl Hlinkův deník *Slovák* a s jeho názory sympatizoval. Poprvé se setkali, když přišel Hlinka poděkovat křesťanským poslancům ve Vídni, mezi nimiž byl i Horský, za to, že se ho zastali v Římě při sporu s uherským biskupem Párwym. Horský se s Hlinkou potkal ještě několikrát a zřejmě si rozuměli.²⁶³ Horský vyjádřil svůj názor na Hlinku veřejně v letech 1922 a 1923, kdy publikoval dvě série článků v *Čechu* s názvy *Andrej Hlinka*²⁶⁴ a *Autonomie Slovenska*.²⁶⁵ Horský v článcích sympatizoval s Hlinkovou ideou slovenské autonomie a měl pochopení pro jeho nechuť vůči českému centralismu a převaze češtiny v zemi. Dokonce Hlinkovo národní snažení přirovnává k mučednictví Karla Havlíčka.

Horský na sebe publikací článků strhl pozornost, protože je psal bezprostředně po zhroucení parlamentního partnerství ČSL a luďáků. Ti vystoupili se společného klubu jak v parlamentě, tak v senátu především kvůli zásadním rozporům v prioritách obou stran roku 1921. Zatímco SLS usilovala především o autonomii Slovenska a dle Horského mnohem důrazněji hájila zájmy katolíků,²⁶⁶ ČSL stála o účast ve vládě a spolupráci s ostatními stranami, tedy i s těmi socialistickými. To bylo pro SLS nepřijatelné. Požadavek slovenské autonomie vnímali lidovci jako extrémní a narušující pro stabilitu státu.²⁶⁷ Zatímco Horský a další konzervativci považovali rozchod obou katolických stran za oslabující pro katolický tábor, který by měl v těžkých časech držet pohromadě.²⁶⁸

Horského adorace Hlinky není překvapivá, zřejmě si do Hlinkova boje za samostatný stát projektoval některé problémy českých katolíků za první republiky. Horský pocíťoval nevraživost vůči vedoucím osobnostem nového státu, takže Hlinkovo nepřátelství vůči Vavrovi Šrobárovi mohl vnímat jako paralelu k nepřátelství katolíků a Masaryka. Nespokojenost Horského i Hlinky s novými pořádky byla jistě posílena také snahou nového státu upozadit katolickou církev. Dále měl Horský pochopení pro Hlinkovo postavení jako někoho, kdo je terčem útoků ze všech stran společnosti, protože čeští katolíci se po vzniku republiky ocitli

²⁶³ HORSKÝ, Rudolf. *Andrej Hlinka*. Čech, roč.47, č. 241, 3.9.1922, s.3.

²⁶⁴ HORSKÝ, Rudolf. *Andrej Hlinka I-XV*. Čech, roč. 47, 3.9.-17.12, vycházelo o nedělích.

²⁶⁵ HORSKÝ, Rudolf. *Autonomie Slovenska I-VIII*. Čech, roč. 48, 7.1.-25.2, vycházelo o nedělích, první číslo je nedostupné online.

²⁶⁶ HORSKÝ, Rudolf. *Jednal „Čech“ správně?* Čech, roč. 48, č. 23, 25.1.1923, s. 1-2.

²⁶⁷ TRAPL, *Český politický katolicismus*, s. 227-228.

²⁶⁸ HORSKÝ, Rudolf, *Bez Hlinky to nepůjde*. Čech, roč. 51, č. 3, 3.1.1926, s. 1-3.

v podobném postavení. To, že Hlinka si podobně jako katolíci v Čechách své nepřátele do jisté míry vytvářel sám, je dalším společným rysem těchto dvou mužů. Navíc Hlinka představoval pro Horského ideál katolického vlastence, který usiloval o vznik státu, který by měl být založený na katolické víře. Dalším společným rysem Horského a Hlinky může být též konflikt s církevní hierarchií související s politickou angažovaností kněží, který oba zažili. Je zřejmé, že publikací těchto článků chtěl Horský vyjádřit kritiku nejen vůči ČSL, ale i vůči Československu a jeho vedení, pravděpodobně chtěl i trochu provokovat.

Pozoruhodné je, že na Horského kritiku ani tolik nereagovala ČSL, jako spíše promasarykovský *Čas*. Ten s Horským polemizoval především ve článku *Tartarin z Ružomberka*. Autor v něm útočil na Horského kvůli obhajobě Hlinky a je pobouřen Horského přirovnáním Hlinky k Havlíčkovi. Na místo toho Hlinku přirovnal k Tartarinovi z Tarasconu, komické postavě ze stejnojmenného románu Alphonse Daudeta. Dle autora článku Hlinka uměle vytvořil představu, že Slováci byli v Československu v jakémisi babylonském zajetí, přitom jim nic nebránilo ve šťastném rozkvětu. Hlinku vykreslil jako ješitného lháře s bujnou fantazií, který touží po pozornosti. Ve svém fantazírování byl Hlinka údajně podporován svými spolupracovníky Františkem Jehličkou a Vojtěchem Tukou.²⁶⁹

Je zřejmé, že obhajobou Hlinky se Horský v českém prostředí vymykal. Měl sice podporu časopisů *Čech*, *Vlast'* a různých katolických osobností, s Hlinkou sympatizoval například i papežský nuncius Clement Micara. Ale například politika ČSL se od Hlinky distancovala. V českém prostředí nebylo zvykem se Hlinky zastávat, což můžeme vidět také na kritice, kterou Horský sklídl. Na druhé straně lze ocenit, že Horský na slovenskou otázku upozorňoval, přestože na Hlinku pohlížel trochu nekriticky a neviděl mnohá úskalí jeho politiky, jako například striktní nekompromisnost, se kterou Hlinka k politice přistupoval. Jak již bylo řečeno, Horský se s Hlinkou ztotožňoval na základě vícero podobností, chtěl v Hlinkovi vidět mučedníka, možná také proto, že sám se cítil ukřivděný v českém prostředí. Horský skrze podporu Hlinky svým způsobem bojoval vlastní boj za zlepšení pozice katolicismu v Čechách.²⁷⁰

---

²⁶⁹ *Tartarin z Ružomberka*, *Čas*, roč. 33, č. 16, 21.1.1923, s. 7.

²⁷⁰ HOLEC, Roman. *Andrej Hlinka. Otec národa?* Bratislava: Marenčin PT, 2019.

14. Horského vztah k farníkům

V Dejvicích, ve kterých se kostel sv. Matěje nacházel, žilo obyvatelstvo z devadesáti procent dělnické. Šlo především o dělníky tovární a cihlářské.²⁷¹ Horský si pravidelně zaznamenával výsledky sčítání lidu a ve farní kronice je komentoval. Již v roce 1910 si Horský stěžoval, že za posledních deset let katolíků zhruba o 300 ubylo, zatímco přibylo Židů, osob bez vyznání a evangelíků, kteří si zvláště troufali, získali totiž dokonce zastoupení na místní školní radě.²⁷² Sčítání z roku 1920 považoval za učiněnou katastrofu, počet katolíků totiž klesl zhruba o polovinu. Horský to přičítá skutečnosti, že občany přemluvilo komunistické zastupitelstvo obce, případně agitátoři nové Československé církve.²⁷³

Otázkou je, co dělal Horský pro to, aby počet katolíků ve své farnosti zvýšil? Přátelé, kteří na něj vzpomínají, uvádějí, jaký byl Horský charismatický řečník a jak okouzloval obecnost na sjezdech, o jeho vztahu s farníky na Šárce se ale příliš nezmiňují. Katecheta a Horského přítel Jan Hudek, který na Horského pozvání působil na Šárce od roku 1906,²⁷⁴ uvádí dvě vzpomínky, které ukazují Horského vztah k farníkům na Šárce:

„Sám jsa hluboce vzdělán, nepohrdal Dr. Horský prostým lidem, ale domýšlivost, nafoukanost polovzdělanců dovedl rázně pokořit. [...] Přišli jednou na faru snoubenci. Nevěsta katolička, dcera zbožných, zemřelých již rodičů, ženich bezvěrec, který nechtěl o církevním sňatku ani slyšet. Na klidnou otázku Dra. Horského: ‚Co vás k tomuto jednání přimělo‘ odpověděl ženich hrdě: ‚Mé přesvědčení!‘ Na to Dr. Horský s tímže klidem ženichovi pravil: ‚Příteli, přesvědčení nabývá člověk buď důkladným studiem, anebo dlouholetou zkušeností. U vás nelze předpokládat to ani onoho.‘ Když všechno napominání bylo bezvýsledné, vyslechl tedy Dr. Horský ve své kanceláři vzájemný jejich souhlas, a když pak ženich dával Dru. Horskému nějaký nepatrný peníz – prý dle josefínské taxy – vzal dr. Horský tento peníz a dal jej nevěstě se slovy: ‚Dej to žebrákovi, až ho cestou potkáš.‘ Za zahanbenou odcházející nevěstou ještě zavolal: ‚Kdyby tě nebožka máma viděla!‘²⁷⁵

Horský sice prostým lidem zřejmě nepohrdal, za sobě rovný ho však také nepovažoval. Z uvedeného to spíše vypadá, že se snad kvůli své vzdělanosti, nebo spíše kvůli své pozici

---

²⁷¹ Pamětní kniha, s. 146.

²⁷² Tamtéž, s. 140-141.

²⁷³ Tamtéž, s. 194-195.

²⁷⁴ HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 8, 5/1927, s. 348.

²⁷⁵ HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 409.

faráře domníval, že je skutečně někým nadřazeným, kdo může říkat lidem, co mají dělat a ignorovat jejich životní zkušenosti a názory. Jak již bylo naznačeno v kapitole o válce, Horský měl ve společnosti jistou autoritu a za lid ze své farnosti cítil jistou zodpovědnost, která však měla své meze. Charitě se příliš neoddával, jak napovídá následující úryvek:

„Dr. Horský se za svou chudobu nestyděl a chudým se nevyhýbal. Jako kaplan velkých dobrodiní chudíně prokázal, jak jsem často od hodnověrných lidí slýchal. Na faře únětické prý scházeli se chudí, kde kaplanka skýtala pohled krámu, v němž kaplan Horský rozdával krupici, hrách, čočku a p. Ovšem vděku se nedožil! Když jedné ženě naměřil hrachu, řekla prý: „My hrách nejíme!“ Ihned musela prý hrách vrátiti a vyloučena byla z dalšího dobrodiní. Dokonce jednou – a to mi vypravoval sám Dr. Horský – dal chudému dělníkovi kabát. A tentýž člověk, oblečen v darovaný kabát, nejvíce brojil proti dru. Horskému v jedné schůzi, na níž Dr. Horský mluvil! Nikdy však Dr. Horský o nevděku, jehož se dožil, nemluvil nějak trpce naopak, smával se při takovém vypravování. Avšak, trpkou zkušeností poučen, býval zvláště v poslední době v podporách opatrný.“²⁷⁶

Z tohoto textu je zřejmé Hudkovo přání ukázat Horského také jako dobrodince. Ovšem vzhledem k tomu, že Hudek působil na Šárce jako katecheta od roku 1906, je trochu zarážející, že nikdy neviděl Horského osobně provozovat nějakou charitu a měl zapotřebí prezentovat historky z Horského působení v Úněticích, kdy se s ním ještě ani neznal, nebo příběhy, které mu vykládal sám Horský. Zvláště poslední věta napovídá, že Horský nebyl pro charitu příliš nadšen. Ostatně, kde by na dobročinnou činnost také bral čas? Když se začteme do Hudkových vzpomínek na Horského, vypadá to totiž, že se mnohem více věnoval svým záležitostem než své farnosti. Věnoval se studiu, psaní článků, politice. Obklopoval se lidmi intelektuálního ražení, nebo nadanými muzikanty, se kterými nacvičoval kostelní hudbu. Sám dokonce složil několik skladeb a údajně byl i skvělým tanečníkem. Hudka ve volném čase učil italsky a francouzsky, nebo s ním hrál šachy. Zdá se, že Hudek v jedné věci nelhal – Horský rozhodně nebyl zahalečem, stíhal celou řadu činností a často chodíval spát až pozdě v noci. Ovšem péče o farnost a farníky zřejmě nebyla jeho prioritou, stála dost možná až za jeho domácími mazlíčky - dvěma psy Meisou a Albisem a kocourem Mourečkem.²⁷⁷

---

²⁷⁶ Tamtéž, s. 410.

²⁷⁷ HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast', roč. 43, č. 8, 5/1927, s. 349.

15. Horského zvyky a životní styl

Po fyzické stránce byl Horský údajně zdatný, zdravý a velmi otužilý muž. Hudek dokonce uvádí, že za celých dvacet let, co Horského znal, nebyl nikdy nemocen. Ani na parádu si farář příliš nepotrpěl, chodil obvykle v ošumělém plášti, k němuž nosil klobouk nebo zimní čepici. Byl tak otužilý, že nosil tentýž plášť v létě i v zimě a rukavice nikdy nepotřeboval.²⁷⁸ Naopak Dlouhý-Pokorný popisuje Horského vzhled s větším despektem, jejich společný známý mu prý vykládal, že má Horský sešmajdané boty, kleriku zablácenou a rochetu špinavou.²⁷⁹ I z jiných zdrojů je zřejmé, že se Horského vzhled nezřídka stával terčem posměšků.²⁸⁰

Obrázek č. 1

Na obrázku č. 1 můžeme vidět Horského na fotografii, pravděpodobně z druhé poloviny 90. let 19. století, kdy bylo Horskému kolem 45 let. Skutečnost, že na fotografii vypadá Horský upraveně, nemusí vylučovat Hudkovu výpověď, fotografování na konci 19. století bylo výjimečnou událostí a farář se na ni jistě patřičně vystrojil.

Horského povahu popisuje Hudek jako veselou, často vykládal veselé historky, mezi jeho záliby patřilo především čtení knih, psaní do novin a hudba.²⁸¹ Z Hudkových vzpomínek, Horského korespondence a článků ovšem také víme, že si i často postěžoval na svůj těžký život.

Horského rozvrh byl skutečně nabitý, není tedy divu, že ani na osobní hygienu mu moc času nezbylo:

²⁷⁸ Tamtéž, s. 350.

²⁷⁹ MAREK. *Od katolické moderny*, s. 127.

²⁸⁰ HUDEK. *Vzpomínky, Vlast*, roč. 43, č. 11-12, 8-9/1927, s. 487.

²⁸¹ HUDEK. *Vzpomínky, Vlast*, roč. 43, č. 8, 5/1927, s. 348-350.

„Odpočívat, nebo zahálet Dr. Horský nedovedl! Času neměl nikdy nazbyt! Ani k holení si nesedl! Chodě, mydlil si někdy již notně ojíněnou bradu a rovněž chodě se bez zrcadélka holil. Že se to bez „krveprolití“ nikdy neobešlo, nebo že břitva některý vous minula, lze snadno pochopiti. Byv upozorněn na nedostatky, nedbal toho příliš, leda, že vytáhl ze zásuvky střep rozbitého zrcadla a krev si setřel.“²⁸²

Stejně skromným způsobem se Horský stravoval, zvláště v období, kdy bydlel na faře zcela sám, tj. mezi lety 1911-1919. K jeho oblíbeným jídlům patřily šklubánky či nastavovaná kaše, která byla dle Horského „tím lepší, čím vícekrát se ohřívá“. Legendární byla také Horského hustá polévka zvaná „psinka“, protože jeden jeho přítel se zprvu domníval, že se jedná o jídlo pro psa a ne o polévku. Též si velmi pochutnával na chlebu. Jak to v této době u Horského na faře vypadalo, vystihuje následující citát:

„Kupoval-li někdy maso, na kvalitu příliš nehleděl, proto nakupoval v krámech ne právě prvotřídních. Doma si navařil třeba na celý týden jídla, jež pak jen ohříval. Jeho zdravý žaludek, či jak říkával – „žerno“ dobře mu „bral“. – Jednoho večera zastihl jsem Dr. Horského sedícího nad velikým železnákem, z něhož lžicí nabíral polévku. Zdála se mi trochu připálená, čmoudem páchnoucí, ale nic si z toho nedělal. Když konečně přišel na dno, přišel zároveň na příčinu oné podezřelé chutě. Vylovil totiž rozvařený nedopalek portorika! Jak se tam ten nešťastný „špaček“ dostal, snadno si vysvětlil. Měl totiž nepěkný zvyk Dr. Horský odhazovat zbytky doutníku někam do kouta. Náhodou vlétl tento „špaček“ do železnáku, v němž nepovšimnut v polévce se vařil. Následků však toto nedopatření nemělo.“²⁸³

Podobně Horského domácnost popisuje i Dlouhý-Pokorný, který Horského příležitostně navštěvoval v letech 1923-1926, kdy již oba na své dřívější nepřátelství zapomněli. Dlouhý-Pokorný Horského „skromné“ poměry neobdivuje, spíše ho lituje:

„Navštívil jsem ho. Bylo mi toho úhlavního mého odpůrce líto. Sám si vařil, měl jen posluhovačku. Všude špíny, prachu. Měl pelech, na němž spal se psem. Uvařil mi kávu, upekl housky. Vše dobré, ale v té špíně nechutnalo.“²⁸⁴

---

²⁸² HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast', roč. 43, č. 11-12, 8-9/1927, s. 486.

²⁸³ Tamtéž, s. 484.

²⁸⁴ MAREK. *Od katolické moderny*, s. 126.

Jak již bylo naznačeno, Horský byl také kuřákem. Za večer obvykle vykouřil dva až tři doutníky, tzv. „portorika“. Rád pil pivo, které si za války při drahotě a nedostatku dokonce sám vařil. Víno, likéry ani čaj vůbec nepil, zato si pochutnával na kávě s kozím mlékem.²⁸⁵

Poté, co faru opustila hospodyně i služka, nezůstal však Horský zcela osamocen, choval totiž několik domácích zvířat – slepice, kozy a svého času měl i prase, dále dva psy a kocoura, jak již bylo řečeno. Péče o takové množství zvířat musela také zabírat spoustu pro Horského tak drahého času. Psy chodil každý večer venčit a při tom se modlil breviář nebo růženec, když s ním šel i Hudek, opakovali si učivo z francouzštiny.²⁸⁶

Hudek Horského „skromný“ životní styl hodnotí velmi pozitivně. Ovšem za předpokladu, že farář měl jít příkladem svým farníkům, se můžeme domnívat, že na ně asi nepůsobil dojem ideálním. To, že na faře pohazoval nedopalky po zemi, se sice mnozí nemuseli dozvědět, ovšem Horský kromě osobní hygieny, stravy a péče o domácnost zanedbával také svou farnost, a to určitě mnozí farníci vnímali. Zřejmě ani po svém odchodu z politiky o svou farnost příliš nepečoval, jak dokládá výpověď jeho nástupce Ludvíka Tomana:

„Farář Dr. Horský byl pravý fenomén: muž ohromného vzdělání, skvělé výřečnosti, byl v pravdě admirandus sed non imitandus. Sám sebe dobře znal. V důvěrném kroužku svých přátel dával hádati, který je nejnepořádnější farář v celém traktu Libockém, jehož byl vikářem a když přítomní vzpěchovali se odpovídati, sám jim sdělil: Farář Šárecký a měl pravdu. Dobře ho charakterizovala jedna zbožná osadnice: Pan Dr. Horský staral se o všechno možné, jen o svoji farnost ne. Celý týden měl kostelíček zavřený, jen na nedělní dopolední služby B[oží] jej otvíral. Sám denně celebroid ve své domácí kapli, již ihned nástupce jeho zrušil. Kostel byl špinavý, paramenty rozbité, matriky roztrhané, farní budova zpustlá, lid kostelu odvyklý. Za takových poměrů nastoupil nový farář.“²⁸⁷

---

²⁸⁵ HUDEK. *Vzpomínky*, Vlast, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 406-407.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 408-411.

²⁸⁷ *Pamětní kniha*, s. 204.

15.1. Vizitace a další události

Kněžskou každodennost neodlučitelně provázejí vizitace a to jak ty, které vykonává nadřízený u dotyčného kněze, tak ty, které sám kněz absolvuje ve svém vikariátu u ostatních farářů. Vizitace se konaly jednou ročně a byly společenskou událostí, kněží mezi sebou takto udržovali kontakty a v ideálním případě přátelské vztahy. Součástí vizitace bylo obvykle odsloužení mše, kontrola úředních a obřadních záležitostí dotyčného a zkouška školních dětí z náboženství, pokud byl vizitátorem arcibiskup, probíhalo většinou i biřmování. Vizitace většinou trvaly dva až tři dny, arcibiskup totiž obešel několik sousedících farností současně. Někteří arcibiskupové při vizitacích zůstali u faráře přes noc, jiní se na noc vrátili domů a druhý den opět přijeli. Kontrolní návštěva nadřízeného mohla ale také představovat nepříjemnou a obávanou akci, v případě, že vztahy nebyly zcela ideální, nebo když kněz své povinnosti zanedbával. Horský během svého života zažil téměř všechny tyto situace a zanechal po sobě o nich zprávu, podívejme se tedy Horského očima, jak vnímal vizitace.

Pokud jde o Horského jako hostitele vizitátorů, setkáváme se s různými situacemi, podle toho, jaký vztah měl k arcibiskupovi, který obvykle v okolí Prahy vizitace vykonával. Například roku 1905 proběhla u sv. Matěje generální vizitace kardinála Skrbenského. Horský se samozřejmě snažil prezentovat svou farnost co nejlépe, proto pozval na akci všechny místní spolky, hořce však v kronice popisuje, že dorazil jen jediný a to spolek vysloužilců, ostatní se omluvily, nebo ani to ne. Nicméně byly přítomny významné místní osobnosti včetně učitelů, vrchního policejního komisaře a náměstka starosty jedné z blízkých obcí. Zajímavé je, že spolky jako Sokol měly pocit, že jim nepřísluší účastnit se náboženské akce, zřejmě protože byly konfesně neutrální. Kardinál při této příležitosti zkontroloval, zda má Horský v pořádku obřadní a úřední záležitosti a podepsal se do kroniky. Horský popisuje událost jako povedenou, nicméně neskývá, že více sympatizoval s předcházejícím kardinálem Schwarzenbergem.²⁸⁸ Za války probíhaly vizitace skromněji, Horský s arcibiskupem odbyli zkoušky ve škole u Brusky, Horský Skrbenského pohostil, sám mu uvařil a večer mu dokonce „vypucoval“ boty. Skrbenský u Horského přespal a druhý den pokračovali ve zkouškách ve škole na Šárce, k obědu Horský vařil jáhlovou kaší a hovězí koule. Zatímco arcibiskupovi uvařil lepší jídlo, na sobě Horský šetřil a první den měl jen polévku.²⁸⁹

---

²⁸⁸ *Pamětní kniha*, s. 134-135.

²⁸⁹ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1282.

Naopak jako nepříjemnou návštěvu popisuje vizitaci kardinála Huyna, která proběhla ve válečné době. Huyn byl pověstný svou přísností a smyslem pro disciplínu a podle toho vypadaly i jeho vizitace. Že si Huyn držel odstup, je zřejmé i ze skutečnosti, že u farářů nepřespával, ale na noc odjel a druhý den znovu přijel, aby vizitaci dokončil. Horský s Baarem se shodli, že přestože jim nic nevytkl, příjemný nebyl. Baar dokonce uvádí, že i kozu v chlívku pohládl, pro faráře však vlídného slova neměl.²⁹⁰

Trochu skromněji a méně formálně vypadaly vizitace, které vykonával Horský ve svém vikariátu. Když měl jet kontrolovat Baarovu farnost, předem se s ním domluvil, jak by si návštěvu představoval. Většinou přijel v jeden den odpoledne, obešel přilehlé vsi, přespal na faře a druhý den odbyl zkoušení školních dětí a další ceremonie. Dokonce Baarovi napsal, co by si přál k večeři – vepřo-knedlo-zelo a pivo a druhý den k obědu se ze zbytků udělaly šunkofleky. Vzhledem k válečným letům ale odrazoval od zbytečných okázalostí, květiny ani svačinu nechtěl, ostatně přišel pěšky a přilehlé vesnice obešli též po svých, na ježdění vlakem údajně nebyla vhodná doba.²⁹¹ I v rámci vizitací u jiných farářů v okolí byl Horský velmi přátelský a neformální, dělal prý vtipy a na striktní kontroly pořádků si nepotrpěl.²⁹²

Mezi další významné události pořádané v kostele patřily samozřejmě oslavy Vánoc, Velikonoc a jiných svátků nebo pohřby významných osobností. Připomeňme zde svátek patrona kostela sv. Matěje, který byl mimořádnou událostí, protože dalece přesahoval oblast farnosti. Oslavy Matějské pouti mají své kořeny v 16. století, ale masový a zábavní charakter událost získala až na přelomu 19. a 20. století. Přestože Matějská pout' v této době začínala být spíše světskou než náboženskou akcí, pro faráře představovala stále zásadní událost v roce. Pro Horského pout' znamenala jednak velký úklid, ale také společenskou záležitost. U příležitosti svátku Matěje si na faru obvykle pozval na oběd kazatele, celebranta a významné hosty. Roku 1907 si například Horský pozval Tomáše Škrdleho, v té době tedy museli mít ještě do jisté míry dobré vztahy, což možná překvapí, protože dle Horského pozdější výpovědi mezi sebou měli rozpory již delší dobu před definitivním rozchodem roku 1911. Dalšími hosty byl důstojný pán Emil Stárka, doktor Oto Rožánek s rodinou a jako celebranta si Horský pozval starého profesora Šauera z Augenburgu.²⁹³ Poté co Horský ráno odsloužil mši, věnoval se svým hostům, a zatímco venku

---

²⁹⁰ *Pamětní kniha*, s. 162-163.

²⁹¹ *Muzeum J. Š. Baara*, krabice č. 5, inv. č. 1281.

²⁹² HUDEK. *Vzpomínky*, *Vlast'*, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 406-407.

²⁹³ HUDEK. *Vzpomínky*, *Vlast'*, roč. 43, č. 9-10, 6-7/1927, s. 407-408.

řinčela hudba a frkačky, Horský své hosty přivedl k oknu, kde mohli kukátkem přehlédnout davy valící se ke kostelu.²⁹⁴

---

²⁹⁴ HANTÁKOVÁ, Anna. *Proměna Matějské pouti od náboženské slavnosti k masové zábavě*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2021.

Závěr

Když Horský 22. prosince roku 1926 zemřel při psaní článku do *Čecha*, bylo o jeho odchodu ze světa pojednáno v mnohých novinách. Jeho tělo bylo dva dny vystaveno v kostele sv. Matěje a lidé se s ním chodili rozloučit. Pohřeb se konal 27. prosince a zádušní mši sloužil metropolitní kanovník František Hrubík, tentýž, od kterého před lety dostával nepříjemné dopisy ohledně článků o Vrchlickém. Následně na pohřbu promluvili například poslanec Václav Myslivec nebo Tomáš Jiroušek.²⁹⁵ Někteří jeho přátelé dokonce u této příležitosti publikovali v tisku vzpomínky na Horského. Tak učinil například Jan Hudek nebo Tomáš Jiroušek. Vzpomínkové články v tisku většinou opakují myšlenku, že Horský pocházel z chudých poměrů a proto měl později blízko k chudým lidem a zvláště ke křesťanskému socialismu, který měl za cíl řešit sociální otázku chudnoucí společnosti, způsobené kapitalismem. Tím, že Horský sám zažil v dětství bídu, mělo být též argumentem pro Horského nárok na vyjádření se k sociální otázce a zastupování chudých, jejichž situaci dobře znal. Na tomto místě bych se pokusila tento argument vyvrátit a odpovědět na otázku, co pro Horského znamenal vstup do politiky.

Horský nevstoupil do veřejného působení, nejprve novinářského ve *Vlasti*, později politického v křesťansko-sociální straně, protože by z vlastní iniciativy usiloval o pomoc sociálně slabým. Začal psát do novin, protože to pro něj byla příležitost rozvíjet své intelektuální schopnosti a přinést veřejnosti nové myšlenky. V politice neměl zprvu velké ambice, naopak měl v plánu věnovat se sepsání dějin filozofie. Do politiky nakonec vstoupil dle mého názoru z přesvědčení, že jako kněz měl dostatečné vzdělání a schopnosti na to, aby jeho hlas promlouval do společenského dění. Ve svém politickém působení usiloval o nastavení lepšího společenského řádu, než je ten liberální. Nezáleželo mu však až tolik na zlepšení pozice chudých, jako spíše na celkovém zlepšení společenského nastavení obecně. Chudé ostatně nepovažoval za dostatečně politicky uvědomělé, stejně jako ženy, například pro to, aby měli právo hlasovat v rovných volbách. Horský měl za to, že věnuje své úsilí především straně jako takové a jejímu vzestupu, zjednodušeně řečeno se snažil zajistit katolickým kněžím hlas ve společenském rozhodování. Šlo však více o práci pro stranu jako takovou než pro sociální skupinu, kterou zastupovala, tedy křesťansky smýšlející spíše nižší vrstvy. Od lidí byl Horský jaksi vzdálen, charita nebyla jeho preferovanou činností a zdá se, že neměl ani příliš pochopení pro rodinu, kterou by křesťansko-sociální hnutí mělo podporovat. Horský v dětství v rodině příliš štěstí

---

²⁹⁵ HUDEK. *Vzpomínky*, *Vlast*, roč. 43, č. 11-12, 8-9/1927, s. 484-490.

nezažil, otec mu zemřel v útlém věku a s matkou zažil spíše bídu. Možná to může být důvodem, že sám po rodině nikdy netoužil, ač není vyloučené, že měl během svého života nějaké partnerky.

Horského politické angažmá však mělo svá úskalí. Jako kněz podléhal totiž církevní hierarchii, zároveň chtěl dělat politiku dle svého svobodného uvážení bez ohledu na politické smýšlení nadřízených. Neustálé naráženi na nevoli vyšších církevních míst svým způsobem charakterizovalo Horského činnost. Tímto se pozice kněží v křesťansko-sociálním hnutí výrazně lišila od postavení laických členů, kteří usilovali o radikálnější změny. Tato nerovnost způsobovala časté rozepře mezi konzervativnějším křídlem, vedeným Horským, a tím radikálnějším, jehož nejvýraznějším mluvčím byl Emil Dlouhý-Pokorný.

Horskému byla během života několikrát nabízena významná místa ve vyšším kléru, ať šlo o post vyšehradského kanovníka, profesora nebo o titul arcibiskupského notáře. Horský o tyto pozice nestál, což svým způsobem vypovídá o jistém odporu vůči církevní hierarchii. On sám tento přístup vykládal jako skromnost nebo odpor k papalášství. Ale lze to vyložit i tak, že Horský jednoznačně viděl větší smysl ve své politické aktivitě než v církevních funkcích.²⁹⁶

Horský byl také kritizován za nedostatek schopností, potřebných pro vykonávání úspěšné politiky. Bylo mu vyčítáno, že byl příliš nekompromisní, nedokázal taktizovat a manévrovat. Scházely mu vůdcovské ambice, jeho častá absence na schůzích strany dávala prostor jiným, dominantnějším členům, aby rozhodovali o zásadních věcech strany. Horský se zprvu do čely strany hodil především ze dvou důvodů. Jednak pro své rétorické schopnosti, dokázal totiž velmi charismaticky přednášet a dobře působil na své posluchače. A za druhé byl velmi vzdělaný, mluvil několika jazyky, díky tomu byl také schopen nastudovat informace o křesťanských politických hnutích z několika evropských zemí a získat tak přehled a inspiraci. Taktéž absolvoval několik zahraničních cest, během nichž mimo jiné navazoval kontakty s křesťanskými politiky v zahraničí. Horský jako vůdce byl navíc dlouho přijatelný jak pro církevní představitele, tak pro radikálnější laiky ve straně. Později však přestal jako vůdce vyhovovat, a to kvůli svým zhoršeným vztahům s církevní hierarchií a dále právě kvůli nedostatku taktizování, ale i kvůli jisté pasivitě ve straně. Přesto se Horský se stranou natolik sžil, že se ztotožňoval i s její pokračovatelkou ČSL v období, kdy již vůbec jejím členem nebyl a naopak kritizoval její vedení. Stranu přirovnával ke svému dítěti.

---

²⁹⁶ HORSKÝ, *In causa mea*, s. 57-58.

Za první republiky byl již Horský jako předseda strany nemyslitelný, v nové době bylo potřeba energického a schopného vůdce, ne „katederního kazatele“ Horského. ČSL o něj však dále jevila zájem, nabízela mu místo na kandidátkách a zvala ho na své sjezdy. Horský však možná uražen, že již není žádoucím na čelních místech ve straně, odmítal. Pokračoval ale ve své novinářské činnosti, která byla vždy jeho velkou vášní a dále se vyjadřoval k aktuálním politickým problémům, často kriticky i vůči ČSL. S vyhocenou politickou atmosférou v nové republice se Horský začal přiklánět k radikálnějším konzervativním směrům. Sympatizoval například s Andrejem Hlinkou nebo s Benito Mussolinim.

Co se Horského soukromého života týká, žil velmi skromně. Pořádek nebo péče o farnost či o farníky zkrátka nebyly jeho prioritami. Veškeré své úsilí věnoval své intelektuální potažmo politické aktivitě, proto šetřil i na sobě. Když však vezmeme v úvahu, že začínající křesťansko-sociální hnutí bylo v podstatě financováno z kapes svých členů, je pochopitelné, že peníze investované do hnutí musely jinde chybět. Horský se také nacházel v neustálé časové tísní, řečnil na sjezdech, chystal kampaň, psal články, atd., na farnost mu zkrátka nezbývalo času. Ale i v obdobích, kdy volný čas měl, upřednostnil intelektuální činnost před péčí o farnost. Přesto chápal svou kněžskou úlohu jako jistou zodpovědnost vůči svým farníkům, cítil se být pro ně autoritou. To se projevilo například za války, kdy se na něj místní více obraceli se svými problémy.

Kdybych měla celkově zhodnotit Horského život, upozornila bych nejprve na to, že byl těsně svázán se svou dobou a jejími možnostmi. Měl štěstí, že se dostal z bídy a bylo mu umožněno studovat. Dle mého názoru se však na kněžskou profesi příliš nehodil, byl především intelektuálem, který by se možná lépe uplatnil, kdyby nebyl celoživotně spoután s církví. Obor svého studia si však Horský vybrat nemohl. I tak byl Horský velmi ambiciózní a toužil své vzdělání uplatnit, křesťansko-sociální strana mu nakonec nabídla do jisté míry naplnění jeho intelektuálních potřeb, Horský jí věnoval značnou část svého života. Politicky Horský v českém prostředí představoval protiváhu mladočeského liberalismu a masarykovského evangelického výkladu dějin. Horský zastával vlastenectví v úzkém propojení s katolickou církví, byl konzervativní, ale usiloval o změnu stávajícího nespravedlivého liberálního systému. Reprezentoval tedy svým způsobem myšlenky, které byly později překonány, ve své době ale měly své přívržence.

Z politiky Horský odcházel zklamán a frustrován, za první republiky měl pocit, že jeho dlouholetá práce před válkou nebyla doceněna. Na Horského práci se pak skutečně trochu pozapomnělo, jednak proto, že křesťansko-sociální strana byla budována za Rakouska-

Uherska, toto období bylo za první republiky považováno za jakési období politického temna a pro novou republiku, která měla plno svých problémů, nebylo vzpomínání na monarchii příliš aktuální. Křesťanským představitelům bylo navíc vyčítáno, že byli loajální vůči monarchii, v Horského případě tato výtky není zcela oprávněná, byl totiž vždy vlastencem, později bych se odvážila říci až nacionalistou.

Horskému nutno přiznat, že byl jedním z průkopníků tohoto hnutí. Politické angažmá farářů a kaplanů bylo v devadesátých letech 19. století něčím zcela novým a Horský musel tomuto hnutí tvrdě prokopávat cestu, především, co se získání respektu od vyšší církevní hierarchie týkalo. Horský se značně podílel na tom, že ČSL měla po válce na čem stavět, jak personálně, tak teoreticky. Horský byl totiž především teoretikem. Se vznikem republiky se však změnila politická situace téměř ze den na den a mnohé bylo třeba přehodnotit, na tuto situaci bylo ovšem lépe připravené moravské křídlo strany, vedené Janem Šrámkem.

Horského životopis vyvolává další badatelské otázky. Vstup kněží do politiky znamenal do jisté míry i emancipaci kněží, kteří se tímto způsobem snažili zasadit se i o zlepšení jejich vlastního společenského postavení. Proto se domnívám, že další zkoumání životních poměrů kněží by mohlo vysvětlit i některé jejich politické požadavky. Další otázkou může být význam morálního kreditu kněží, na základě kterého měli autoritu ve společnosti, po vstupu do politiky se však často zapletli do intrik a když nekalé praktiky vyšly najevo, své postavení mohli tito duchovní ztratit.

Seznam zkratek

ČSL – Československá strana lidová

Gf. – Graf (hrabě)

inv. č. – inventární číslo

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

NA – Národní archiv

Msgre./Mons. – Monsignore – titul užívaný v církvi pro držitele některého z papežských čestných titulů

PNP – Památník národního písemnictví

ÖCV – Österreichischer Cartellverband

SES – Slovenská ľudová strana, po roce 1925 HSLŠ (Hlinkova slovenská ľudová strana)

Th. Dr. – titul doktora teologie

Vdp. – veledůstojný pán – titul vikáře

Vp. – velebný pán – titul faráře nebo kaplana

Seznam literatury

Prameny

Archiv hl. m. Prahy. Farní kroniky. Pamětní kniha od kostela sv. Matěje v Dejvicích II., [online, cit. 2.5.2023]: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=40478834811011E483C340618694112C>.

Archiv KDU-ČSL. Fond T. J. Jirouška.

Muzeum J. Š. Baara, krabice č. 5.

Národní archiv, fond arcibiskupství.

Národní archiv, složka Vlast'.

Památník národního písmenictví. Fond J. Š. Baara, korespondence přijatá a cizí.

Publikované prameny

HORSKÝ, Rudolf. *Boháč a Lazar : řeči postní*. Praha: nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské, 1892.

HORSKÝ, Rudolf. *Epištoly. Sbíрка úvah náboženských sociálních a politických. I. In causa mea*. Praha, [1925].

HORSKÝ, Rudolf. *Epištoly: sbírka úvah náboženských, sociálních a politických. III., Vatikán a stát*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1926.

HORSKÝ, Rudolf, Tomáš JIROUŠEK. *Protokol prvního sjezdu katolického dělnictva československého kterýž dne 8. a 9. září 1894 konán byl v Litomyšli v exhortním sále městské realky*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba, 1895.

HORSKÝ, Rudolf. *Vlastenecké homilie "sebranych kázání"*. Praha: Vlast', 1906.

MASARYK, Tomáš Garrigue, Martin KUČERA, Zdeněk KÁRNÍK, Veronika DUDKOVÁ a Vratislav DOUBEK. *Parlamentní projevy 1907-1914*. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2002.

Stanovy Piova spolku ku podporování českého katolického tisku v Čechách. Praha: Tiskárna družstva Vlast', 1909.

Periodika

Čas. Praha: Jan Herben, 1899-1924.

Čech: politický týdeník katolický. Praha: Antonín Schmitt, 1869-1937.

Dělnické noviny: orgán katolického dělnictva československého. Praha: Družstvo Vlast', 1891-1900.

Lidové listy: ústřední orgán Československé strany lidové. Praha: Československá akciová tiskárna, 1922-1945.

Museum. Brno: Růže Sušilova, 1866-1948.

Nový věk: neodvislý kulturní týdeník. Praha: Josef Myslivec, 1907-1918.

Sociální demokrat: orgán dělnictva československého. Praha: Edvard B. Vondřich, 1891-1897.

Vlast: časopis pro poučení a zábavu. Praha: Družstvo Vlast', 1884-1941.

Vychovatel: list věnovaný zájmům křesťanského školství. Praha: Vlast, 1885-1934.

Zlatá Praha: obrázkový týdeník pro zábavu a poučení. Praha: Jan Otto, 1884-1929.

Sekundární literatura

Biographischen Lexikon (Biolex) des Österreichischen Cartellverbands (ÖCV: [ÖCV - Home \(oecv.at\)](http://oecv.at)).

Encyklika J. S. Papeže Pia X Pascendi Dominici gregis o učení modernistův. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1911.

FASORA, Lukáš, Jiří HANUŠ a Tomáš PAVLÍČEK. *Kněžské identity v českých zemích (1820-1938).* Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

FASORA, Lukáš, Miroslav KUNŠTÁT a Tomáš PAVLÍČEK. *Papežství a fenomén ultramontanismu v českých zemích.* Praha: Academia, 2018.

FIALA, Petr. *Český politický katolicismus 1848-2005.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury CDK, 2008.

GALANDAUER, Jan. *6.7. 1915: pomník Mistra Jana Husa.* Praha: Havran, 2008.

HANTÁKOVÁ, Anna. *Proměna Matějské pouti od náboženské slavnosti k masové zábavě.* Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2021.

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury CDK, 2005.

HLAVAČKA, Milan. *České země v 19. století: proměny společnosti v moderní době. II.* Praha: Historický ústav, 2014

HOLEC, Roman. *Andrej Hlinka. Otec národa?* Bratislava: Marenčin PT, 2019.

HROCH, Miroslav. Na prahu národní existence: touha a skutečnost. Praha: Mladá fronta, 1999.

IWASHITA, Daniela a Šárka KOŘÍNKOVÁ. *Už jste hotovi s Apokalypsou? Jakub Deml ve střítech s cenzurou brněnské konzistoře v letech 1905-1913.* in: WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře. Praha: Academia, 2015, svazek I., s. 663-678.

JONOVÁ, Jitka. *Kapitoly ze života Lva Skrbenského z Hřiště pohledem svatého stolce.* Uherské Hradiště: Historická společnost Velehrad, 2013.

KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad. 1. Hrad a Pětka (1918-1926).* Praha: Nakladatelství Tomáš Krsek, 2017.

KNOLL, Reinhold. *Zur Tradition der christlichsozialen Partei: Ihre Früh- und Entwicklungsgeschichte bis zu den Reichsratswahlen 1907.* Wien: Böhlau, 1973.

LIŠKOVÁ, Marie. *Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách 1861-1913.* Praha: Státní ústřední archiv, 1994.

LUFT, Robert. *Parlamentarische Führungsgruppen und politische Strukturen in der tschechischen Gesellschaft: tschechische Abgeordnete und Parteien des österreichischen Reichsrats 1907-1914.* München: Oldenbourg, 2012.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004*, sv. 1. Brno: Doplněk, 2005.

MAREK, Pavel. *Český katolicismus 1890-1914: kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století.* Rosice: Gloria, 2003.

MAREK, Pavel. *Český politický katolicismus na říšské radě ve Vídni v letech 1907-1914.* *Historica* [online]. Palacky University, Olomouc, 2003, (32), 9-18 [cit. 2023-01-30]: <https://www.ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/article-detail?id=122759>.

MAREK, Pavel. *Čeští křesťanští sociálové: příspěvek k problematice programových a organizačních základů českého politického katolicismu v letech 1894-1938.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2011.

MAREK, Pavel, Miroslava FUČÍKOVÁ, Vladimír ČERVENÝ a Jiří LACH. *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu: nástin života a díla Emila Dlouhého-Pokorného (1867-1936), kněze, politika a žurnalisty.* Rosice u Brna: Gloria, 2000.

MAREK, Pavel. *Opozice kolem Rudolfa Horského a jeho kritika Šrámkova vedení ČSL*, in: MAREK, Pavel. *"Bílá místa" v dějinách Československé strany lidové : sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*, Olomouc ; Rosice : Centrum dějin křesťanské politiky na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v nakl. Gloria, 2009, s. 54-68.

MAREK, Pavel. *Politické programy českého politického katolicismu 1894-1938.* Praha: Historický ústav, 2011.

MAREK, Pavel. *Senátor agrární strany František Jan Kroiher*, In: Osobnosti agrární politiky 19. a 20. století: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 24.-25. května 2006. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2006, s. 107-112.

MAREK, Pavel. *V intencích encykliky Rerum novarum: přínos Rudolfa Horského pro řešení sociální otázky*. In: MAREK, Pavel. *Setkání : osobnost v politickém a veřejném životě na přelomu 19. a 20. století*, Olomouc, 2010.

OPELÍK, Jiří, Vladimír FORST a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985.

Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 1. Wien: [s.n.], 2003-2011: biographien.ac.at/oeb1?frames=yes.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, sv. 23 Schlessar – Starowolski, Praha: J. Otto, 1905.

PEHR, Michal. *Cestami křesťanské politiky: biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*. Praha: Akropolis, 2007.

PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. Praha: TORST, 1998.

POKORNÝ, Jiří. *P. Tomáš Škrdle a družstvo Vlast'*. In: *Sacrum et profanum*, Plzeň, 1998, s. 145-150.

Rerum novarum. O dělnické otázce: Encyklika Lva XIII. vydání II., Olomouc, 1935.

RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914-1992*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012.

SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Paseka, 2004.

ŠEBEK, Jaroslav. *Za Boha, národ a pořádek*. Praha: Academia, 2016.

TEPLÝ, František. *Ze života J. Š. Baara*. Praha: Novina, 1937.

Zdroj obrázku

Obrázek č. 1: *Museum*. roč. 30, č. 4, 1.6.1896, s. 185.